

Germanus hæc posse tulit, tu rite petenti
 Munera fer linguæ, cujus sunt munera linguæ :
 Gratia velle dedit ; concedat gratia posse.
 Audisti, et si quid potui, tu posse dedisti.
 Hinc tua laus nostro semper concreseat in ore,
 Rex regum, Pater alme hominum, spes clara tuorum.
 Quem sua collatis jubilat plasmatio bombis,
 Astra, poli, nubes, et machina cuncta polorum,
 Solque, sororque ^a, nives, lymphæque, et spiritus
 [omnis,

Cauma, geluque, dies, et densæ nubila noctis.
 Aridaque, et montes, colles, et cæcula ponti,
 Fluminaque, et fontes, exin viventia cuncta,
 Quæque vehit tellus, aer quæ provehit altus,
 Quæ vehit æquoreus diversos gurges in usus.

178. Ergo age, et oblatis præsens illabere votis
 Quodque dare placuit, placeat captare libenter ;
 Ut quondam minimo viduam quadrante besti ;
 Ignoscensque, meæ dirumpito vincula culpæ :
 Multa namque premor formidine suppliciorum.
 En, vitam miseram jam trina decennia versant,
 Additur his annus, ævo gliscente, secundus ;
 Meque boni quidquam nunquam gessisse, recordor :
 Hinc curæ stimulant, et mentis ad intima mordent.
 Jam lapsum releva ; jam purga sorde, Creator ;
 Exue præteritis, præsentibus atque tuere,
 Præcautumque satis a culpis redde futuris.

^a Id est, luna.

A Da meminisse tui, sicut meminisse necesse est,
 Vita prius rupto quam diffluat aurea ductu,
 Effundat liquidas funisve argenteus undas,
 Et cisterna rotam, fons influus atterat urnam :
 Tum, quandoque ^b meæ tenuis substantia vitæ
 Liquerit hos artus, et conclamata jacebit
 Materies cineris, tu clemens parce Redemptor,
 Ne me tartarei rapiat vis ulla ministri,
 Neu voret hanc animam truculentæ flamma ge-
 [hennæ.
 Cumque et quadrifidum finis absumpserit (B., con-
 [sumpserit) orbem,

Affuerisque tui iudex in numine Patris,
 Judicium libris tecumque sedebit apertis,
 Heu ! quis me instanti tum defensabit ab ira ?
 Subnixum trabea, præsul Germane, perenni
 B Tunc inter proceres te cernere credo supernos :
 Ergo tui tum, sancte Pater, miserescito vatis ;
 Cumque olidis vinctum [B., junctum] despexeris
 [eminus hædis
 (Id mihi nam spondent scelerum monumenta meo-
 [rum)

Tum Regem precibus pulsare memento benignis.
 Flectetur certe, dicet flexusque ministro :
 Germanus poscit ; non fas sprevisse precantem ;
 Hunc hædum niveos quamprimum transfer in agnos :
 Agnus eat dexter, decoretur vellere pulchro.

^b Pro quocumque.

MIRACULA SANCTI GERMANI

EPISCOPI ANTISSIODORENSIS,

AUCTORE EODEM HERICO MONACHO.

Ex pervetusto codice membraneo Lugdunensi cum aliis mss. et editione Labb
 collato.

(Apud Bolland., Julii tomo VII.)

PROLOGUS AUCTORIS.

1. Vitam et Miracula apostolicæ memoriæ summa-
 que cum reverentia nominandi domni Germani
 episcopi, absque ullis litterarum præsiis inope-
 roso, vel potius profano, diutius, quam fuit æquum,
 latuisse silentio, consulta diligentius magistra rerum
 testatur antiquitas. Constat namque ad sancti Cen-
 surii episcopi tempora, qui quartus post beatissi-
 mum Germanum rexit Ecclesiam Antissiodorensis,
 intentatum omnibus id perstitisse negotium, dum
 per successus temporum juniores quique simplici
 seniorum relatione contenti, nunquam hæc arbitra-
 bantur a memoria posse obsolescere ; quandoquidem
 vulgaris inurbanitas tum se optime credit dñturni-
 tati prospicere, cum illustria quæque et maxima,
 succidua solum narratione ad posteros fecerit ema-
 nare. Res ista non insana minus quam improvida,

C perniciose sanctorum præconiis interdum peperit
 detrimenta, quod qui imperitæ rusticitati fidem
 astruat, rarum quemque reperias ; dum ea, quæ
 afferunt, partim fabulosa, inepta partim et ridicula,
 perque hoc litterarum sacrariis æstimantur indigna.
 Ita factum est, ut quædam ignorata penitus, alia ad
 succedentium notitiam insincere manantia, multo-
 rum et magnorum sanctorum præcelsas memorias
 inofficiosissime obscurarint.

2. Quod si cuiquam forte curioso rerum, ea quæ
 in Gestis de tanto feruntur antistite, minus rata,
 minus plena ; minus denique veritate subnixa vide-
 antur, quod prius, quam hæc ederentur, aliquot
 temporum dicuntur interfluxisse curricula ; hunc
 inspecta ratione diligentius, quod non probe sentiat,
 adhibitæ vetus tatis patrocini castigamus. Siquidem,

ut in nostræ archivis ecclesiæ annotatum reperitur, beatissimo Germano rebus exempto humanis, in episcopatum suffectus Alodius, triginta ferme annis pontificatus sui functionem explevit. Hoc vita defuncto, ob rabiem emergentium intra Gallias barbarorum, ecclesiasticæ libertatis mersa privilegia, dignitas obruta, splendor obtusus, vim Christiani roboris cunctam perdiderunt; itaque civitas episcopo vidua decem permansit annis, quibus transactis, Fraternus, a beato Germano tertius pontificatui subrogatus. Is qua die ordinatus, eadem quoque ab eisdem barbaris interemptus; martyrio coronatus est. Huic prænominatus Censurius quarto substituitur loco. Ab excessu itaque beatissimi Germani ad hunc usque Censurium plus minus quadraginta colliguntur anni suprataxato ordine decurrentes.

3. Is cum ecclesiastici primatus polleret dignitate, Constantius Lugduni impense doctissimus, impulsu vel precibus sancti Patientis, ejus tunc urbis episcopi, librum de vita et virtutibus beatissimi Germani mira sententiarum elegantia, copiosoque delectu verborum excellentissime edidit; cum per ora cunctorum sancti recens adhuc spiraret memoria, pluresque, qui eum degentem sæculo viderant, superessent; quorum indubitata relatio, sanctitatis ejus magnalia pura adhuc, et necdum varietatis labem perpessa, ferebat. Nec vero abnuerim sex illorum pontificum, qui sancto viro in Italia commoranti jugiter assederunt, aliquos tunc quoque rebus interfuisse humanis; qui juxta fidem ejusdem historiographi, testes operum illius multis exstitere temporibus.

4. Ea tempestate Lugdunensium civitas, prima ac præcipua Galliarum, professione quoque scientiæ, artiumque disciplina inter omnes extulerat caput: offensa namque sapientia, quæ propter seipsam tantum appetenda est, quorundam lucris turpibus, multorum indisciplina vita, omnium postremo tepide se appetentium inhonesta desidia, præceptorum inopia intercedente, priorumque studiis pene collapsis, hujus nostræ exitialiter perosa regionis, Lugduni sibi aliquandiu familiare consistorium collocavit. Ibi, quas dicunt, disciplinarum liberalium peritia, quasque ordine currere hoc tempore fabula tantum est, eo usque convaluit, ut quantum ad scholas, publicum appellaretur citramarini orbis gymnasium. Et, ut aliquid rationis afferre videar, eo id argumento colligimus, quod quisque (*pro quisquis*) artium profitendarum afficeretur studio, non ante professis inscribi merebatur, quam huc explorata diligentia examinatus abiret. Cui rei Satyricus quoque astipulatur; qui, ut exempli circumstantia

A res eluceat, primo sui operis libro acriter diuque in impudicos invectus, refert eos conscientia frequentati sceleris perinde pallescere,

Ut Lugdunensem rhetor dicturus ad aram a.

Ita claret, hanc sapientibus et palmas et nomina olim fuisse largitam.

5. Hæc brevi perstrinximus, ut advertas, ad beati Germani retractanda miracula e tanta urbe non imperitum quemque, verum eloquentissimum, ascitum sui industria pontificis, accessisse. Qui etsi, ut subjecti operis testatur præsentia, facundia conspicuus, modicis et absolutis sententiis afferendus, brevitatis amantissimus, fastidii denique evitandi plus æquo studiosus exstitit; præsumptionis tamen se reum coarguens, non absque pudoris cunctamine antæ se difficultatis operas insumpsisse fatetur, ex suæ omnino humilitatis abjectu justificandus, et, præterquam quod sciens plura præterit, multifaria laude dignissimus. Opus sane confectum, operosaque apud se diu repexum diligentia, obtentu prænominati sancti Censurii Autissiodorensi postmodum direxitecclesiæ, ipso auctore longius promulgandum. Ubi quoniam veritate, cui minime grati existimus, testatur Deum conscium secretorum, se plura de domni Germani factis agnita et probata tacuisse (ex quo reum se quoque denuntiat, supprimendo, quod mirabiliter ad profectum omnium divina virtus operata est); diu est, quod religioni concinnum, saluti conducibile, ædificationi certe proficuum existere, animo induxi meo; si horum aliqua, quæ ommissa sunt, quæve notitia consequi potuit, ab aliquo peritiorum litteris allegari contigisset.

6. Quod quia in effectum hactenus est, constatque certissime, hæc, ut non impune præteriri, ita non infructuose attingi; quanquam nulla, nisi per divinum adjutorium, hujus possibilitatis conscientia, non mihi quidem meique similibus, scilicet imperitis, attendendum, verum devotionis in Deum, affectionisque in sanctum plenum opus aggredior; eo magis in spem ductus, quod is, qui totius creaturæ universaliter laudatur officio, si homines sua præconia suppresserint, lapides asserit clamaturos. Suscepti negotii eam ducimus dispositionem constare ratissimam, si eorum, quæ ante gloriosum ejus transitum per eum patrata, relatione satis assera feruntur, aliqua præmittentes, ad illa quæ post ad sacram ejus memoriam fieri vidimus, et facta didicimus, ordine provehamur. Verum, ne succincto operi succenseat præfatum prolixius (*id est*, præfatio prolixior), animante Domino, ad propositum accedamus.

a Juvenalis lib. i Satyrarum, versu 44, cujus expositionem dat Papirius Massonus in Descriptione fluminum Galliæ, ubi de Arare fluvio.

LIBER PRIMUS.

CAPUT PRIMUM.

S. Germani colloquium cum discipulo defuncto, mortui resuscitatio, aliaque viventis miracula.

7. Itinera sancti viri cœlestibus semper claruisse miraculis, et gestorum auctoritas, et eorum, quos peragravit, fatentur notissima monumenta locorum: neque enim mundanis tenebris lucernam fas erat obnubi sideream, quam ad errorum discutiendam caliginem suaviter cuncta disponens Deus candelabro locaverat in sublimi. Ut ergo ecclesiasticis ex animo utilitatibus proprium devoverat caput, certi ratione negotii contigit, eum cum delectis comitibus iter necessarium aggredi. Jamque eo aliquantum progresso, unus discipulorum ejus, qui sanctum virum de Hibernia fuerat prosecutus ^a, cui Michomeri vocabulum fuit, ad hanc ipsam delectus expeditionem, quod cum ipso exire nequiverat, post magistri vestigia profectus est; qui cum ad castrum, cui Tharnodori ^b nomen est, distatque ab urbe (sc. Antissiodorensi) fere decem et octo millibus, pervenisset, languore interceptus, ibidem decubuit; paucisque interjectis diebus vita defunctus, atque in clivo ejusdem rupis a fidelibus sepulturæ mandatus est.

8. Contigit beatissimum Germanum post dies aliquot, remenso itinere, ad eundem devenisse locum (credo excessum discipuli, præmonente eum Spiritu, didicisse:) accedensque ad locum, quo fuerat tumulatus, oratione præmissa, jussit revelli sepulcrum. Michomeres vocatus ex nomine, vitali resumpto usu, resedissee fertur: a quo sanctissimus pontifex, quid ageret, aut si quiete frueretur, curiosus percontatus, hoc confirmatur accepisse responsi; Gratias, inquit, Pater sanctissime, præcipuis meritis tuis et ago et habeo, quoniam obtentu beatitudinis tuæ, nihil molestum, triste nihil pertuli; cuncta mihi placida, salubria constant universa. Cui pontifex: Vis, ait, mecum adhuc in prædicationis officio desudare, an, ut cœperas, quiescere? Tum ille: Dummodo, inquit, tuæ non grave sit sanctitati, peregrinari a Christo ulterius necesse non habeo, cui, ut cœpi, adhærere optimum mihi est; oroque, unde modo advocatus sum, tuis quam citissime precibus revocari. Quo prædicto ^c annuente pontifice, caput iterum deposuit, cunctisque mirantibus, in pace quievit. Fidenter dixerim, eum tunc habitasse in Germano, qui quondam quatruiduanum

A' Lazarum clauso jam vocavit e tumulo. Hoc miraculum et tunc late patuit, et adhuc celeberrimum volvitur per ora cunctorum: nam et beato Michomeri ipso in loco deinceps oratorium est constructum, ubi sanctum Dei digne venerantibus divina hodieque beneficia cumulantur.

9. Illud sane, quod apud urbem Aquilismam, sive, ut usus frequentior Egolismam ^d cognominat, perpetratum ferunt, eo robustius creditur, quo ejus indicia oculis subjecta monstrantur. Quo cum itineris esset continuatione delatus, digna, et quæ sane virum decebat apostolicum, exceptione honoratus, ut novum ecclesiæ senioris altare honori apostolorum principis consecrans dedicaret, obnixè postulatus est; rogantibus charitatis officio morem gessit. Cumque id solemni ritu perageret, innocentia puritasque sanctarum ejus manuum cœlesti mox miraculo declaratur. Ubicunque enim, et quoties per altaris cornua mediumque, crucis effigiem sanctificati unguinis liquore signavit; ita marmor impressione pollicis liquefactum subterfugit, ut ad impulsu digiti niveam putares cessisse mollitiem. Exstat idem marmor altari hodieque superpositum et spectaculo et venerationi, quod sancti Viri benedictione sacram, singularem ejus attestatur gratiam meritorum.

10. In suburbio Aurelianensi ecclesia est ejus nomine dedicata, meritis frequentius illustrata; cui construendæ hanc fuisse memorant primariam rationem: cum, compositis ecclesiasticis negotiis, quibus quam maxime urgebatur, alacriter ad propria remeans, Aurelianensi urbi jam proximus immineret: extemplo signa basilicæ senioris, nemine impellente, concussa, concentu ultroneo (quod est dictu mirabile) adventus ejus cœperunt esse prænuntia. Tunc eidem civitati sanctus erat Anianus ^e episcopus, vir sanctitate et miraculis et ipse gloriosus, qui interna spiritus edoctus revelatione, universis cleri plebisque undecunque coactis agminibus, extra urbem beatissimo Germano obviam prodit, excepit, veneratus est, tantoque confectum ex itinere, quanta decuit obsequiorum diligentia, refovit. O quantis illa dies exacta lætitiis! Quantum honoris, thesauri quantum urbs illa ferebat, duabus apostolicis fulta columnis, olivis geminis impinguata, candelabris splendidissimis illustrata! Eo itaque loci, quo se mutuis sacerdotibus amplexibus solemniter exceperunt, ecclesia postmodum beati Germani nomine constru-

^a Consule commentarium prævium n. 74. Hibernia hic legitur in omnibus mss. nostris; adeoque sic legendum videtur; licet Papebrochius noster aliquando dubitaverit ad diem 30 Aprilis, pag. 776.

^b Tharnodori, alias Ternodori, vulgo Tonnerre, in Campania Gallica.

^c Hoc sane quanto mirabilius est, tanto minus videtur a Constantio vel ignorari vel omitti potuisse,

si verum est. Ipse Hericus non videtur id pro certo habuisse, ut innuitur initio numeri sequentis.

^d Vulgo Angoulême, urbs episcopalis sub archiepiscopatu Burdegalensi.

^e De S. Aniano ep. Aurelianensi agendum erit 17 Novembris. Diutissime sedisse dicitur a Samarthanis, puta ab anno Christi circiter 390 usque ad 453.

cta, divinorum impensa beneficiorum memorabile A
ejus meritis præbet testimonium.

11. Postquam itaque spirituali suavitate in Chri-
sto pariter epulati, jocundissimis se virtutum dapi-
bus alterne expleverunt; Germanum sanctissimum,
id quod restabat itineris peracturum vir æque me-
ritis egregius Anianus in secundum fere ab urbe la-
pidem germanæ benevolentiae affectu prosecutus est.
Quibus iter carpentibus, ecce mulier vidua, unci
cadaver filii tumulandum ferens, pedibus provoluta
sanctorum, ut sui misererentur, orabat instantius;
non casu, verum dispositione cœlesti eorum sibi
oblatam præsentiam; incunctanter se credere, am-
borum meritis maternæ sollicitudini posse filium re-
formari. Diu inter duos dubitatum est, longe de re
tentanda pertinaciter concertatum; dum et hic beato B
Aniano, quod sua esset diœcesis, de miraculo judi-
cat præsumendum; et ille a Germano sanctissimo, si
quid erat faciendum, celerius obtineri posse confir-
mat. Cedens itaque partim maternis lacrymis, partim
instantiæ præsulis, omnia sufferenti præfusus charitati,
orationi solito incumbit more Germanus beatissi-
mus, defunctique vitam lacrymis mercatus uberrimis,
ingenti universorum gaudio, lugenti matri fi-
lium a funere revocavit incolumem. Ecclesia sancti-
tati ejus eodem constructa loco, innumeris deinceps
virtutibus claruit; in qua monstratur hodieque tumu-
lus hominis suscitati, qui postmodum, decurso vitæ
suæ legitimo spatio, ob miraculi perennem memo-
riam, honestam ibidem meruit sepulturam. Locus
quoque cespitis, cui sanctus in oratione prostratus C
incubuit, magnæ adhuc omnibus exstat venerationi,
cancello ligneo opposito, atque a permeantium pedi-
bus sacratæ terræ locuum defendente.

12. Idem territorium in publico aggere vicum con-
tinet quemdam, qui ex antiquo Basilicas nuncupa-
tus, patrati apud se dudum miraculi famosam adhuc
ostentat evidentiam. Quidam namque ejus loci in-
cola, genere conspicuus, copiis opulentus, ingentem
in fundo suo conductis artificibus exstruebat eccle-
siam: cujus mole aliquatenus jam in sublime por-
recta, cum ad consummandum id, quod restabat
operis, anxia structorum instaret diligentia, die qua-
dam in ejusdem ædificii culmine stantibus, opusque
mire properantibus architectis, paries, cui insisteba-
tur, a summo ad ima fundamenti ita perruptus dis-
sectusque est, ut nutantibus partibus sibi ruinam, D
superstantibus vero proximum e vestigio minaretur
interitum. Cæmentariorum imperitia collapsum opus,
an dispensatione res humanas ordinabiliter dige-
rente [*al.* dirigente], patrando fuerit materies oblata
miraculo, id vero non facile discreverim.

13. Casu Germanus sanctissimos ex adverso pu-

^a Hujus ecclesiæ solos parietes cum altari super-
fuisse, cum scriberet, testatur Viola in Vita sancti
Gallica cap. 28, pag. 207.

^b *Cambuta* seu *cambutta* baculus appellatur sive
scipio, quo nituntur ambulantes, ut ostendit Cangius
in Glossario.

^c *Pagus Vastinensis*, vulgo *le Gastinois*, tractus

blica incedens via, periculum conspexit, manum in
sublime extulit, crucisque expresso signaculo, jam-
jamque vergenti ac pendulo lapsum parieti inter-
dixit. Objectu manus sanctissimæ paries restitit; ac
tanquam validissimo exceptus fulcro, in suis se sta-
tus rectitudinem recepit. Ita unius effectu virtutis, et
ruinæ parietem, et homines morti subduxit. Quo
quidem peracto, magisque excellentium declaratus
præconiis meritorum, propositum, ut cœperat, con-
tinuavit iter. Post tempus aliquod explicito tandem
opere templique fabrica consummata, cum jam de
consecratione tractaretur, operis dominus prudenti
tactus sententia: Nemo, inquit, hanc suo competen-
tius illustrabit nomine, quam Germanus sanctissi-
mus, cujus sublimibus meritis jam dudum initiata
cognoscitur. Perstat hodieque ecclesia hæc, beatis-
simi Germani titulo clarissima, miraculorum exhibi-
tione frequentissima, ostentans adhuc eundem pa-
rietem rimosa cicatrice notabilem, præferentemque
in se apostolicæ testimonia sanctitatis ^a.

14. Raro usquam aut mansit, aut docuit, quo non
suæ singularis excellentiæ magnifica monumenta
perdurent: piis animis pie de Deo sentientibus sa-
tisfaciet e multis paucitas adnotata. Hæc sane eo
referuntur tutius, quo noscuntur certius, conspi-
ciuntur præsentius. Per pagum Tullensem iter car-
pens, obvia populorum exceptus multitudine, quo-
dam resedit loco, occurrentemque turbam verbi
salutaris exhortatione formaturus, columnam, quam
forte manu gestabat, virgam humi defixit. Explicita
prædicatione (mirum quod fuit visu, mirum quod
est et dictu) ramusculos jam frondesque produxerat.
Hæc in ejus testimonium sanctitatis in corylum ro-
boris immensi convaluit, atque usque hodie ingenti
ab omnibus cautela veneratur, ne aut ramum quis
ex ea decerpere, aut indecens quidpiam sub illa, aut
circa illam, audeat perpetrare. Is locus non quo-
que vulgariter Ad cambuttam ^b S. Germani dicitur.

15. In pago quoque Vastinensi ^c, in vicinia Gajaci
monasterii, interjecto Odonna flumine, fagus est mi-
randæ magnitudinis, stipite procera, ramorum am-
bitu vastissima, densitate opaca: quæ similiter sancti
virtute pontificis coaluisse incunctanter asseritur,
dum post sermonem eo loci ad populum habitum,
bacillum, quo seniles regebat artus, telluri altius
defixisset. Hæc pro insolenti magnitudine ad sui
spectaculum multos e contiguis ascivit regionibus.
Ecclesia secus arborem est ejus insignis nomine;
locusque idem Ad fagum S. Germani populariter
nuncupatur.

16. Quod sane venerabilium martyrum busta pon-
tificatus ejus tempore comperta claruerunt, quis jure
a miraculis excipiendum judicet? Sanctæ igitur illius

est Galliæ in provincia Insulæ Franciæ. In illo tractu
est *monasterium Gaiacum*, parthenoni S. Faræ sub-
jectum, tribus circiter leucis ab oppido Montis-
Arigisi; de quo cænobio meminit Mabillonius in
Annalibus Benedictinis ad annum Christi 844,
num. 41.

multitudinis, quam cum beato Prisco ^a apud locum A Gotiacum Aurelianæ persecutionis trucidavit immanitas, sacratissima corpora propter sævientem rabiem clam subducta, in cisterna quadam vastissima a Christianis, qui tum existebant rarissimi, passim congesta sunt. Horum memoria longo labentium temporum obscurata defluxu, ad tempus usque Germani sanctissimi cunctis ignota delituit: quo præsole, Deus, in cujus conspectu suorum semper est mors pretiosa sanctorum, disponens illorum patrocinio populis subvenire, veneranda eorum corpora declaravit; caput quoque beatissimi Prisci martyris eidem miris revelans modis: cui recondendo quatuor ab urbe millibus ecclesiam construens consecravit; quam signorum copia continue affluens populorum concursibus facit esse celebrem. Hoc non aliunde commentatum; verum ex relatione passionis eorum sincera relatione insertum est.

CAPUT II.

Alia quædam ad ejus vitam spectantia usque ad obitum et exsequias.

17. Id quoque, quod in ecclesiis ab ipso dedicatis potiore divinæ virtutis evidentiam in exhibendis miraculis nemo fere ambigit declarari, a salutaribus meritorum ejus præconiis abjudicari inhumanissimum inopportunumque putatur. Quod ut fiat perspicuum, uno tantum, eodemque non incelebri, nitemur exemplo. Reversus ex Britannis, reliquias antiquissimi pretiosique Albani martyris secum detulit, atque infra muros Antissiodori basilicam eis condendis exædificans, præfati martyris nomine dedicavit: in qua ferunt quemdam anxie religiosum deservisse presbyterum, qui inter cætera probitatis studia id sibi familiare effecerat, ut, signo basilicæ senioris increpante, corpus e lecto corripuens, ad ecclesiam quam celerrime properaret; dumque ejusmodi erga divinum servitium instaret vigilantia, una noctium, cum a propria egrederetur domo, quæ supradictæ basilicæ adhærebat angelicum audivit, chorum, harmonica concinentem consonantia, Alleluia, cum psalmo CXLVIII, qui inscribitur, *Laudate Dominum de cælis*, ad finem usque Psalterii. Qui attonitis auribus ad ostium oratorii auscultans diligentius, eandem memoriter didicit modulationem.

18. Erat autem Alleluia, quod nostra ecclesia

^a De S. Prisco et sociis ejus MM. actum est ad diem 26 Maii, a pag. 365, ubi et hæc invenies illustrata.

^b *Ne signet*, etc. Imo Apocalypseos cap. x, versu 4, legitur: *Signa quæ locuta sunt septem tonitrua, et noli ea scribere*. Ubi signare idem est quod sigillo obsignare et occulta servare. Sensum hic ergo Hericus sequitur, non verba; per *Ne signet* intelligendo, *Ne prodat, ne scribat, ne palam faciat*.

^c *Audi, Israel, et tace*: non legitur sic in Vulgata; sed apud Septuaginta, Deut. xxvii, versu 9. *Tace, et audi, Israel*. S. Hieronymus quoque ad Rusticum monachum hæc verba Moysi tribuit, *Audi, Israel, et tace*.

^d Horum aliquot enumerat Historia episcoporum Antissiod. cap. 7, his verbis: *Hic beatissimus pontifex basilicæ S. Stephani protomartyris agrum nobi-*

Septuagesimæ tantum die Dominico, cum supra memorato psalmo modulari consuevit, quod in primo versu semel, in secundo bis, in tertio tribus recitatum vicibus, in quarto demum reiteratur a capite: quantum autem reor, in honorem sanctæ et individuæ Trinitatis competenter canitur. Id cum teneret memoria, convocatis post solemne matutinum fratribus, traditaque, quam perceperat, revelatione, ut res foret testatior, modulationem quoque comperitam eos edocuit; cujus omnis suavitas protinus a mente illius ita elapsa est, ut non nisi vocabuli solummodo deinceps reminisci potuerit. Quod ei jure contigisse putatur; ut is, qui intimata sibi secreta cælestia inconsulte prodidit, aliis id ad laudem Dei retinentibus, sua solius [*al.*, solus] ignorantia puniretur. Quod Paulus apostolus se metuere significans, fatetur se audisse arcana verba, quæ non licet homini loqui. Et Joanni præcipitur, *ne signet* ^b quæ locuta sunt septem tonitrua. Animæ quoque divina speculanti jubetur: *Audi, Israel, et tace* ^c. Multa apud idem oratorium recensentur collata beneficia, cum in expulsionem dæmonum, tum in illuminationem cæcorum; in his vero quam maxime, qui diversa febrium accessione vexati ad locum se, sanctorum imploratis patrocinis, contulerunt.

19. Ecclesiam cui præsul erat, non spiritualibus modo, verum et temporalibus copiosissime extulit incrementis. Cujus in possessionibus facultas ante ipsum quam fuerit perexilis, facile colligi potest; si, qualibus eam copiis auctam reliquit, æquis rationibus inspectetur: nam quia quantum ad natales, nobilissimus fuit nobilium; quantum ad fortunam, in possessionibus et prædiis ditissimorum ditissimus; omnium, quæ ei ex jure paterno cesserant, in vita sua hæredem fecit ecclesiam, quam ejus ex parte maxima patrimoniis hodieque constare cognoscimus. Sunt autem prædia hæc numero perplura, quantitate permaxima, finibus spatiosa, sibi que contermina, situs qualitate jucundissima, reddituum ubertate præclara ^d. Horum in uno, cui Epponiacus ex vetustate nomen est, venerabilis genitor ejus, Rusticus nuncupatus, cum genitrice, Germanilla nomine, in ecclesia apostolorum principis nomine, dedicata ^e, aris eorum capitibus superpositis ^f, decenter conditi requiescunt.

^g *lissimum, cui Varsiacus nomen est, cum universo apparatu et appendiciis suis contulit*. (Ibi erectam a sancto ecclesiam fuisse S. Eugenie martyri Romanæ, asserit D. le Beuf in Capto et liberato Antissiodoro, pag. 284) *similiter Vercisum, mirabile in se continentem palatium, cum appendiciis suis; Poliacum quoque, seu Marciniacum; sed et Jociacum cum suis similiter appendiciis; fundum quoque Patriniacum, et Cutiacum æque cum appendiciis suis: multa denique et alia, quæ nobis modernis incognita, Deo vero sunt omnia nota*. Quid et aliis ecclesiis dederit, ibidem lege; et apud Virole cap. 7.

^e *Apostolorum principis nomine dedicata*: at Hist. epp. Antissiod. loco citato habet, *B. Joannis nomine dedicata*. Forte ambos patronos coluit.

^f *Sic Rusticus et Germanilla videntur quodammodo canonizati*, inquit in adnotatis Mss. Chiffletius no-

20. O virum, cui semper summa debentur; qui amore vitæ æternæ voluntariam amplexus pauperiem, totum Christo dedit, sibi nihil retinuit! Quis animi ejus facilem, et sane ingenuo dignum in hac parte possit explicare candorem? Quis bona, quibus nunc Ecclesia Christi per ipsum fruitur, relatu comprehendere? Unde nunc episcopi ditantur, victualia clerici consequuntur, sustentantur monachi, recreantur egeni, hujus fuit, ex ejus ad hos fecundissima largitate profusum est. Quanta ad nos virtutum sanctitatisque ejus exempla manaverunt? Quanto latiora hinc potuissent confici monumenta, compingi volumina, si ei degenti in sæculo curiosus adhæsisset aliquis, qui verba ejus, ut singula ab ore fluebant, exciperet, actus ejus omnes curiosius observaret, miracula denique, semper ei in promptu assistentia, tenaci memoriæ commendaret? Quandoquidem luculentus ille gestorum ejus breviator (ut non dixerim explanator, quod nunquam absque scrupulo vel legerim, vel legi audiverim) si itinera ejus cuncta percurreret, si universa commemoraret, paraturum se contestatur lecturis congesta prolixitate fastidium.

21. Et quoniam gloria Patris in suorum clarescit moderamine filiorum, e multis, quos in Christo filios, in religione creditur habuisse discipulos, unius tantum, ejusdemque famosissimi, castigata brevitate sufficere inseri mentionem. Patricius, ut Gestorum ejus series prodit, Hibernicæ peculiaris apostolus regionis, sanctissimo ei discipulatu octodecim addictus annis^a, non mediocrem e tanti vena fontis in Scripturis cœlestibus hausit eruditionem: quemque in religione magnanimum, in virtutibus excellentem, in doctrina strenuum, divinissimum consideravit Pontifex; ineptumque ducens, robustissimum agricolam in dominicæ segetis torpere cultura, ad sanctum Cœlestinum urbis Romæ papam per Segetium, presbyterum suum, eum direxit; qui viro præstantissimo probitatis ecclesiasticæ testimonium apud sedem ferret apostolicam. Cujus judicio approbatus, auctoritate fultus, benedictione denique roboratus, Hiberniæ partes expetiit, gentique illi proprie datus apostolus, tum quidem eam doctrina et miraculis, nunc quoque, et in perpetuum mirificis apostolatus sui illustrat privilegiis.

22. Singularis meritorum ejus potentia hoc se tuetur argumento, quod per omnes aggeres itineris sui, ubicunque aut oravit, aut docuit, usque in hodiernum diem oratoriæ cellæ, et signa Crucis elata præfulgent; monstratur hodieque in monasterio, quod ipse construxit, oratorium, postea ejus consecratum nomine; ubi incunctanter novimus, esse

ster; neque aliter Viola in Vita Gallica, cap. 1. Et sane, nisi pro sanctis habiti fuerint, non congruebat eorum tumulis ejusmodi veneratio. Nemo est interim, quantum assequi potui, qui eos audeat sanctis annumerare. Porro ex aris illis duabus ea, quæ a dextris fuit, S. Germano subinde consecrata, celebris fuisse dicitur prodigiis, et præsertim resuscita-

A cellulam afflictionum ejus et cruciatuum consciam; cui, nescio, ostium, an fenestram dixerim, tanta erat humilitate perexiguum ut nemo, quamvis quantilli corporis, nisi pronus per id irrepere potuerit. Quid ibi gemituum, quid fusum est lacrymarum; quantæ viro ad contemplandum Deum divinissimo revelationes allatæ, angelicæ consolationes adhibitæ; postremo quam crebra confluentibus eo populis animarum corporumque percepta remedia; multum est dicere. Quis saltem efficaciter sufficiat pensitare, quæ, quanta, et quam frequentia fuerint? Quia soli constat Deo. Postquam inceptum negotium paucis promovimus, ad eorum, quæ gloriosum ejus transitum subsequuta sunt, partem quantulam explicandam, invocato Domino, accedam.

B 23. Splendidissimus, orbique in tenebris agenti lumen inexstinguibile datus dominus Germanus episcopus, post inimitabilem in sæculo vitam, post Gallias, Britanniasque, ipsam denique Italiam doctrina et miraculis respersas, a Christo Domino vocatus, salutem feroque confortatus Viatico, apud Ravennam Italiæ civitatem Spiritu sancto plenus obiit, Valentiniano juniore, Constantii filio, cum matre Placidia orbis terrarum obtinente monarchiam; a quibus ibidem pro admiratione sanctitatis, atque assiduitate miraculorum, ut liber Gestorum ejus satius explicat, honorifice susceptus, Domino Christo sibi apparente, obitus sui prænoscentem diem, multa licet cum difficultate obtinuit, ut gleba sui corporis propriæ redderetur civitati.

C 24. Causa præterea profectionis ejus Ravennam quam non incerta vel fortuita fuerit, Vitæ ejus textus declarat: quodque hic recapitulatum, erit fortasse non inofficiosum. Vir magnificus Aetius ea tempestate reipublicæ patricius ac rector datus, Armorici provocatus insolentia populi (cujus leves et indisciplinati animi raro unquam erga principes fidei servavere constantiam) Eochari Alanorum regi ferocissimo regionem illam pro rebellionis ultione invadendam, subjugandam, vastandamque permiserat. Quam cum barbarus crudelissime invasisset, non tam prædæ congerie, quam cæde allectus et sanguine: beatissimus Germanus, jam ei progressu armatoque inter hostiles impetus occurrens, mirabili auctoritatis constantia (quodque universis ab eo patratis miraculis æstimo præferendum) animum compulit ferocem deponere, exercitum revocare, a provinciæ vastatione desistere; ea conditione tamen, ut venia, quam barbarus præstiterat, ab imperatore vel ab Actio peteretur. Ut ergo cœptum misericordiæ compleret officium, decursis Gallicanis, vel Italicis civitatibus, multisque ipso in itinere declaratus

tione parvulorum, quos mortuos enixæ matres ibidem offerre consueverant; teste Violen jam assignato, cap. 1.

^a (Observa hic in omnibus exemplaribus nostris exprimi annos octodecim; ac proinde corrigendam esse notam Papebrochii nostri in Vitam S. Patricii die 17 Martii, pag. 546.

miraculis, Ravennam, quo tunc imperator cum matre augusta agebat, diu licet exspectatus, pervenit; ibique ad arbitrium suum, pro quibus petebat, pacem et securitatem obtinuit.

25. Verum, quia mobilis animi perfidia indisciplinatum populum ad rebellionem pristinam revocavit, non multo post ejus excessum, tyrannica, quam ipse in vita sua compresserat, gravius in infelices emerisit immanitas, Alanis, Gothis et Wandalis ab Hispaniis in Africam, hinc in Gallias progressis, universaque ferro, flammis et vastitate proterentibus; necdum supra memoratus sanctissimus Anianus excesserat; adhuc reverentissimus collega ejus Lupus, Trecassinorum antistes, cœlestem in terris agebat vitam; quique plebem suam a barbarica ferocitate precibus protegens, sicut in hymno festivitatis ejus, Beda teste, canitur, Dum bella cuncta perderent, orando Trecas muniit*. Quæ cum ita se habeant, divina profecto gratia beatissimo Germano provisum hoc quoque nemo dubitaverit, ut qui divinæ legis insuperabilis existens causidicus, pro Christo legatione functus in mundo fuerat, in sanctæ pacis confirmatione temporalis vitæ finem caperet, pro qua inter Deum et homines reparanda mortem voluntariam Auctor vitæ pertulisset. Quo enim decentius ordine agonis sui cursum consummare potuit, quam ut in eo animam poneret, cui et pro quo consequendo in tam longo hujus vitæ stadio cucurrisset?

26. Siquidem sane improba ludit cogitatio, beatum virum ignorantia imminentis decessus tantæ expeditionis molem subisse; qui si vitæ suæ terminum, ut e vestigio instabat, agnosceret, ne pedem quidem ab urbe sua longius efferre pateretur; hunc ad librum de vita ejus editum dirigimus, quo et repræsentata veritate, errorem exuat, et vicini sui transitus quam non improvidus fuerit, etiam cum proficisceretur, vel instructus agnoscat. Nam cum propter supra memoratum negotium petiturus Italiam, familiarem suum Senatorem presbyterum præteriens, ex consuetudine visitasset; profecturus ab eo, solito affectuosius in amicum irruit, ac post amplexus multiplices et oscula prædulcia, hujusmodi verbis salutatum reliquit: Vale in æternum, frater charissime; vale, animæ meæ portio: tribuat Deus, ut nos in die judicii sine confusione videamus: cæterum in hac luce mutuo nunquam fruemur aspe-

* Hymnus ille adhuc integer esse dicitur in analectis Cousineti de S. Lupo, ep. Trecensi, quæ Parisiis servantur mss. apud S. Genovefæ.

† De S. Eusebio ep. Vercellensi agit Martyrologium Rom. die I Augusti; sed cum nuper decreto Romano festum ejus et Officium affixum sit diei 16 Decembris, eo nos ejus Acta remitemus. Patet vero ex hoc loco, quam parum in antiqua chronologia versatus fuerit Hericus noster, qui hæc de Eusebio, annis facile septuaginta ante Germanum vita functo, scribere non dubitaverit. Itaque pro Eusebio, quem exhibent mss. nostra omnia, scribendum fuisse S. Albinum, contendit Ughellus in episcopis Vercellensibus, Italiæ sacræ recusæ tom. IV, col. 761. At ego satis vereor ut hoc omnibus placeat: nam alia historia, huic admodum similis narratur a S. Adone

Actu. Quod quia ita contigisse manifestum est, cui de præscientia sui transitus liceat ambigere, qui de se tanta, tamque evidentia prædicere potuit? Ita vero sanctus et charitate anxius et jam jamque imminentis obitus non ignarus, nihil prius duxit, quam Domini præcepta complere, seque ipsum circa finem pro ovium Christi relevatione impendere. His ita locatis, proposita repetamus.

27. In apparatu defuncti sua certatim omnes studia contulerunt: Acolius, regalis præpositus cubi-
culi, cujus dudum puerum ab atrocissimi dæmonis peste curaverat, venerabile corpus multiformi aromatatum compositione confecit. Augusta ut vivo obsecuta fuerat, mortuo quoque ex animo deferre desiderans, sacri glebam cadaveris operosis ac valde subtilibus cumulavit indumentis, ad id devehendum conservandumque ex cypresso mundissima loculo coaptato. Quibus ita compositis, ne quid sancti deesset officiis, anxie præcavit imperator, iter instruit, evectioes necessarias præbuit, ministros, comitesque deducendo funeri destinavit, quos expensarum et totius humanitatis impendiis copiose prosecutus est. Episcopis ea fuit cura permaxima, ne sacris exsequiis vel ad horam deessent officia religionis, quæ ipsi et in præsentia instruunt, et ne processu itineris deficient, ordinatione præmittunt. Ita funus satis ambitiose instructum, magno prosequenti-
um agmine promovetur ad Gallias.

CAPUT III.

Translatio corporis ejus in Gallias; ejusdem receptio ac sepultura.

28. Quam robusti meriti, quam excellentis gloriæ, quam denique summi apud Christum loci fuerit, cujus erant, quibus publici aggeres illustrabantur, exsequiæ, pertinuit ad divinitatem signorum affluentia declarare. Vulgi ore feruntur quam plurima, quibus eo fides detrahitur, quod varie indigesteque feruntur. Nobile illud pretiosumque est, quod cum memoria dignissimum, tum æque litteris ex antiquo inditum, et fidem astruit, et ædificationi conducit. Expeditione superius memorata, a venerabili Eusebio, Vercellensium pontifice, decenter exceptus, omnibusque humanitatis officiis, ut par erat, revelatus est: is ipse Eusebius post longa contra antiquum hostem certamina, post hæreticorum, a quibus multa passus est, convulsa molimina, post illud denique cla-

D archiepiscopo Viennensi, et Herici æquali, in Chronico, ætate sexta, ad annum Christi 452, cujus hæc est substantia: Cum S. Germanus Ravennam petens, Viennam in Gallia præteriret, ibi a S. Severo presbytero rogatus, ut ecclesiam S. Stephani recens ædificatam consecraret, id se in reditu facturum promisit. Sed dum frustra diu exspectatus, non redit, ac dedicatio per alium paratur, ecce tibi, in ipsi articulo S. Germani defuncti corpus Ravenna ad suo destinatum, illac refertur, at que in eandem ecclesiam S. Stephani, repausandi gratia, tantisper deponitur; sicque Viri Dei promissum impletur. Addit Ado: Isicius tunc temporis Viennensem regebat Ecclesiam; in quo et ipse errat insigniter, cum Isichius primus Viennensis non sederit saltem ante annum Christi 472, ut ostensum est ad diem 16 Martii, ubi

rissimum Phrygiæ exsilium, a quo post quadriennium remeavit, longo jam confectus senio, rebusque pace reddita, novam tunc in urbe sua miles jam emeritus condebat ecclesiam. Hanc ut Germanus beatissimus, Ravenna rediens, dedicaret, obnixè deprecatus est : quod se devotius impleturum serio repromisit.

29. Actum est ut, beatissimi confessoris comperto decessu, ad suæ consecrationem basilicæ, ut mos fert ecclesiasticus, præfatus pontifex se appareret ; quod [al. quam] cum solemniter ingressurus, pharos ex more compositas jussisset accendi (mirum dictu quod est) admota flamma nullis lychnorum excipi potuit alimentis ; quanquam id non semel nec simplici tentatum arte, frustra persistentium manus eluserit ministrorum. Cumque per dies aliquot casso iteratus labor perstantibus perturbaretur obstaculis, insolito negotii percitus interceptu, a re proposita desistendum judicavit episcopus ; quod sibi cunctisque constaret evidentissimum, impediri encænii functionem, aut in diversum differendam tempus, aut pontificis alterius officio reservari. Interea venerandi funeris adesse pompam, famæ præcurrentis nuntiatur indicio ; cui prosequendo quis non emergeret ; quem propriæ salutis incuria non urgeret ? Congestum undique rapit agmen episcopus ; impensæque devotionis officiis exceptum corpus intra jam dictæ basilicæ ambitum intro duxit. Quo dubiprimas ædium partes attigit, ita universa luminum congeries cœlitus inflammata perfulsit, ut palam fieret, ad sacri exsequias corporis hic quoque non defuisse divinæ præsentiam majestatis ; dum quæ humanis non cesserant ingeniis, divinis facile nutibus deserviebant,

30. Tum sanctissimus Eusebius voti sui conscius, promissionisque a sancto perceptæ non immemor, re altius expensa, quodque cœlestibus erat confectum auspiciis, humanis ineptum ducens ministeriis retentari ; Sanctissimus, ait, Germanus pactæ memor sponsonis, ne voti nostri imperfectione torqueremur, quod vivens promiserat, mortuus implere non distulit : quapropter susceptis tam evidentibus, tam præcelsis, tam denique singularibus sanctitatis ejus testimoniis, ad exigendum, quod divinis superest mysteriis, implorato Domino, accingamur. Ita fatus, ad altare se contulit, et Gloria in excelsis Deo, quanto potuit canore, persultans, festum populis indixit diem. Sacris episcopaliter celebratis, ac de splendore miraculi agitato sermone, diutius quod superfuit horarum, religiosis circa sacrum funus mancipavit excubiis. O justorum suavis et semper indefecta memoria ! O suorum in conspectu Domini mors perpetuo pretiosa sanctorum ! Quid loci apud Isichio, pag. 448, et diem 5 Februarii ubi de S. Avito, Isichii filio et successore, pag. 661. Non commendant sane et utriusque historiæ similitudo, et utriusque scriptoris errores in ea palpabiles veritatem utriusvis. Absit tamen ut falsam omnino dicamus alterutram. Viola cap. 23 deprehendit errorem quidem Herici ; sed non Adonis ; itaque quod Hericus de S. Eusebio et ecclesia Vercellensi narrat, pse de S. Isichio et ecclesia Viennensi exponit, utramque confundens narrationem.

A Dominum meruerit, nemini de cætero licuit dubitare ante cujus exuvias honorandas [al. adorandas] in externis quoque regionibus tantus signorum splendor emicuit : quod fortasse soli constaret Deo ; nisi mirabilium frequentia id generi declarasset humano.

31. Quibus ita exactis, viæ redditur, novusque obsequiorum ardor, cunctorum innatus mentibus, erga sancti funeris munia cumulatur. Crescebat ingens undecunque occurrentium numerositas populorum, dum et novus locis singulis comitatus accederet ; et prosequentes quosque itineris continuatio non tæderet. Vectandi successus corporis cunctis, quanquam sese violenter ingerent, provenire non potuit : quibus tamen accedendi fuit copia, vicibus cessit : at quos irruens frequentia cominus id tractare prohibuit, officii genus erat oculis deducere, ac vocibus intimo devotionis fonte manantibus personare. Plurima per iter totum, tum ecclesiis ejus nomine dedicatis, tum titulis sparsim affixis, beatitudinis ejus monumenta monstrantur : quocumque locorum aut pernoctavit, aut pausam duxit, sanctitatis ejus adhuc notabiliter florentis memoria.

32. Pretium deputabitur operæ, id intactum non excedere ; qualiter sancti excessum Pontificis cunctis semper consulens divina providentia, plebi quoque suæ orbitatem propriam adhuc ignorantiam compertam fore voluerit. Saturnus * erat beatissimi Germani presbyter et discipulus, vita æque probatissimus, ac sancto Viro familiariter dilectus. Is, eo profecto in Italiam, jussu ejus in urbe remanserat. Qua ergo nocte et gloriosus Domini confessor et pontifex apud Ravennam felici migravit excessu, is quoque Antissiodori positus, splendidissimum ejus transitum, angelo pandente, cognovit, ac divina instructus revelatione, populis denuntiavit ; quorum ingenti secum coacta multitudine, ad Alpium juga properat, ubi excipiunt Galliæ patronum proprium, tanto ejus funeri propensius servituræ, quanto potiorem famulatum reverentiæ mistus amoris extorquebat affectus. Hoc non commentitium est, nec vena ingenii prurientis extusum ; verum vetustissimo insculptum marmori, scriptura quoque ipsa antiquitatis repræsentante characterem, apud nos hodie que servatur.

33. Crediderim sane, nonnullos a Ravenna, sanctitatis ejus expertissimos, cum sacri gleba corporis peregrinationem sibi ultroneam indixisse, ac per hoc infatigatis animis, quanquam esset via longior, funus venerabile prosecutos. In quibus et ex quibus quinque feruntur famosissimæ proposito virgines, natu germanæ^b, quarum nomina vel merita celebrem in nostra provincia ex longo obtinere me-

* De Saturno hoc vide Prætermisos ad hunc diem.

^b In Vita ms. S. Magnentiæ non dicuntur hæ virgines fuisse inter se germanæ ; sed S. Magnentiæ collegæ et comites. Deinde non quinque ibi numerantur, sed quatuor tantum, ommissa Maxima. Maximam quoque vel de hoc numero non esse, vel cum Magnentiæ confundi oportere, contendit Bargedæus in Collectione ms. Sanctorum Antissiodorensium ad

moriam. Harum tres, his vocabulis Magnentia, Palladia, atque Camilla, ut singulæ ipso in itinere divinitus evocatae diem clausere novissimum^b, in publico aggere nobilem accepere sepulturam, ecclesiis superstructis, earumque sanctitatis dedicatis; quæ hodieque ob miraculorum evidentiam et famosissimæ constant, et ingenti populorum studio frequentantur. Duarum, quibus sacri tumulationem corporis est videre concessum, altera, cui Maximæ vocabulum fuit, circa eandem basilicam condi promeruit; quam tamen postmodum ambitus fabricæ majoris inclusit: altera, Porcaria dicta, nono fere ab urbe milliario in ecclesia suis præclara meritis requiescit.

34. Ex pridie Kalendarum Augustarum die, qua Confessor eximius sarcina levatus carnis, cœlestibus est insinuatus sacrariis, tertius et quinquagesimus volvebatur dies^c, cum sacri thesaurus corporis propriæ refusus urbi, solemni obsequio populorum excipitur, atque intra principalis, cui sederat, ecclesiæ ambitum collocatur. Ibi per decem continuos^d dies ingentibus officiorum impensis excolitur; donec omnibus, quæ ad jus sepulcri pertinent, officiosissime apparatus, non parva humani generis congesta multitudine, ut Virum decebat apostolicum, sepulturæ traderetur. Verum, quin in rebus singulis pro captu impune cuique opinari licitum est, non temere dixerim, tantorum intercessu dierum non funeris solummodo provisum apparatus; verum sacerdotibus ac populis e remotis terrarum undecunque occurrentibus, quique, si sancti defuissent exsequiis, id vero ferrent ægerrime, fuit hac tumulandi Pontificis dilatione consultum.

35. Quod ergo sacri tui corporis præsentia fruimur, quod viri post apostolos splendidissimi gloriosa memoria illustramur, quod denique certissimum, quo se nostra fragilitas conferat, periculorum omnium præsidium obtinemus, præmisso ineffabili sanctæ et individuae Trinitatis præconio, tibi, Pater sacratissime, grates omnimodas et habemus et agimus: te amatorem patriæ, tutorem gregis, tuorumque prædicamus patrem clementissimum filiorum, qui cum in augustis imperii sedibus ipsorum componi posses manibus augustorum, tantoque apicem locare diem 26 Novembris; idque quia in theca lapidea longe antiquissima, in qua servatur corpus S. Magnentiæ, hæc repræsentatur in lecto moribunda cum tribus tantum assistentibus ei virginibus: tum quia non plures exhibentur in picturis ecclesiæ S. Palladiæ. Diversam tamen a Magnentia Maximam fuisse evincit ejus tumulus et corpus, quæ usque ad profanationem Calvinianam anni 1567 Antissiodori in cœnobio S. Germani servata fuerunt; ut patet ex Actis visitationis Siguerianæ, ubi etiamnum superesse dicitur hoc ejus epitaphium Gallicum: *Hic jacet corpus dominæ S. Maximæ virginis, quæ comitata est corpus S. Germani Ravenna usque in hoc cœnobium cum S. Palladia, S. Magnentia, S. Camilla et S. Porcaria*. Cæterum quo die colatur S. Maxima, tametsi exstet ejus sacellum in laudato cœnobio, hactenus ignoramus. Castellanus eam accenset aheris.

^a De Magnentia agatur 26 Novembris; de SS. Pal-

A sublimius, quanto est Romana excellentia Gallicana mediocritate provecior; utque Roma apostolis, Ravenna quoque Germano perstaret insignis: vicerunt tamen paterna ac materna viscera; vicit desolatorum amor et affectio filiorum, quos qualiter vivens, quamque impense dilexeras, mortuus declarasti. Ita certe, ita tuam decebat, Pater æquissime, sanctitatem; ut qui pro externorum commodis te frequenter impenderas, terras ac maria peragraveras, aspera postremo cuncta pertuleras, domesticam non negligeres plebem, cui te Rector rerum maximus specialem contulit præesse pastorem. O quam bene de illa meritis, quam sinceris es obsequiis excolendus, cujus orbitati acerbissimæ, tam præsens, tam præcipuum, tam denique familiare suffragium providisti, quo non modo præsentibus consuleres, verum ipsis posteris quoque subvenires! Urbem nostram rerum natura dispositrix siccis locavit in rupibus, nullis opibus fultam, nulla situs artisve qualitate munitam: hæc ne nomine quidem digna existeret, si tui thesauro corporis caruisset: quo quia illustrari mirifice meruit, eo inter cætera hinc gloriosus emicat, quo post apostolos nulla alia margaritum pretiosius servat.

36. Jam vero de supradictæ exceptionis qualitate quid sentiam, ad plenum efferre non sufficio; quoniam diu mecum multumque retractans, nec ipsa animi satis hanc perspicacitate discerno. Diem namque illam gaudii dixerim, an mœroris, id vero incipiti est; sed etsi alterum sine altero prædicem, tantorum tamque religiosorum civium tum pietati tum prudentiæ vereor derogare. Cujus enim fletibus ora vacarent, quem ovilis pastore destituti orbitas admoneret? In qua id putabatur gravissimum, quod peregre obeuntis excessui devotissimos filios ne concessum quidem fuerat interesse. Illud vero gaudium, quam fuit ineffabile; quam puris affectibus conflata lætitia? Recipiebant patrem filii, tutorem pupilli, desperati consilium, trepidi firmamentum. O diem festivam, tantis uberem lacrymis, tantis gravidam gaudiis; cui quisque (pro quisquis) non interfuit, spectaculorum parte quam maxima caruit; qua nec urbem tristior, nec orbem afflavit hilarior.

37. Rite omnibus præparatis, cum et confluentium ladia et Porcaria 8 Octobris, de S. Camilla actum jam est die 3 Martii pag. 242, ubi emendandus annus mortis ejus.

^b Si in ipso itinere mortuæ sunt, vel non celebrantur eo die, quo obierunt (iterenim duravit ab initio Augusti usque ad 22 Septembris); vel ubi per viam in morbum inciderunt, diu decubuisse dicendæ sunt, antequam exspiraverint.

^c Advenit ergo die 22 Septembris, quo adventum illum celebrari diximus in Commentario prævio, num. 4.

^d Puta ecclesiæ S. Stephani, quæ cathedralis est: non tamen ibi sepultus fuit, ut innox patebit.

^e Nempe (ut sequetur n. 37) usque ad Kalendas Octobris, hujus rei memoriæ, solemniter, ut ante ostendimus, consecratas. Porro totum hoc tempus rotundo sexaginta dierum numero, sed minus accurate, complexus est S. Gregorius Turonensis infra citandus, num. 41.

nulla esset requies, et qui convenerant, vix jam regionis amplitudine caperentur, die Kalendarum Octobrium intra sepulcri abdita thesaurus coelestis deponitur, tanto orbis terrarum officio, tanta humani generis pietate, ut luce clarius constaret omnibus hunc summi in caelo esse meriti, cujus in terris tanta providebantur honori. Locus sepulcri hujus tum quidem perexiguus erat oratorium, in suo ipsius praedio, martyris Mauritii meritis dedicatum^a, quod vir splendidissimus supra memorato quondam Saturno delegaverat, ut sub professione sacerdotalis tituli martyrum memoriis inibi deserviret. Necdum immanitas ethnicae superstitionis obsoleverat; adhuc Christianitas arctis obsessa finibusangebatur, fanisque per orbem usquequaque vigentibus, Christi ecclesiis extruendis modicus ambitus, exiguus impendebatur et cultus: nondum se circa talia fidelium ardor effuderat; quorum in regionibus ante Germanum sanctissimum ingens quoque raritas existebat. Cum enim ipse in urbe sua septimus ordine ecclesiam rexit, claret profecto, quod hi, qui ante ipsum exstiterunt pontifices, obluctante sibi saevientium rabie paganorum, minus libere, minus plene religionis fundavere primordia; cui tamen hic, cujus nobilitati, virtuti ac sapientiae passim obniti non poterat, multimoda suo tempore contulit incrementa.

CAPUT IV.

Basilicae S. Germani et sepulcri magnificentia regia, miraculis assiduis decorata.

38. Progressu temporum sacrae fidei circumquaque prolatis insignibus, cum et ipsi quoque Francorum proceres edictis colla coelestibus summisissent, venerabilis et monumentis condigna perennibus Crotechildis^b regina, magni principis Clodovei uxor, spiritu tacta divino, supra sancti tumulum pontificis ingentis fabricae atque operosae amplitudinis extruxit

^a In Hist. epp. Antissiod. cap. 7, de Sancto nostro dicitur: *Fecit et basilicam in honore sanctorum martyrum Agaunensium Mauricii scilicet, sociorumque ejus; ubi et haec dona obtulit, Warchiacum in pago Senonico, cum universis appendiciis suis; in pago quoque Antissiodorensi Corvallem cum appendiciis suis; nec non et Molinis, similiter cum appendiciis, suis. In quo etiam oratorio sanctum Saturninum vitae probatissimum, suumque discipulum, ordinavit presbyterum; ut sub professione sacerdotalis tituli martyrum inibi memoriis deserviret.*

^b S. Crotechildis. Acta dedimus die 3 Junii a pag. 292, in quibus hujus rei nulla sigillatim fit mentio.

^c Puta, ubi regnum olim Burgundiae fuit, cujus regia sedes erat Arelatum. Porro cujus Ecclesiae episcopus hic Lupus fuerit, ignoratur. Videsis conjecturam Mabillonii in Annalibus Benedictinis ad annum Christi 593, num. 40.

^d Eo die tamen a majoribus nostris omissus est, quantumvis hic sanctus vocetur, sicut et in epitaphio ejus in cryptis Antissiodorensibus caenobii S. Germani; ubi et corpus inventum est ab illustrissimo Siguiario, in visitatione saepius memorata anni 1636 omissus est, inquam, quia de cultu, ut opinor, non satis constabat.

^e Clotharius I Galliae tandem monarcha, plures habuit uxores post Ingundem, qui prima fuit:

PATROL. CXXIV.

A basilicam, confidens se suosque ejus non parum pro- vehi posse precibus, cujus tanta tamque mirifica ex- stabant insignia sanctitatis. Ac ipsa tempestate, cum praefata Augusta sanctus Lupus episcopus venit de superioris Burgundiae partibus^e; quique non multo post ad XVI Kal. Julii^d, die functus supremo, ex reginae placito in eadem ecclesia decenter ac religio- se compositus requiescit; quod Pario penes nos im- pressum marmoris cuique legere cupienti scriptura prodit antiquior.

B 39. Exinde major Clotharius, praenominatae Crote- childis filius, regni sublimatus in solio, maternaeque devotionis fidissimus exsecutor et haeres, post geni- tricis excessum super adorandam beatissimi Germani memoriam per manus sancti Desiderii, ejusdem tunc urbis episcopi^e, regalibus expensis fredam^f compo- suit; quae oro argentoque elegantissime decorata, in nostram quoque duravit aetatem, auctorem mini- strumque operis insculptarum sibi designans suffragio litterarum. Quin etiam memorabilis ejusdem Clothari- ii conjux, Ingundis nomine, cum religione famosissima, tum etiam largitatis et diligentiae erga eccle- sias singularis, sepulcro beati Germani per idem tempus plurima vasorum palliorumque obtulit orna- menta; inter quae calicem egregium auro splendidis- simo gemmisque compactum vidimus, praetiosis re- ginae memoriam insertis litteris praefertentem, quae munus hoc per manus supra nominati Desiderii pon- tificis beato Germano devota contulerat.

C 40. Locum sane illum, ob sacri privilegium cor- poris, miraculorum gloria semper exstitisse frequen- tissimum, nemo impune dubitaverit. Ea quoniam nec numero colligi^g, nec personarum, in quibus pa- trata sunt, nomina poterant retineri (ut solent cito data ac suppetentia quaeque vilescere) incuriae pari- ter et oblivionis squaloribus obducta torpuerunt: quae tamen exstitisse per plurima, ex eo saltem colli- obiit vero Clotharius ille anno Christi 561. Quo- modo ergo vel prima ejus conjux, vel huic ipse diu superstes, munificentiam suam in hunc locum ex- promere potuerunt per manus sancti Desiderii epi- scopi Antissiodorensis, qui juxta Historiam episco- porum illorum cap. 20, sedere primum coepit sub finem saeculi sexti? An forte Clotharius primus per- peram pro secundo accipitur? Atqui huic nescitur conjugem fuisse Ingundem. An Desiderius per er- rorem pro alio quopiam ejus decessore positus? An potius enorme vitium dicemus esse in chronologia Desiderii, ut passim alia occurrunt in ista Histo- ria? Non obstat certe epistola S. Gregorii Magni ibidem adducta, tanquam inscripta Desiderio epi- scopo Antissiodorensi: nam juxta Gregorii Re- gistrum, lib. VII, inter epistolas indictione secunda, sive anno Christi 599 scriptas, habetur haec eadem centesima decima sexta, inscripta tantum Deside- rio episcopo, sine loco sedis. Putat vero ibi Mabillo- nius Desiderium non hunc nostrum designari, sed Viennensem. Adis illum in Annalibus Benedictinis ad annum 622, num. 34.

^f Freda; ut probat Cangius, est ornamentum vel umbraculum, quod per modum aediculae feretris et capsis sanctorum superimponi consuevit.

^g Vide testimonium consonum S. Nicetii ep. Tre- virensis supra productum, in Commentario ad Acta S. Lupi ep. Trecensis § 1, num. 3, p. 51.

gere possumus, quod nonnulli adhuc seniorum superstitem agunt vitam, qui se ante fores sacri hujus templi innumera patrum signorum appensa vidisse confirmant insignia, quæ ab energumenis, debilibus, surdisque ac mutis revalentibus loco deposita, divinorum erga infirmos beneficiorum utilem diu repræsentare memoriam.

41. Denique et Gregorius, Turonorum antistes, miraculorum curiosus indagator ac studiosissimus editor, nonnulla ad hujus et per hujus beatissimi Patris memoriam patrata commemorat; quæ suis, quam nostris, verbis intimanda maluimus, ne rei absque pretio operæ permutatæ quiddam fidei detrahamus.

Germanus, inquit, gloriosus confessor in urbe Ravenna^a obiit, inde vero levatus, post dies sexaginta ad civitatem Antissiodorum delatus, sepulturæ mandatus est. Tempore autem Teudechildæ reginæ^b Nonnus quidam tribunus ex Arverno, de Francia, post reddita reginæ tributa, revertens, Antissiodorensis urbem adiit, causa tantum religionis; provolutusque ad beatissimi Germani sepulcrum, cum diutissime orasset, extracto de vagina tigre^c, lapidem, qui super venerabile sepulcrum habebatur, nemine vidente, percussit; de quo excussa particula modica, tanquam æneus dirigit; ita ut nullum membrum posset ullatenus vindicare^d, aut vocem emittere. Videntes autem eum pueri sic humi jacere, nesciebant quid ei evenisset: accedens verotenus eorum, cum eum interpellasset, nullum ab eodem responsum accepit. Tum ille, ut erat rigidus, in corde suo intelligens se damnatum, votum vovit, dicens: Scio me præsumptuosum exstitisse, beatissime confessor; sed devotio exegit ut præsumerem; et ideo, si me dignaris absolvere, et ad propria cum tua gratia redire permiseris, in basilica has reliquias condens, festivitatem tuam devotissime annis singulis celebrare curabo. Cujus clausum murmur vir sanctus intelligens, eum absolvit et abire permisit incolunem. Qui veniens, reliquias illas in ecclesia

^a Sic omnia nostra mss. Apud ipsum tamen Gregorium de Gloria confessorum, cap. 41, quod hic exscribitur, pro *Ravenna* legitur *Roma*; sed male, saltem in plerisque codicibus mss. et editis.

^b *Teudechildæ reginæ*; non illius, quam, ut alias plures, ex humili loco sublatam legitimæ conjugis Ingobergæ superinduxit Charibertus, Parisiorum rex, Clotharii primi filius, anno 567 vita defunctus, et de qua plura S. Gregorius in Historia sua Francorum lib. iv, cap. 26, refert; sed alterius, quæ fuit Theodorici, usque ad annum 534 Austrasiæ regis, filia, Theodeberti anno 547 vivis erepti soror; de qua plura vide apud Valesium Rerum Francicarum lib. vii. Consule et adnotata ad Gregorii Hist. Franc. lib. iv, cap. 26 in Operum ejus editione Parisiensi anni 1699.

^c Tigre, id est cultro majore, ut ad marginem codicis Lugdunensis adnotatur eadem manu, qua textus exaratus est. Ensem intelligit Cangius in Glossario.

^d *Vindicare*; ita codex Lugdunensis, at Valcellensis et ms. Chiffletianum *vendicare*, quod eodem redit. Est aut vindicare seu vendicare, aliquid suum

posuit, et sancti festa per singulos annos fideliter celebravit.

42. Quodam autem tempore ad supradictam basilicam, in qua reliquiæ conditæ sunt, cum Avito, avunculo meo, Arvernorum antistite^{*}, accessimus. Ubi cum sanctus pontifex jejunos ingressus fuisset hora quasi decima, omnes qui cum eo intravimus, odorem liliorum rosarumque naribus hausimus; quod nobis beati Germani præstitum merito, non ambigimus; erat enim mensis nonus. Actum vico Musciacas[†]. De his Gregorius ita. Quibus præmissis ad ea, quæ nostræ vel propinquaverunt, vel accesserunt ætati, styli seriem transferamus. Verum, quoniam spiritalibus spiritalia seminantur, dignitasque Domini in servorum probitate perpenditur, rationi proximum judico brevi ostendere tanti Patris meritis divinum erga loci incolas favorem in fine maxime claruisse.

43. Esopo vocabulum cuidam puerulo fuit, qui cum vix quinque annorum infantiam contigisset, sancto ordini a parentibus mancipatus, prout tenera ætas pati poterat, primis litterarum characteribus ludo quam serio[‡] formabatur. Is dysenteria correptus, ingentis languoris molestias angusto in corpore toletabat. Matutini cujusdam diluculo a seniorum uno, qualiter se ageret; percontatus, cuncta sibi respondit constare salubria; lectionis suæ tenorem se paulo ante ex memoria reddidisse; quæ causa alacritatis ei securitatisque plurimum contulisset. De qualitate ejus lectionis interrogatus, centesimi decimi septimi Psalmi primum versum ultra ejus ætatis tenaciam proferens, Confitemini, ait, Domino, quoniam bonus, quoniam in sæculum misericordia ejus. Cum id nec scripto dicere, nec per ætatem vel usum memoriæ insinuare potuerit; a quo rem didicerit, postulatus: Non videtis, ait, parvulos scalæ hujus excellentissimæ connisos gradibus ad cœlestia contendentes? Non plura effatus, ut finem verbis, vitæ quoque terminum fixit. Certissimum est angelicos spiritus habitudine puerorum ejus innocentia Deo placitæ demonstratos, animam quoque fragilitatis facere, ad suos usus convertere, ut eo possis uti pro arbitrio tuo; quod sane melius est, quam quod in edito Gregorio legitur, *judicare*, vel in Herici editione Labbeana, *indicare*.

^{*} Sic iterum codices nostri; licet apud Labbeum, et in ipsius Gregorii editione tantum habeatur, cum Avito episcopo. Patrum habuit appellatque Gregorius S. Gallum, qui Avitum in ecclesiæ Claramontanæ gubernatione præcessit; sed S. Avitum hunc, de quo tamen (ut pote suo in sacris litteris aliquando magistro) sæpissime meminit, nunquam vel avunculivel ullo consanguinitatis alio titulo nuncupat.

[†] *Musciacas*, vulgo *Mauzac* seu *Mozac*, in pago Ricomagensi apud Arvernos.

[‡] *Ludo quam serio*, Chiffletius legit *ludo quam serio*. Sed quidni sensus esse possit, puerum vix quinquennem non serio instructum fuisse, sed ludo; ut qui seriæ instructionis per ætatem capax non esset? Patet vero hinc, quam tenera olim ætate liberos suos pii parentes sancto Ordini, seu monachorum disciplina, mancipaverint. De se ipso Hericus id asseruit supra in Epilogo ad Vitam metricam, num. 176.

exemptam compede suscepisse. Aliis ipsam quoque A imminentis decessus horam novimus revelatam; adeo ut et lavacra et vestium mutationes, prout mortuis exhibenda erant, ipsi adhuc viventes ultro prævernerint. Nonnullis ejusdem beatissimi Patris persona vultu venustissimo, reverenda canitie, pontificali dignitate conspecta, et consolationis plurimum et securitatis non parum exhibuit. Hoc e multis non extraordinarie fortasse tetigerimus; ut palam liqueat, hunc devote sibi obsequentium anxie curam gerere famulorum. Hinc ad reliqua transeamus.

44. Immoderata gulæ appetentia, ob quam omnes peccato mortique succumbimus, leve putatur et ludicrum; sed quo cavetur minus, eo atrocius perimit. Hanc vir sanctus cum in semetipso exstingeret, tum quod in aliis quoque sibi displiceat, studuit B commendare. Ut fidelibus mos est devotionem suam, quibus possunt, modulis declarare; ante sacri sepulcrum corporis strata jacebant poma autumnali viriditate vernantia; quæ ut diversa genere, odore quoque gratissima, geminam accedentibus aspectus olfactusque sui gratiam ministrarent; interea, populis ad beati festum præsulis ex more fluentibus, quibusque permittebatur accedere, sacri pavementum lecti religiosa veneratione deosculantibus, e rure, cui Nantilla vocabulum est, distatque ab urbe non plurimum, rusticorum quemdam contigit interesse. Is oculorum gulæque captus illecebra, manu sacris injecta, pomum clanculo rapuit, ac tanquam eo voluptati morem gesturus, abscessit. Hujus temeritatem e vestigio comes ultio castigavit: nam, ut esu pomi illicito satisfacit desiderio, interdicto loquendi usu, C mutus effectus, reum se criminis miser agnovit. Huic calamitati finem annus imposuit; cum solemnitatis ejusdem annuo remeante spectaculo, sancti sepulcrum repetens, fletu reatum diluit, votisque addictus quamplurimis, loquelam pariter et veniam reportavit. Hoc prius compertum non est, donec is, in quo peractum fuerat, rei gestæ seriem indicaret. Id actum est ea, quæ Kalendis Octobribus evenit, festivitate, quamque ob sacri ejus depositionem corporis splendidiorum cæteris prisca veterum commendavit auctoritas.

45. Rus quoddam nobile Vastinensis pagi Cordibillas dicitur, e cujus incolis quidam annis pubertatem inducentibus infausta genuum debilitate multatus, ad præfatæ concurrens festivitatis gaudia, naturali D reformatus rectitudini, cujus quam maxime erat indigus, optatæ secum retulit munia sospitatis.

46. Institutione apostolorum principis informamur, contra veterosas maligni hostis astutias, spiritales et indefectas constanter exercere vigilias, qui tanquam leo Dominicis semper infestus ovilibus, incautum quemque et negligentem excipit, laniat,

* *Armillæ januæ* quid sit, non reperi hactenus. Suspicio annulum significari (nam et pro annulo *armilla* sumitur) quo *janua* solet ab egredientibus attrahi, ut a foris ocludi possit: ut sensus sit: Nam si quis, ocluso etiam templo vel sacello S.

intercludit. Hujus decipulas, quam subdolas, tam subtiles, subducto cavere monemur exemplo. Quemdam Senonici ruris incolam, pecualis curæ diligentia rem familiarem non segniter exercentem, contigit proprium filium providendis pascendisque suis præfecisse. Hunc antelucano diei cujusdam, ut familiare talibus est, a somno experrectum, sues in pascula ducere cum præcepisset, puer siti correptus vehementissima, raptim se ad situlam contulit, haustumque laticem absque salutaris præmissione signaculi incunctanter absumpsit: ita vis ardoris (instigante, ut liquet, dæmone) medullas adolescentis invaserat. Lugendum dictu! uno miser eodemque haustu et pestem glutivit et poculum: confestim namque allisus a dæmone, tortusque diutissime, cætenis addicitur, claustrisque validissimis cohibetur.

47. Cumque per tempus aliquod irrequieta miseria urgeretur, salubriore parentes afflati consilio, ad famosissimam B. Germani memoriam deducendum decreverunt; credentes quam verissime immundos spiritus sacri corporis præsentia cedere, cujus virtutem et merita constabat eos frequentius expavisse. Id cum fecissent, applicitum solo puerum ante sepulcrum venerabile porrexerunt, votorum summam ubertate orationis et fletuum obnixius prosequentes. Fratres quorum erat officii religiosi locum excubiis observare, et cruciatu pueri et parentum devotione permoti, accedunt cominus; adhibitisque ecclesiasticis exorcismis, levamen misero per sacri virtutem præsulis deprecantur. Permodico horæ interveniente curriculo, surgit incolumis; lætisque parentibus perceptæ secum retulit gaudia sanitatis. Supersunt hodieque quamplurimi, qui se rei gestæ interfuisse, satis subnixa relatione fatentur.

48. Rem et omnino cavendam et plurimis incunctanter expertam præterire injuriam duxerim, cum constet in rebus quoque minimis maximam interdum eminere divinæ virtutis evidentiam. Cum enim sacrosancti memoriam confessoris continuis intro extroque palam sit radiare miraculis, in perjuros quoque non segnis probatur ultor existere; ut liquido emineat, sanctorum pignora humanis interdum ausibus non impune lacessiri: nam si quis aut cupiditatis illectu, aut animi pertinacia impulsu, mendacio patrocinari definiens, saltem in armilla januæ * jusjurandum explere præsumperit, hunc quod sit reus perjurii, tum rei familiaris dispendio, tum corporeæ damno valetudinis, absque dilatione, pedissequa corripit ultio, durisque implexum nexibus, aut cita satisfactione liberum, aut proximo interitu efficit condemnatum. Id non integri solum corporis præsentia meruit; verum etiam ubicunque locorum sanctitatis ejus memoria colitur, reverentiæ tantum obtinuit; ut in

Germani, ad januam foris consistens, et vel annulum januæ contingens, pejerare ac falsi testem invocare ausit sanctum præsulem, hunc quod sit reus perjurii, etc.

basilica, Germani consecrata nomine, nemo fere, A tametsi immanissimus, audeat pejerare.

49. Jam vero circa ipsius septa sepulcri quanta se virtute præsentem exhibeat, hi maxime et evidenter experti sunt, quibus ejusdem, ut vere dicam, sancti sanctorum specialis est deputata custodia. Frequenter namque oleum lampadis ante sacrum tumulum dependentis excrevisse deprehensum est; cum quindecim ferme diebus totidemque noctibus inexstinctum manens, nihil imminutionis patetur.

50. Illud quoque non negligenter excesserim, quantam locus sacer obsequiorum exigit diligentiam; adeo ut, si lucernam, quæ proprie sanctissimo deservit corpori, per noctem exstingui contigerit, nulla indulgeatur custodibus requies, nulla B potiendi somno facultas, donec defecti impensa luminis accuratius reparetur. Interdum tanquam cujusdam manus impulsu molestius impetuntur; ut nemini impune dubitare liceat, debita loco servitia non inepte nec segniter exercenda. Quid memorem, nonnullos ante hujus reverendi aram sepulcri in oratione secretius procumbentes, loci concussu precum efficaciam, cœlestisque respectum facilitatis persensisse? Omitto sacri hujus nominis invocationem multis quoque absentibus ac periculo proximis præsentissime subvenisse.

51. De pane vero ejusdem cœnobii multa et mira languentibus remedia provenire, pervulgatissimum est; adeo ut, si quis, quanquam decumbens validissime, hujus afficiatur desiderio, C efficacissimum esse reducis putetur indicium sospitatis. Hoc non incolarum ascribimus sanctitati; verum et devote postulantium fides obtinere talia, et beatissimi Germani meritum, cujus nomine panis inscribitur, multo valet præstare majora. Tua hæc sunt munera, Christe, qui in tuorum mirabilis es virtute sanctorum; dumque hos miraculis clarificas eorum, nos imitationem inflammas. Hæc de his, quæ circa sacrum ejus corpus ut gesta sunt, aut geruntur, excerpta quam verissime, fastidii fortassis evasere nauseam patrocínio brevitatis. Hinc pauca de illis locis, in quibus ejus venerantur reliquiæ^a perstringentes, ad libelli finem ocius prope-ramus.

CAPUT V.

Miracula in aliis S. Germani per Galliam ecclesiis facta.

52. In cœnobio Meleredensi^b major ecclesia hujus præcellentissimi Patris nomine dedicata cognoscitur. Id cœnobium genti Britonum Romam infatigabiliter expetenti et pervium et familiare

^a Videtur ergo in singulis ecclesiis, de quibus nunc aget Hericus, aliquid olim fuisse reliquiarum S. Germani.

^b Meleredensi, alias Meleretensi, Melerensi, etc. nunc vulgo Moutier, in pago Antissiodorensi; de cujus fundatione Robertus monachus in Chronologia post. ann. 729, et fusius Mabillonius in Annalibus

est: horum in collegio surdus quidam advenerat; cui cum aliud non suppeteret hospitium, noctu ante fores ecclesiæ, lapide capiti supposito, cubitavit: die reddito somnum exiit; moxque, se beatissimi Germani obtentu damno caruisse aurium, impendio lætatus est. Lapis, ejus subjectus capiti, receptæ tulit testimonium sanitati, quod, eo surgente, cruore perfusus apparuit. Pro recuperata salute votivas egit gratias, maturantesque iter socios incunctanter prosecutus est. Huic rei multorum adhuc, qui id inspexere, superstitem præsentia suffragatur.

53. In pago Laticensi, qui Lingonicæ defert diœcesi (vulgo de Langres), fundus est notissimus, Ladiacus nomine, apud quem ecclesia est hujus pretiosissimi præsulis sacrata pignoribus, quæ montano sita in culmine, aliquantum a villa longius distat. Quamobrem nonnulli Lingonicæ præsules civitatis hanc diruere, et aliam pro ea intra villæ ambitum instaurare conati basilicam, frustra consumpsere operam, cum id non semel, nec bis fuerit attentatum: nam quotiescunque sacrum altaris lapidem ob reliquias elevandas amovere tentarunt, tanto fixus pondere perseveravit immobilis, ut facile adverteres antiquum loco cultum avertere divinæ non esse permissum providentiæ. Quo in loco, cum semper mira patrentur et maxima, in splendidissima tamen festivitate Kalendarum Octobrium divina copiosius beneficia devote confluentibus inhe- runtur.

54. Quodam itaque tempore, cum ad præfatæ celebritatis annum diem populus ex more conflueret, ex villa, cui Marcenniacus vocabulum est, distatque a loco supradictoo non plurimum, mulierem captam oculis contigit interesse. Hæc ingressa basilicam, precibus ac votis uberrimis suæ cæcitati remedium flagitabat; cumque sacræ a fidelibus vigiliæ debitis agerentur officiis, universo id spectante conventu, cœpit ex ejus oculis guttatim cruor effluere. Intra horas brevissimas omnimoda discussa caligine, redeuntis diei jubar cernere, et clare omnia videre promeruit; diem illam gratiis exegit et laudibus; peractisque suæ reparationis salutaribus, votorum plena remeavit ad propria.

D 55. Annus sequens ejusdem gaudia festivitatis revexerat, interque turbas properantium quemdam ex familia sancti Mammetis^c, ejusdem colonum villæ, invalidum totoque corpore reptilem, contigit advenisse. Is, dum se ex animo ad Deum contulit, beati obtentu præsulis nativæ rectitudinis column multorum in præsentia recuperavit. Quotidiani, ter- ad an. 721, n. 47 et alibi.

^c S. Mammetis, sive Mamantis M. subintellige basilicæ. Celebris in Galliis hic martyr evasit, ex quo S. Radegundis regina reliquias ejus sæculo sexto ex Oriente obtinuit. Ejus nomine Lingones sæculo duodecimo, post impetratas quoque reliquias ejus insignes, cathedralem ecclesiam dedicarunt.

tiani, quartanive typhi assidue percepta remedia, perenni febricitantium concursu locum frequentatissimum reddidere; quorum nemo levaminis expers rediit, quisquis ad sancta limina fide plenus accessit.

56. Loco sane illi, rebusque ad eum pertinentibus, violentiam non inferendam, temerarii quique experti sunt. Quodam namque cum suis iter continuante comitibus, unus eorum, cui id genus officii incumbere, equos, quibus in ipso utebantur itinere, prato ecclesiae inducere nitebatur; cui cum a quodam rusticorum dictum fuisset, beati Germani esse pratum, tantique nominis respectu ab ejus invasione parcendum; ille verba sibi tantum dari existimans, equos nihilominus introduxit. Primus qui ingressus est, mox ut herbam dentibus carpsit, damnabili deformitate multatus est, in effigiem X litterae faucibus per transversum distortis. Equorum custos, inspecto negotio, reliquos quam celerrime abigens, proventum rei domino nuntiat. Is offensae poenitens, candelam ad modum equinae longitudinis pro piaculo detulit, sanctoque satisfaciens Germano, vehiculi (i. e. equi) reparationem obtinuit. E multis pauca perstrinximus, ne locum tantis insignem privilegiis praeterisse videremur.

57. Hinc Pauliacum, villam ruris Senonici, vel compendiosius memorare, non tam vicinitate loci, quam dignitate compellimur. Fundus ille ad beati Germani pertinens potestatem, ecclesiam quoque habet et nomine ejus celebrem, et virtutibus praecellentem; quas quoniam vel difficile vel impossibile est aut numero, aut ordine explicari, omissis iis, quae veteravit antiquitas, pauca ex illis quam succincte contingimus, de quibus si incidat dubietas, multitudine testium obruemur.

Antissiodorensis pagi accola, Petrus cognomine, contractione genuum amiserat naturalem commendandi usum. Vota concepit; ad sancta limina reptabundus accessit; mox debilitati subtractus, Beati Germani patrocinio se promeruisse gavisus est solidam gressuum functionem. Sabbella dudum familiaria suspensa pro foribus, rei gestae argumento fuere diutius.

Ex vicino fundo, cui Blariacus vocabulum est, mulier, Nonnula nomine, contractu totius corporis penitus inofficiosa, ad eandem basilicam gestatorio se contulit; moxque beati Germani merito officii restituta decentibus, et salutis et gaudii plena recessit.

58. Altera ejusdem villae mulier, Alda ex parentibus nuncupata, nihilominus contracti corporis damna deplorans, gestatorio se illuc ferri petiit: atque, praesentis suffragio medicinae membris in priscum cedentibus, valens ac laeta discessit.

Ex agro Antissiodorensi, Pratilis dicto, item alia mulier, Berlindis nomine, artubus ipsa quoque contractis, praedictae basilicae vehiculo delata successit; orationi se dedit; vota apud Sanctum deposuit:

A moxque praesentem experta Deum, naturalibus organis restituta convaluit.

Ex villa Lusciniaco mulierem toto contractam, corpore, Teduisam nomine, fama huc miraculorum adduxerat. Haec, beati Patris suffragante merito, membrorum decus cum rectitudine consecuta, conscientiam se hujus beneficiis plurium dierum servitio declaravit.

Hujus sane loci non esse simplicem majestatem, plurimi quoque, diversa februm accessione vexati, saepius probaverunt. Alcharium quemdam, quartano impetu desperabiliter tabescentem, illuc contigit advenisse: ecclesiam subiit, excubias egit, seque potentissima beati Patris ope quam celerrime sospitati redditum, ingentibus praconiis declaravit.

B Agius, ejusdem loci presbyter, tertianam diu passus inertiam, ut se devote ad Deum contulit, obtentu beati praesulis celeri donatus beneficio, importunam mox pestem excessit.

Beatus, ipse basilicae clericus, quotidiana inquietudine acriter fatigatus, divinas per beatum Germanum medicinas expetiit; seque repente irrequieta molestia exemptum sensit.

59. Si universos apud hunc locum nostra tempestate hujusmodi ereptos incommodo memorare velim, parabit, credo, taedium numerositas occurrentium personarum. Parcendum itaque talibus, atque ad reliqua aedificationi proficua concedendum.

C Ejusdem loci mulier, Doda nomine, sacras ferias negligentius tractans, ipsam quoque diei Dominicae majestatem, Christianis omnibus propensius observabilem, ausa est laudicio usuali violare. Temeritatem operis excepit continuo severitas ultionis: manus ad illicita consuetae, necessariis mox destituuntur officii; actumque est, ut nec naturae possent satisfacere, quae Auctorem naturae in profanatione suae diei non timuerant provocare. Tandem misera reatum agnoscens, ad beati Germani se suffragia contulit; ne talia deinceps iteraret, voto se interposito obligavit: clementissimi Patris facilitate misericordiam consecuta, sub multorum conspectu et sanitatem manuum et criminis veniam reportavit.

Ejusdem impiatione diei Nonnula [al., nonnulla] mulier manibus itidem contrahi meruit. Criminis conscia ecclesiam adiit; vota multiplicavit; beati Patris interventu incolumitatem cum emendatione vitii domum revexit.

Item alia, Fredegardis nomine, simili pro crimine eodem mulctata est supplicio; et facti poenitens, et de misericordia non desperans, ad praefatum locum se contulit; faciem lacrymis, caelum gemitu oneravit; sacerdos loci pro recuperatione infelicis publicam orationem adhibuit; beato interveniente Germano, et facinori veniam et manibus promeruit sospitatem.

60. Quae vero ad locum hunc pertinent, sacra esse, nec in usus caeteros perperam transforenda, frequenti praesumptorum castigatione patefactum est. Loci ejus sacerdos (ut solet insipientium animus

circa talia fore incautus) ex fune, quo signum ecclesie dudum pulsari consueverat, capistrum equo imposuit. Mox liquido claruit, rem semel sacram, domesticis usibus non decuisse conduci: ut enim equino capiti inductum est, cuncta, quæ funis complexus fuerat, ita derepente absumpta sunt, ut universa caro cum pilis et cute ossium tenus ferro putaretur decisa. Sic equus ille innoxius, temeritatis alienæ de cætero servavit indicia; quippe qui nec carnis plenæ, nec cutis solidæ, nec pilorum deinceps recipere meruit recrementa.

Ex rure, cui Villaris nomen est, mulier, Maria nomine, ad locum hunc sub prætextu orationis accessit, nactaque opportunitatem sacrilegii, linteum de ambone subduxit, domumque cum furto regressa, profanos renes sacro tegumento præcinxit. Illico totis artibus dissoluta, cum detrimento corporis sensit præsentiam ultionis. Mox facti pœnitens, reatum agnovit, seque ad locum, quo male prius accesserat, reportari petiit; publice confessa delictum, sacrilegii nefas lacrymis expiavit. Sic sacerdotis et populi interventu clementiam meruit; ac deinceps, beato miserante Germano, cum incolumis, tum etiam castigata recessit. His et similibus locus ille frequens privilegiis, facile sibi famosum reverentia titulum vindicavit.

61. Præterea in pago Rotomagensi regius fiscus est, quem incolæ, ob palatii antiquitatem, Veterem domum nuncupant; capella palatio contigua, beatissimi Germani famosa nomine, illustris merito signorum dote summam sibi facile venerationem obtinuit. Unum erit propositæ sufficiens brevitati; quod eo memorare compellimur, quo publicum scimus. Rex Carolus^a huc fortasse devenerat, cum Herispogio duce Britonum placitaturus, ac seria quæque de regni negotiis tractaturus: illuc, ut in tanto conventu assolet, immodica turba pauperum undecunque confluit; inter quos puella quoque muta adfuit, familiaris inopiæ malum quæritandæ stipis artificio docta temperare. Ea, quod hospitii facultatem non reperit, intra capellæ ambitum concessit. Circa noctem mediam vigilantem Germanus sanctissimus astitit, placidoque hanc alloquio mulcens: Jus, inquit, hospitii negatum tibi ab hominibus [al., omnibus], humanitate, qua potero, compensabo. Ita fatus, mentum mutæ blanda subrigens manu, in os ejus expuit; moxque visibilem suæ ostensionis præsentiam subtraxit. Virtute medicaminis iutima faucium rupta, sanguinis ejecere quamplurimum; adeo ut tota planities pavimenti eo superfusa videretur.

62. Umbris cedentibus superis reducta dies necdum noti proventum miraculi perspicuis declaravit indicibus: nam et puella loquendi recepto usu, quod secum actum fuerat, ordine prosecuta est; et is, qui ab ore loquentis rivatim fluxerat cruor, adhuc in pavimento recentissimus, patratæ rei argumen-

^a Carolus, cognomento Calvus, cui opus hoc auctor Annalibus Benedictinis ad ann. 851, num. 27.

tum præsentissimum afferebat. Interea a nonnulli^s curiosius percontata, in qua sibi beatus Germanus apparuisset effigie, personam se vidisse testabatur vultus dignitate splendidissimam, statura medio-crem, capilli qualitate decoram, mista tamen canitie reverendam. Hæc et alia dixit se in eo notasse signa, quæ nonnulli eorum, qui sacrum ejus corpus, cum transferretur, quondam tractare meruerunt, quam simillime se asserunt perspexisse. Huic miraculo tot exstiteret testes, quot ad hujus generalis conventus spectaculum e cunctis regni partibus occurrere potuerunt.

CAPUT VI.

Continuatio miraculorum variis locis ibidem ejus nomine dicatis patralorum.

63. Sanctissimus et in optimis quibusque præclarus Remigius, Rhemorum pontifex pretiosus, honore Germani beatissimi in loco, quo sepeliri decreverat, quique ab urbe Rhemensi milliario ferme distat, propria manu, ut vetustissima Testamenti ejus pandit auctoritas, extruxit basilicam. Hæc ut antiquitate longæva, ita quoque miraculorum perstat splendore clarissima. Horum autem duorum festa pontificum Kalendis Octobribus mundo pariter illuxisse, vulgo quoque notissimum est. Ad hæc solito celebranda spectaculo ad locum supradictum, quo scilicet sanctissimi Remigii corpus quiescit venerabile, populus ex more confluerat. Factum est ut officiis vespertinis exactis, generaliter, ut in cœnobiis mos est, universa vulgi concio a septis ecclesie custodum instantia pelleretur. Contractum quemdam amici vehiculo detulerant, quem a beati Remigii expulsam templo, in præfatam sancti Germani basilicam, quod pro foribus consisteret, intulerunt. Ibi per noctem aliquantis per excubans, beatissimi Germani meritis sospitati redditus, naturalibus gressuum officiis de cætero perfrui meruit. Ita vir apostolici culminis etiam suæ commendavit sublimia dignitatis, ostendens se in ejus celebritate diei locum obtinere præcipuum, quam clarificare voluit suorum quoque privilegiis meritorum. Loca hæc, quorum huic opusculo mentionem inseruimus, virtutibus pollent pene continuis; verum nos ea tantum attingere decrevimus, quæ pervulgata omnibus, ambiguitatis scrupulum eluctari meruerunt.

64. In suburbio Suessionico B. Germani ecclesia eminet, quam opinio conscia vetustatis a duodecim famosissimis negotiatoribus orbis olim perhibet esse constructam; qui quoniam de regnis ad regna sedule permeantes, prope ripam Axonæ crebrius fixere tentoria, id suæ frequentia decreverunt eo loco statuere monumentum; ut collatis expensis beato Germano ædificarent basilicam, cujus merito ac precibus inter terrarum marisque discrimina se præcipue posse protegi, confidebant. De sanctitate ejus loci sunt nobis comperta quamplurima, quæ

nuncupavit. Conventum hunc refert Mabillonius in

opusculi brevitatis explicare non patitur : pauca perstringere animus suggerit, quæ per sacerdotem ejus basilicæ fideliter comperta tenemus. Hic ipse ad revisendos agros ecclesiæ die quadam se ferebat esse profectum : dolo vicini cujusdam agrorum terminos immutatos, ac non absque suæ partis detrimento reperit esse confusos; adhibitæque denuo legitima cum testibus mentione, lapidem in terminis composuit; atque pro causa sollicitus: Sancte, ait, Germane, si qua tui sacerdotis te detinet cura, hos agri tui terminos a pervadentium tuere calumnia. His dictis, domum repetit.

65. Vicinus interea, cupiditatis acrimonia perurgente, noctu ad campum accedens, convulsum a terminis lapidem longe semovit, sua amplificans, aliena perperam coangustans. Die reddito, presbyter revertitur; violatos terminos aspicit; atque iteratæ temeritatis impatiens, felle commoto: Nonne, ait, sancte Germane, tuæ fidei ista commiseram? Vix iste in campo verba compleverat, et jam sacrilegum intra domesticos parietes ultrix pœna plectebat, subitis doloribus corripitur; et totis contractus membris, virium adminiculo destituitur. Mox temeritatis reminiscens, amicos advocat; consilium salutare implorat; ad presbyterum per amicos causa defertur; ut misero pie consulat, humiliter flagitatur. Ille nullum præsentius remedium se scire asserit, quam ut, votis sumptis, ad ejus se ecclesiam conferat, cujus offensa eum talia pertulisse constabat. Gestatorio delatus, accessit; perque dies aliquot peracta ibi pœnitentia, clementiam meruit; sospitati deinde reformatus abscessit; non magis ipse correctus, quam cæteris, ne tale quidpiam deinceps admittere audeant, exemplo futurus.

66. Idem ipse presbyter, dum quadam nocte dominica in ecclesia solemne celebraret officium, levi sopore subductus sensit, se superventu cujusdam personæ impulsus, atque, ut festinus domum suam ingrederetur, admonitum. Illico surrexit; et raptocere, domum ingressus, latrones intra cubiculum reperit, stramenta lecti, et si quid vestimentorum repererant, sarcinantes. Quos custodiæ mancipans, in ecclesiam rediit, et residuum officii diligenter explevit. Liqueat beatum Germanum basilicæ suæ consuluisse ministro, ne dum divinæ laudi insistere, rei familiaris damna subiret.

67. Minus est audita depromere, nisi et aliqua oculis percepta subdantur. Pridie Kalendarum Augusti beati Germani transitus apud urbem Suessionicam fervido celebrabatur obsequio; cumque die in vesperam prioniore divinæ laudis celebritas, cum in urbanis, tum etiam in suburbanis ecclesiis ac monasteriis esset explicita, sollicita mihi cogitatio incidit, Axona transmeato, ad præfatam properare basilicam, ne forte (quod animo reputabam) abscessu

^a *Pagus Cinomannicus et Cenomannicus, vulgo le Maine.* Normanniam attingit et minorem Britanniam.

^b *Pallis, id est aulæis.* Vide Cangium.

^c *Vivianus* ille dux fuit Caroli Calvi, cæsus in prælio adversus Herispogium Britannicæ ducem anno

A presbyteri vespertina loco deessent officia. Sumptis itaque aliquot fratribus, anxie properabam. Jamque nobis ecclesiæ atrium subeuntibus, signa solitum dedere clangorem. Concitato acrius cursu, ad ostium accessimus; quod clausum quidem, sed minime obseratum invenimus. Vix nos pedem posueramus in limine, et jam signa pulsari desierant. Huc illucque oculos circumferentes, neminem in ecclesia vidimus. Ostium, per quod elabi posset aliquis, nullum erat. Domum sacerdotis summa celeritate ingressi, diligenter perscrutantes omnia, personam nullam vacua, cuncta conspeximus. Presbyter cum suis omnibus, ut postea professus est, relicta domo vacua, jamdudum in urbem pransurus abscesserat. Cumque rem mecum tacitus volverem, conjectum est ab omnibus, beato Germano divina vespere non defuisse obsequia, quæ ab hominibus palam videbantur esse neglecta. Consummato officio, alacres discessimus, luminariibus in noctem compositis, et ostiis ecclesiæ diligentius communitis. Et quanquam mens miraculi conscia in interioris hominis penetralibus plauderet; malui tamen cœleste portentum aliis prædicantibus publicari; ne cui forte suspectus efficerer, quod, cum sim beati Germani peculiare mancipium, multiplicandi favoris gratia voluerim majora ex minoribus affectare.

68. Pagus Cinomannicus ^a beatissimi Germani meritis devotus specialiter, infinita apud se diversis locis ejus miracula prædicat, quæ si litteris mandarentur omnia, maximi per se possent corpus implere voluminis. Est in ipso pago Cadriacus villa, habens ecclesiam ejus virtutibus gloriosam: is locus quoniam ex longo signorum claret affluentia, ardentissimo populorum indefesse confluentium studio frequentatur. Testantur, qui videre sæpissime totius basilicæ parietes intra extraquæ pallis ^b ac linteis coopertos, quæ fidelium devotio, ob percepta sanitarum dona cœlestium, sacro suspendit loco. Ea, quod arcto constructa ambitu, concurrentium impar erat conventui populorum, a loci incolis hinc inde ligneis est ambita porticibus. Huc vice quadam Vivianus princeps ^c deveniens, qui tum eidem dominabatur fundo, instructum sessurus ad prandium, capos ^d, quos vulgo falcones nuncupant, qui secum delati fuerant, per basilicæ porticus componi præcepit. Hoc facto, convivio sese indulisit: a quo cum surrexisset, falcones universos mortuos reperit, iisdem, quibus implexi fuerant, pedicis dependentes. Temeritas principis punita damno gratissimæ voluptatis, ipsi quidem tristitiam, reliquis intulit admirationem. Germanus sanctissimus suo reverentiam vindicans loco, quam sibi displicuerit sæva rapacitas, evidenter admonuit, cujus vitium etiam in avibus raptu victitantibus tam districte persecutus est.

69. In perjuros quoque tantus existit ultor, ut in 851, juxta Chronicum Ademari apud Labbeum, in Bibliotheca mss. librorum tom. II, pag. 161 et seq.

^d *Falcones* appellari *capos* a *capiendo*, docent passim cum Cangio etymologi. Labbeus *aves* legit: ego codices nostros malim sequi.

altari ejus basilicæ nemo audeat, ne verum quidem, juramento peragere. At si qui saltem in ecclesiæ janua jurare tentarunt, inevitabili mox ultione percussi exspiraverunt alii; alii imbecilles effecti, perpetuo profanis ausibus pœnas dedere præcipites. Cæci ipso in loco lumen recuperavere quamplurimi, claudi gressum, leprosi pollutæ cutis munditiam, frigoritici, (i. e. febricitantes) sospitatem. Hæc compendio tetigimus, ne locus quotidianis illuster [al., illustris] beneficiis, excipiat ab officio nostræ commemorationis. Cæterum in locis Cinomannicis, Andegavinis quoque, ac Baiocasinis ^a certissime asserunt, beatissimi Germani gloriam pene copiosius ab omni populo venerari, quam (si dici liceat) quo sancta ejus membra recubant tumulata; adeo ut infinita miracula, per eum in his patrata regionibus, ne verbis quidem attingi, nedum paginis inseri valeant.

70. Nec temere prætereundum, quod portiunculæ ex loculo sacri corporis pro reliquiis datæ, cœlestibus interdum claruere miraculis: namque illustri cuidam viro, beati Germani reliquias postulanti, astulam ^b ex cupresso, qua quondam sacrum tegebatur corpus, ab archiclavo [vulgo, thesaurario] ecclesiæ meminimus fuisse concessam. Ille summa cum devotione suscepit; et in superioribus partibus Antissiodorensis pagi in patrimonio suo, quod Heldinnus dicitur, oratorium sancti præsulis honore construxit. Huc se quadam die puella quædam reptilis contulit, quam ita horrendæ vis debilitatis affecerat, ut cruribus contractis, et pedibus retro distortis, universam incessus ei penitus abjurerit facultatem. Hæc aliquandiu intra oratorium commorata, cum se orationi expromptius implicasset, ita derepente juncturarum ac nervorum ejus compages dissiluerunt, ut confractum aliquid in frustra cecidisse putares; ipsa quoque articulorum ossa transcorii densitatem adeo violenter cum sanguine proruperunt, ac si admotis totidem spiculis miseram cutem cerneret perforari: ac tum quidem exanimis pene facta, paulo post receptis officiis, huc illucque deambulans, ingens longe lateque præconium miraculo dedicavit, Exin locus ille et virtutibus frequens et conventibus celebris, specialem apud se quoque reverentiam divino cultui vindicavit.

71. Morvennicos saltus ^c hujusmodi oratoriis esse refertos nemini, nisi locorum inscio, incognitum est; quippe quæ constat adeo esse famosa, ut cuncta itinerum ambiguitas, quæ per silvestria potest incidere, horum notione locorum, quasi quodam lapideo milliario, declaretur. Ita Germanus beatissimus felici patrocínio prævioque ducatu itinera dirigit, vias componit, gradientibus subvenit, neo solum errore

^a Nota satis hæc territoria sunt Bajocasinum, vulgo *de Bayeux*, in Normannia; Cenomanicum, Normanniæ, uti dixi, adhærens; uti et Cenomanico adhæret Andegavium, vulgo *Anjou*.

^b Ita mss. Est autem *astula* vox apud mediæ ævi scriptores usitata pro segmento; vide apud Canigium.

^c Morvennicum, seu Morvinnum pagum regiunculam facit valde montosam et silvestrem Valesius in

A exiit, verum etiam a periculorum incursione communit. Novimus his in locis nonnullas ejus honore basilicas, in quibus olei crebro manare pinguedinem, et miraculi frequentia, et multorum testimonio confirmatur. De febribus pellendis memorare aliquid superfluum ducimus; quando hoc beneficium quotidianum non jam miraculo ducitur. Alias quoque scimus per ejusdem solitudinis vasta diffusas, quibus quanto minor ab homine cultus impenditur, tanto in eis divinitatis præsentia potior declaratur.

72. Nam et luminaria si aut tardius accendi contigerit, aut accensa exstingui, sæpenumero deprehensa sunt illic cœlitus inflammari; signa quoque ecclesiæ interdum, nullo pulsante, sonantia periculosam custodum negligentiam erga divinas horas spontaneo officio increpare. Ut palam emineat, cessante diligentia hominum, non abesse loco custodiam angelorum. Nec vero aspernandum est, si magnis Dei beneficiis etiam minima inserantur: tanta etenim auctoritate beatus Germanus res ad se pertinentes etiam a bestiis protegit; ut, si forte vulpes (ut se habent silvestria) gallinam sacerdotis in vaserit, raptò potiri nulla ratione sinatur; quin potius loco defixa, nec fugiendi copiam, nec lædendi habeat facultatem; donec superventu hominum cum prædone pariter præda capiatur. Agit hoc dignanter in minimis, qui maxima quæque potenter operatur in magnis, quique universalis naturæ et conditor et moderator, ne unum quidem passerem casso perire permittit.

CAPUT VII.

C *Miracula facta apud cœnobiū S. Germani Monfalconense.*

73. Falconis montem ^d ex antiquo vocatum non jure præterierim, ne locum nobilem frequentemque virtutibus, tam negligenter, quam obliviose videar suppressisse. Id cœnobiū beatissimi Germani præcelsum meritis, ut illustratur nomine, ita virtutibus exornatur; multa ibi signorum gloria, multa mortalibus cœlo conferuntur beneficia; ibi visum cæcitas, debilitas reparationem, auditum surdus frequenter emeruit, frigoritici quam multa ex improviso percepta remedia; his quam maxime, qui quartano decumbentes incommodo, acriora febrium concitamenta sensere. Illud non reticendum, quanta in pervasores loci vindicta desæviat; quibus in loco temere perpetrasset aliquid, mortem sibi conscivisse fuit: nam si quis inibi aut dominari per tyrannidem, aut cum cœnobii familia sævius agere, aut rerum ecclesiasticarum pervasor esse tentaverit, huic non in longum differtur ultio; verum quam citissimo raptatus interitu, sacrilegæ temeritatis vestigio pœnas luit. Id

Notitia Galliarum, et partim inquit *Nivernensi pago*, partim *dominio Castri Canin* (Chateau-Chinon), partim etiam *Burgundiæ* attribuitur.

^d *Falconis mons*, vulgo *Mont-Faucon*, oppidum est Galliæ in Campania. De monasterio vero ibidem celebri *S. Germani* dictum est in *Commentario prævio ad Acta S. Wandregisili die 22 Julii Bolland.*; ejus primordia describit *Frodoardus Historiæ ecclesiæ Rhemensis lib. iv, cap. 39.*

apud cunctos loci incolas certissimum, expertumque est; et tanquam naturale versatur in ore proverbium, eum, qui sancto non timuerit violentus esse Germano, aut trucibus luporum dentibus conteri, aut Mosæ fluminis rapido gurgite incunctanter absumi. Hac justis Judicis dispensatione mirabili, et piis in sanctum Domini amoris affectio, et improbis quibusque in resecandis ausibus timorii ingeritur magnitudo. Audiant talia sæculi potestates; discantque damnum ecclesiis non inferendum, scientes certissime Deum in suorum injuriis vindicem esse servorum.

74. Quidam præterea fur ecclesiarum effractionibus assuetus, præfatam beati Patris basilicam, fraudis opportunitate captata, subintrans, coronam argentam ante altare pendentem demisso fune deposuit; quam ut profanis manibus comprehendit, ita divinitus loco defixus est, ut nec pedem subducere, nec manus temerarias ad se posset ullo modo revocare; donec sacri loci remeante custode, sacrilegus cum furto pariter teneretur. Castellum quoddam Adriani dicitur ad supradicti cœnobii pertinens potestatem. Id arduo situ in prærupti montis fastigio collocatum, beati nihilominus Germani ecclesiam præfert, cui frequens virtutum copia et reverentiæ et honoris plurimum acquisivit. Cæcus igitur quidam ea in regione notissimus, profectus a villa, cui ad Leones vocabulum est, quamque ad radices ejusdem montis locavit antiquitas, spe recuperandi luminis per convexa rupis ad præfatam basilicam properabat; sed cum ascensus difficultate gravatus, montis altitudinem superare non posset, imbecillitate pariter et labore decumbens, fessos artus sopori permisit. Dormienti clementissimus Germanus adfuit, blandaque miserum pietate demulcens, ut labori parceret jussit; tum veteris spinæ truncum in parte montis ostendens, ut baculo terram foderet, ac de unda mergentis [al., emergentis] laticis oculos ablueret, imperavit. Sopori subductus, duce puero, locum expetit; terram baculo subigit; eventum miraculi præstolatur. Fons largissimus exsilit; eo oculos fovet aliquandiu; mox decussa caligine, novo fruitur die. Votis urgentibus montis verticem scandit; miraculum publicat; reparatori suo multiformes grates accumulatur. Fons ille remediorum fecundissimus, e remotis quoque locis a pluribus frequentatus, et lavacro relevat, et potu jucundat.

75. Ejusdem loci vice-dominus quadam die discutiendis negotiis data singulari opera, ecclesiasticam familiam iniquis imperiis opprimebat. Reclamantibus cunctis, et apertam violentiam tumultuosa vociferatione testantibus, unum eorum, qui inter cæteros honoratio videbatur, ligatum stipiti, virgis multandum præcepit. Hac omnes crudelitate permoti, pedibus provolvuntur, atque ut facultatis oppositione indignitatem verberum removeret, obnixius suppli-

cant: quæ res sævitiam hominis non solum non leniit, verum acerbius provocavit. Cumque jam miserum ad supplicia violenta raptarent, beati Germani præsidium anxiiis cœpit vocibus inclamare. Judex felle commoto: Etsi sanctus, ait, Germanus hac tibi vice mox subvenerit, quid possint verbera tuo ipsius experire supplicio. Vix ista compleverat; et in partem conversus, gravissime corruit, ac temeritatem verborum crurifragio compensavit. Ita beatus Germanus se fuisse præsentissimum declaravit; dum et miserum absolute donavit, et contumacem merita contritione perdomuit. Cumque rem gestam celer ubique fama dispergeret, matrona quædam ex illustribus, hujusmodi negotio relatione comperto, in tumorem erigitur; ac frivolum animum incendens levitate verborum, in hujusmodi querelam effertur: Non, inquit, decuerat sanctum Germanum in hac parte ita facilem exstitisse, ut hominem sua quærentem tanta crudelitate conficeret. Blasphemos sermones ultio repentina corripuit; nam ut ista furens protulit, et in verbo vestigia torsit; ita pedem ejus dextrum vindex pœna contrivit, ut pene exanimis ancillarum manibus in cubiculum referretur. Igitur quæ paulo ante de alterius causabatur incommodo, jam nunc propriæ calamitatis remedium anxia quæritabat; quemque injustum in superbi hominis punitione notaverat, justum jam per omnia in suam potius contritionem prædicabat: amicis et parentibus adscitis negotium profitetur; animi in se levitatem increpat; oris facilitatem objurgat; et votis tandem et muneribus onerata, ecclesiam expetit; scelus lacrymis expiat; a beatissimo Germano veniam eum sanitate reposcit; nec multo interjectu temporis misericordem sensit, quem dudum fuerat experta severum. Sospitati reddita, in domum suam castigata recessit, parcendumque sermonibus immodestis modernæ ultionis exemplo perdocuit.

76. Consimile quiddam in villa Altissiodorensis pagi, cui Abundiacus nomen est, patratum meminimus; in qua vir quidam illuster et pene toti notissimus regioni, quædam ex loci incolis sævis verberibus profligari præceperat; illoque pretiosi Patris suffragium inclamante, non modo flexus non est, verum etiam maturari crudele negotium imperans, equum festinato conscendit: ac prius quam portam excederet, equus in sublime tollitur; sessorem dorso excutit; coxaque transversum fracta, misera allisione prosternit. Nec prius sospitatem meruit, quam beato Germano, cujus nomen spreverat, debita pœnitentia satisfacit. Hoc propter facti similitudinem ita inserto, ad locum ^a, quem omisimus, seriem referamus ^b.

77. Supradicti castelli dominus cupiditati nefariæ morem gerens, res ad ecclesiam pertinentes ausu temerario abdicavit. Quo comperto, Rhemensis episcopus, ad cuius diœcesim locus ille pertinere cogno-

cunda, num. 4. Huc illa sane imperite intrusa fuit contra apertum Herici contextum ac fidem codicum nostrorum omnium.

^a Ad Montem-Falconis videlicet.

^b Hic apud Labbeum sequitur narratio de asello resuscitato, quam infra dabimus in Appendice se-

scitur, evocato presbytero, ne sacrilego homini missæ officium impenderet, interdixit. Nec multo post ille superveniens, consueti officii celebritatem a presbytero exigebat; quod postquam a pontifice comperit interdictum, ejusdem loci villico advocato, quod ecclesiæ abstractum fuerat, datis vadibus reddi jussit. Ita missæ potitus officio, sinistrae voluntatis stimulo perurgente, quod paulo ante reddi jusserat, violata fidei interpositione, denno præcipit abdicari. Nec longum lætatus est, quin sacrilegium pœna corripere: vix namque domum remeaverat; et maligno pervasus spiritu, infeliciter torquebatur. Uxor temeritatis conscia, pro salute viri ad ecclesiam cereos et vota direxit; e quibus ne unusquidem accendi potuit, perseverante erga infelicem divinæ indignationis indicio, quam semel in se provocare non timebat sacrilegæ cupiditatis exemplo. Cui immanissimæ calamitati tum demum superna miseratio finem dedit, cum conjugis et parentum consilio persuasus, et quod prius abstulerat ecclesiæ reddidit, et ex legitimo patrimonio tantumdem aliud condonavit. Eandem basilicam fur nocturnus ingrediens universa ad altaris ornatum pertinentia sacrilegis manibus exportavit. Cumque se in pedes solito conjecisset, ita eum vis divina implicuit; ut ab atrio ecclesiæ nullo pacto digredi potuerit: itaque totam noctem ambulans, sequentis auroræ diluculo in porticu basilicæ repertus est et conscientia trepidus, et furto onustus. Ita prædo confunditur; præda recipitur; beatus Germanus suo in loco liberaliter agere argumentis evidentibus declaratur.

De locis planis et habitabilibus nulla sunt, quæ dicimus; si non montana quæque et ardua, ac per hoc humanis pene inaccessa gressibus, Germani virtutibus esse pervia, declaremus *.

CAPUT VIII.

Miracula ejus quæ in Alpibus et in Britannia contigerunt.

78. Juga Penninarum Alpium, non plus candore nivium, quam ejus illustrari meritis, eo certius, quo expertius est: nam in monte, qui Minoris Jovis dicitur, ejus ecclesia est ambitu modica, virtutibus magna; quæ ob sacri repausationem corporis, cum Ravenna referretur, eo loco constructa fuisse cognoscitur. Hæc Romam pergentibus, indeque remeantibus inevitabiliter pervia est; quod publicus agger, in quo consistit, propter itineris angustias omnem divertendi ab ea denegat facultatem. Illuc innumera divinæ largitatis subinde clarent beneficia, quæ loci asperitatem ac solitudinem copiosa remediorum fertilitate compensant; ut jure fatearis, cœlestis munificentia majestatem siccis etiam rupibus non

* Hæc transitio ad sequentem narrationem, legitur in solo codice Lugdunensi.

^b Summum Penninum, seu *Montem Jovis* (vulgo *Mont-Jou* Gallice, Italice *Monte-Giove*) eundem facit Cluverius Italiæ antiq. lib. 1, cap. 32, cum eo, qui in mappis geographicis appellatur *Mons divi Bernardi major* (*le grand S. Bernard*). Quidni ergo *Mons*

A deesse. Iter agentes quosque, quos noctis horror irruens, aut fatigationis difficultas impediens, aut infirmitatis sarcina prægravans, sub tectum ecclesiæ transire compellit, sanitatum ibi dona percipere, luce clarius inde colligitur, quod presbyter ad cujus curam locus pertinet, in remota planitie frequentius habitans, si quando sacris morem gesturus, montana conscendit, multa ibi revalentium argumenta conspicit infirmorum; nam et mutorum tabellæ, quarum concussu stipem postulant; repentium quoque gestamina contractorum ibi frequenter inventa; interdum et sanguine pavementum madens; sed et votiva in diversis munusculis relicta bellaria noctu patratis in loco fidem astruxere miraculis.

79. Familiare quondam sancto viro fuerat secretum et abjectionem oculi quærere, res a se gestas mirabiliter secretalibus umbris tradere, quantumque in ipso fuit, omnes virtutes suas perennis ignorantia latebris obscurare: hinc certe est, quod cum multa illius miracula mundo innotuerint, nec potuerint locorum obscuritate celari, cum virtutibus proderetur; innumera tamen sunt, quæ jactantia refugus in hominum non passus est venire notitiam; quippe qui humanæ possibilitatis modulum supergressus, angelis consciis et cœlo teste fruebatur. Hunc hodieque morem Pater servat egregius, qui cum incomparabilis existat apud Deum meriti, plura interdum in locellis obscurioribus, suo tantum tituli nomine, visibilium præbet ostenta signorum, quam quo semper adorandi ejus corporis sacram veneramur præsentiam. Verum, quia infidelibus quibusque, et qui ex visibilibus tantum invisibilia metiuntur, familiare est signa cum Judæis quærere, et præsentibus solum commodis oblectari; mihi certe, cujus jam fides in robur convaluit, cui ad vitam ingredi propositum est, qui denique corporibus animas quantum immortalia mortalibus, perituris mansura, incomparabiliter præstare non ambigo, charius hæc constabunt semper beneficia, quæ interiorum hominem spiritaliter et perpetuo beant, quam quæ exteriorum corporaliter et transitorie relevant: hæc diebus, hæc noctibus e Germani tumulo ubertim manare, nemo sani capitis jure dubitaverit.

80. Dum per mediterranea circumvecti loca, singula curiose disquirimus, pene fuit, ut Oceanum, extima mundi mirabiliter cingentem, ab excellentissimi Patris nostri privilegiis exciperemus; quibus cum totus redundet orbis, uberius tamen his Britannia gloriatur, insula inter omnes vel prima, vel maxima; de qua ut (ut *redundat*) fert auctoritas: Finis erat orbis ora Gallici littoris; nisi Britannia insula singulari amplitudine nomen pene orbis alterius mereretur ^c. Hæc beato Germano peculiari de-

minoris Jovis ille censeatur, quem ab alio non adeo dissitum vocitant *Montem D. Bernardi minorem* (*le petit S. Bernard*?) Per hos iter est e Gallia in ditionem Mediolanensem: uterque vero notatur in Sabaudia ad limites ducatus Augustani.

^c Verba sunt Solini in Polyhistore, cap. 22.

votione submissa, multis se beneficiorum impendiis sanctitati ejus esse testatur obnoxiam; quod scilicet ejus doctrinis illuminata, quod per eum non semel est a sordibus hæresum expurgata, quod denique multiplici miraculorum lampade illustrata. Quæ quoniam doctorum nobilium studio litteris sunt aliquatenus commendata, iteratione non indigent. Fertur unum famosum inter cætera, cujus ad nos notitia per sanctum senem Marcum, ejusdem gentis episcopum decucurrit: qui natione quidem Brito, educatus vero in Hibernia, post longa pontificalis sanctitatis exercitia, ultroneam sibi peregrinationem indixit. Sic traductus in Franciam, piissimique regis Caroli munificentia illectus, apud beatorum Medardi et Sebastiani cœnobium ^a anachoreticam exercet vitam, singularis nostro tempore unicæ philosophus sanctitatis. Hic multis coram sæpius referre solitus erat, Germanum sanctissimum (ut ipsius utar verbis) suæ nationis apostolum, vice quadam, dum Britannias permearet, regis palatium cum suis discipulis introisse. Erat tum hiems horrida, nec hominibus solum, verum etiam ipsis bestiis vehementer infesta. Itaque directo ad regem internuntio, superventuræ nocti hospitium postulavit. Rex abnuvit, atque, ut erat et gente et animo barbarus, negotium floccipendit. Interea Germanus cum discipulis sub divo persistens, cœli inclementiam infractis animis tolerabat.

81. Jamque die in vesperam coacto, subulcus regis regressus a pascuis, pensum quotidiani salarii acceptum ex palatio ad proprium tugurium referebat. Is ubi Germanum beatissimum conspexit brumali horrore cum discipulis tabescentem, appropinquans cominus, orat humiliter, ut, quis esset, quave ex causa interalgores nimios illic moraretur, ediceret. Cumque nihil certitudinis ex responso percipisset, personæ dignitate permotus; Oro, ait, quisquis es, domine, ut parcas corpori, servique tui succedere digneris hospitio, ac demum, si qua paupertati meæ suppetunt officia, receptare: non parum enim interesse video, imminentis noctis angustias quantumlibet vili domicilio temperare. Non aspernatus personæ qualitatem, successit hospitio: et quæ sibi a paupere impendebantur, obsequia libens excepit. Erat illi in peculio vacca tantum et titulus: conversusque ad uxorem: Et non intelligis, ait, quantum susceperis hospitem: accingere itaque, et

^a Cœnobium intelligit, quod apud Suessiones Sanctorum Medardi ac Sebastiani reliquiis celeberrimum fuit; de quo plura Mabillonius in Annalibus passim.

A unicum, qui nobis est, vitulum mactans, cœnaturis appone. Dicto illa incunctanter paruit, coctumque vitulum in mensa componit. Episcopus solito abstinens, cæteris esum indicit. Cœna explicita, beatus Germanus mulierem evocat, imperatque, ut ossa vituli collecta diligentius super pelliculam ejus ante matrem in præsepio componat. Quo facto (mirum dictu quod est) vitulus absque mora surrexit, matricque coadstans, pabulum carpere cœpit. Tum ad utrosque conversus antistes: Salvo, inquit, præmio charitatis jura hospitii, tali interim beneficio compensata recipite. Proventum rei mirabilem collato omnes præconio sustulerunt.

82. In crastinum pontifex palatium repetit, regisque ad publicum præstolatur egressum. Illum ab intimis procedentem Germanus excipit, atque potenti objurgatione verborum, cur sibi pridie hospitium negaverit, severus exquirat. Rex stupore defixus intorpuvit, virique constantia attonitus, a responso defecit. Tum Germanus auctoritate mirabili, Egredere, inquit, et sceptrum regni meliori permittite. Illo hæsitante, Germanus baculo cunctantem impellens, Egredieris, ait; et sicut definitum constat a Domino, nequaquam deinceps in æternum potestate regia abuteris. Barbarus auctoritatem cœlestem in Præsule reformidans, cum conjuge et liberis indifferenter (*id est sine dilatione*) egreditur, palatii fores retentare nulla posthac ratione conatus. Tum Germanus, uno ex discipulis directo, subulcum cum conjuge evocat; atque universo stupente palatio, in regni culmen componit. Ex eo tempore in hodiernum reges ex subulci genere prodeuntes, nationi Britonum dominatur, Deo per beatum Germanum res humanas mirabiliter ordinante. Hæc ita apud Britanniam catholicis litteris contineri, prædictus mihi episcopus jurisjurandi interpositione firmabat; cujus probitatem quisque expertus est, verbis illius fidem cedere nullo modo dubitabit ^b. O virum inter mortalium agmina singularem! O hominem ipsius jam divinitatis symbola præferentem! Nec dum luteam molem deposuit; et jam cum Christo de mundo decernit, potestates ordinat, regna disponit. Insanum te palam pronuntio, quisquis Germani merito provehi populos ad regna cœlestia posse desperas, quem terrenos adhuc vehementem artus tanta potuisse consideras.

^b Adi tamen quæ de his omnibus in Commentario dicta sunt supra § 7.

LIBER SECUNDUS.

PROLOGUS.

83. Prioris libelli serie pro captu ingenii utcumque decursa, secundus, qui superest, privatas poscit operas, nunc quidem instanter incipiendus, sed non

etiam consequenter omnifariam consummandus: expensis namque his, quæ præ manibus versantur, si qua deinceps apostolici Patris nostri merito se fortassis ingesserint, impiger exsequar; quæque Di-

tati præstare placuerit, ea indifferenter (*i. e. statim*) schedis indere non gravabor ^a. Libens vero huic astringar debito, nec eo me velim eximi unquam; quodque solvendo, et nunquam persolvendo, utinam vinculis emicem corporis, perseverante erga Germani memoriam summæ et perantiquæ privilegio sanctitatis. Habet ille plures tanto negotio aptiores, cui si deessent propria, externa certe ad votum ultro famularentur obsequia; verum, dum quondam tractaret sæcularia, noverat auro bibere, noverat interdum et fictilibus prandere; cumque pocula suppetere gemmea principi, non tamen horrebat pro tempore in multiplicis usum ministerii etiam ligneis uti. Non aspernabitur, credo, sua præconia per infimum et elinguem digeri; cujus tanta est meritum gloria, ut mutis quoque ipsis copiam de se loquendi sufficiat largiri: eritque dignitatis genus, modica de modicis sumere, qui posse subest ingentia quæque de maximis receptare. Jam dudum proponenti dicere multa se certatim ingerunt, quorum nil prius, nil competentius libelli vestibulo præfigendum reor, quam illud, quo pacto munificentissimus Pater noster nostra quidem memoria suo subveniendum decrevit loco. Ei rei talem fuisse consequentiam, subjecta relatione declaratur.

CAPUT PRIMUM.

Nova ecclesiæ S. Germani in cænobio Antissiodorensi fabrica, miraculis et cœpta et confecta.

84. Chuonradus princeps famosissimus, collega regum, et inter primates aulicos apprime inclytus, per id temporis regia munificentia maximis, et sua condignis nobilitate fulgebat honoribus ^b. Conjux illi erat Adheleidh nomine, primorum et ipsa natalium perinde titulis gloriosa; quippe quæ avita antiquorum procerum oriunda propagine, splendorem generis augustissimæ æquiparabat stemmate dignitatis ^c. Junxerat hos cum conjugii charitas, tum socialis gratia probitatis, fortunarum amplitudinem religionis in Deum, moderationis in sæculum cultibus exquantantes. Mira in personis sæcularibus officiositas, ingens devotio, inexplicabilis fidei magnitudo; ut difficile judicare sufficeres, uter eorum in religionem pronior, in sanctos ferventior, in pauperum diligentiam [*Lab.*, indigentiam] copiosior appareret; ita se pietatis certabant officii prævenire, cum fastigio dignitatis, tum etiam virtutis æmulandæ studio omnibus potiores.

^a Siquid tamen post editum hoc opus de S. Germani miraculis notaverit Hericus, id cum schedis periisse necesse est: nisi huic ipsi operi post nuncupationem, atque adeo obitum Caroli Calvi, quædam ab Herico inserta fuisse velis miracula; uti inserta fuisse alia quædam notabimus num. 90.

^b Erat enim frater Judithæ Bavaricæ, secundæ uxoris imperatoris Ludovici Pii, ac matris Caroli Calvi; cui, tanquam avunculus, *Conradus* ille magno erat in pretio: multi Comitem Parisiorum appellant: uti et *Seniorem* seu *Majorem*, respectu filii cognominis, de quo inferius. Vide Sammarthanos *Hist. domus Franciæ* lib. VII, ubi de filiis Ludovici Pii.

^c Fuit *Adheleidh*, seu *Adelais* filia Ludovici Pii ex

85. Cumque plurimos et sæcularium hoc tempore videas ambitionis fovendæ gratia ecclesiasticas prælationes inhiare: hos nostra tempestate vel primos vel solos exstitisse, pace cunctorum dixerim, qui sacerorum locorum suscepta potestate, non magis præesse ^d voluerint, quam prodesse; nec astuanti avaritiæ servorum Dei oppressione satisfacere, verum obrepentes illis indigentias propriis opibus aut penitus excludere, aut tolerabiliter temperare. Hoc, me tacente, ubique terrarum diversæ conclamant Ecclesiæ, horum devotione incomparabili, vel rerum copiis auctæ, vel ornamentorum competentium gloria notabiliter insignitæ. Locus id noster vel maxime contestatur, qui eorundem multiplicibus auctus donariis, ordinabili Divinitatis providentia hujusmodi cœpit exordio insigniri.

86. Memoratus princeps cum in dies magnificis honorum profectibus singularis attolleret apicem potestatis, contigit, secundas res illius extemporali-ter irruentis incommodi molestia interturbari: ita namque unius oculorum clades immane confecerat, ut accedente tempore, crassi superductu glaucomatis pupilla deficiens, cum damno luminis intolerandi quotidie coacervaret augmenta doloris. Turba medicorum e palatio cunctisque regni partibus coacta confluxerat, multiformem artis industriam, collatis peritiæ viribus, in principem expensura. Diu multumque absque operæ pretio laboratum; quidquid humanæ fuit experientiæ, frustra consumptum est: ita adulta pestis visque morbida sensim crudescens, quamvis spectatissimorum, et vota et manus eluserat medicorum. Itaque quod artis est vel maximum, vel supremum, ferro cauterioque agendum, quod supererat, decreverunt. Princeps urgere factum; quandoquidem eo sanitas desperabatur infecto. Tentando negotio dictus dies pie impias medicorum provocabat instantius officinas (*i. e. officia*).

87. Jamque aderat; cum ille inter spem metumque satis anxius, ut noctem fere totam insomnem exegerat, antelucandum ^e credidit; cœlestes prius quæsiturus precibus medicinas, ad sepulcrum Germani beatissimi votorum plenus accessit; fratribusque nocturnam stationem ex more peragentibus, diu totius strage corporis in oratione procubuit. Interea dolor sævire acrius; ille tamen nihilominus cœpto persistere. Locus herbis erat consitus ^f: his ille injecta manu, captandi gratia refrigerii, oculum foriori conjuge Ermengarde; ut ibidem asserunt Sammarthani.

^d Præerat ergo (more illorum temporum, cum primariis regni proceribus tribuebantur a regibus abbatia, sæpe etiam plures singulis) cænobio uni vel pluribus Conradus hic noster; ac de Lebrahensi id monasterio probat Mabillonius *Annalium BB.* tom. III. ad an. 853, num. 51, de Antissiodorensi vero ex hoc loco Viola in ms. Antissiod. ubi illum numerat decimum tertium S. Germani Antissiodorensis abbatem.

^e *Antelucandum*. Ita mss. nostri: quasi ab *anteculari*, id est lucem seu solis ortum prævenire.

^f *Consitus*, id est respersus: neque enim intra ecclesiam credibile est herbas crevisse, quidquid Viola cap. 26 visum sit: herbis autem Sanctorum

vit aliquandiu. Horæ paululo interjecto, manum fronti detrahit, herbisque submotis, omnimodam cum dolore miratus est cessisse caliginem. Ita beati Germani meritis principi consultum devotissimo, ut unius usura diluculi et minaces medicorum terrores exueret, et integra sopiti reparatione luminis de cætero frueretur. Laudes in Deum, grates in sanctum funduntur inexplebiles; collatumque beneficium duplici gratulatione suscipitur, quod et repentinum accessit, et impacatæ valetudinis inevitabilem necessitatem, ultra quam votis aspirari poterat, circumscripsit. Quodque tunc quidem præ manibus inventum est, armillas aureas sacro sepulcro obtulit, devotionis vero tantum et benevolentiae erga sanctum concepit locum, quantum postea rerum ingens probavit effectus. His ita explicitis, in sui juris recessit latifundia.

88. Exin vero quotidianis processibus intimus crescebat ardor, novum perindeque decens aliquid moliri, quod et suæ par devotioni et beati confessoris commodum existeret dignitati. Piis de Deo cogitatibus felicem non deesse exitum, hujus quoque proventu rei declaratum est: excellentis memoriæ conjugem advocat, communicatoque cum ea negotio, quid sibi sederet animo, quidve faciendum decerneret, evidentius intimavit. Ea, quod esset ingenii singularis, et cum summo loco nata, tum ingentæ quoque prudentiæ dote præcipua, rem illico pervidit acutissime: ex ore principis verbum rapuit; quodque erat inspiratum divinitus, accelerandum quam posset maxime persuasit; se totius molem negotii subituram libentissime: si qua viderentur difficultia, justis facile cessura desideriis; futurum, ut res, quanquam ardua, brevi cupitæ perfectionis fastigium obtineret. Talibus animata, maturandum credidit; omnisque moræ impatiens, ad beati Germani cœnobium ex jussu principis profecta pervenit; ac primum loci positione perspecta diligentius, postquam suo vidit cuncta respondere proposito, dici non potest, quanto se fervore addixerit cœptis insistere; dummodo Divinitas religionis flexa dispositionibus, quod velle dederat, posse donaret.

89. Erat locus naturali quodam situ commodissimus; atque a parte orientali, clivo montis paulatim lentescente, competenter accline pendulus, ultro se cujusdam ingentis fabricæ conceptionibus ingerebat. Ad artifices talium experientissimos res confertur: horum industria ad loci opportunitatem accedente, concepti operis exemplar conficitur, et quasi quodam præludio futuræ moles magnitudinis ceris bre-

tumulos a fidelibus conspergi olim consuevisse, constat ex S. Gregorio Turonensi in *Vitis Patrum* cap. 8, ubi de S. Nicetio Lugdunensi num. 6.

* *Filii* Conradi et Adelaidis tres numerantur: *Welfo* scilicet sive *Guelfo*, cui paruerunt cœnobia duo, Centulense S. Richarii, ac S. Columbæ Senonense: *Conradus Comes* junior, qui *Guelfoni* defuncto in præfectura S. Columbæ suffectus, eodem illum anno Christi 881 ad æternitatem secutus est, teste

A vibus informatur ea pulchritudine, ea subtilitate, quæ digna angelorum hominumque rege, quæ sanctorum collegio, quæ ipsius etiam loci majestate esset. Expensis competentibus præparatis, exactores magistrisque operum deliguntur; quorum irrequieto studio, summaque instantia immensum opus incredibili celeritate peragitur, tanta facilitate rerum, tanta alacritate animorum; ut in promptu esset omnibus, divinum negotio concurrisset favorem. De cujus qualitate fabricæ multa forent, quæ ad laudem operis jure litteris mandarentur; verum quia et oculis subjecta est, et fere omnibus circumquaque notissima, parcendum in talibus paginæ per magis necessaria posterius dilatandæ.

90. Robusta diligentia confectum opus; multisque, opitulante Deo, sæculis duraturum Chuonrado principi ejusque jugali benignissimæ immortalē de cætero feret memoriam meritorum, quorum pronam et incomparabilem in nos locumque nostrum ex animo benevolentiam, posteritatis quoque illorum hæreditaria devotio comprobavit: filii * scilicet æquissimorum parentum et probitati et pietati quam simillime respondentes; quibus ultra omne, quod humanum est, idem locus et animo sedit et indicibili amore charissimus evidenter apparuit; quos, quia jam dudum incipientis felicitatis nostræ successibus torquebaris, acerbo præventos occasu, sors, sæculorum propectui semper invida, sustulisti. Ne tamen nos omnimoda præsidiorum spe interceptos, ut cœperas, usquequaque prosternerēs, infrenes conatus tuos et dira molimina rerum prudentissimus moderator elusit, hunc, qui cælo propitio, superstes adhuc, vitales carpit auras, nostræ primum salutis, multorum dehinc usui, cunctorum postremo profectui reservando.

91. Is est Hugo, ut absque assentationis fuco verum fatear, et nomine et officio abbas: de quo quidquid dixerō, longe infra meritum ipsius est; præstatque de eo silere per omnia, quam parum dicere: neque enim quidquam nunc de eo tractandum suscepti; nisi quod eximia proles, egregiis manans genitoribus, hos quam simillime tum dignitate, tum moribus repræsentat. Eo factum est, ut paternis, annuente Deo, suffectus honoribus, avitæ memor gloriæ, et potestatis et probitatis patriæ robustissimus hæres existat, beato protegente Germano, votis nostris cunctorumque fidelium ad sanctæ decus Ecclesiæ et diutissime et feliciter floriturus, Sed memoriam illius viri, omnes anni excipient consequentes. Rebus sane suavi lapsu decurrentibus jucundum fuerat (*pro esses*) immorari; nisi res ordine se-

Mabillonio in *Annalibus* ad annum illum num. 53, ac tandem *Hugo*, ab abbatiis, quas plures habuit, vulgo *Abbas* dictus; qui cum juxta mox dicepda, superesset solus hæc scribente Herico, sequitur, ut quæ de illis hic referuntur, huc inserta fuerint ab auctore nostro post annum 881, et ante annum 886, quo secundum *Annales Benedictinos* Hugo decessit: adeoque ut huic operi diu post factam Carolo Calvo dedicationem accesserint.

cuturæ pronos in voluptatem animos avocarent.

92. Operi magnifice elaborato, si qua ornatui fore poterant, instantissime parabantur; et quoniam in nostra provincia marmorum copia minime suppetebat, in remotis hæc quærenda regionibus decreverunt. Hac de causa quidam fratrum periculosæ expeditionis bis aggressi difficultatem, interque vastos Rhodani gurgites iter plenum discriminis subeuntes, Arelatum, ac deinde Massiliam, quæ est Galliarum ultima, perrexerunt. Quibus ea fuit animi conditio, et omnes acerbitates, cunctas rerum insolentias, extrema certe omnia ferrent non solum fortiter, verum etiam libenter. Ibi iugentibus congressi periculis, multa astu, multa ausu, callide audaces, audacter callidi superarunt, magna omnia, magno constare, audentesque fortuna juvari, non immemores. Eruderatis itaque ædificiorum veterum circumquaque ruinis, ingentem marmorum pretiosorum copiam obtentu partim, partim pretio congregarunt; oneratisque novibus præda præoptabili, victorioso successu cæptorum audacium memorabilem bis duxere triumphum. Per iter horribile divinum eis non defuisse favorem, incunctanter dixerim; quod et minacis tumorem pelagi, et infidæ gentis ferociam infracti animis, infessi viribus, excesserunt. Sæpenumero B. Germani præsentissimum sensere patrocinium; cum, ejus invocato nomine, fatalibus exempti casibus, emirati sunt, se subito secundis adversa mutasse.

93. Vel illud, quale, quamque evidens fuit, quod e multis unum decretæ sufficiens credimus brevitati? Expletis, pro quibus perrexerant, regressum instantissime maturantes, rapaci Rhodano se committunt: die quadam consensuros navim falsa spe diurnæ tranquillitatis matutina, ut solent, serena deceperant; at subito coorta tempestas naturalem pelagi rabiem accedentis procellæ concursibus efferravit. Ingens universos terror impulit, pertæsos fluctuum, pavidos periculorum: ac primum nauclero faciem elementorum diligentius exploranti, visum est, quam posset celerrime, subeundum littus, cedendum discrimini, atque inceptæ tunc quidem navigationi parcendum; quod vehementius solito commotus aer, vix intra sequens triduum, placidum patefaceret in fluctibus commeatum. Porrectis itaque in longum obtutibus, ecclesia cernitur; quam contra subeuntes, optatæ telluris tuta tenuerunt. Egressos curandorum corporum acrior urgebat instantia: ad id procurandum diversis diversa expetentibus, compertum est a loci incolis, ecclesiam illam, beati Germani nomine et meritis sacram, tantum apud universos reverentiæ vindicasse, ut nemo de rebus ad locum pertinentibus quidquam præsumere, nemo vel surculum e circumjectis sepibus audeat usurpare; totam insuper ruris circumpositi viciniam majestate loci adeo tutam existere, ut diebus vel noctibus integris vestimenta sua passim tum sepibus, tum arboribus suspensa relinquentes, absque furis metu vel periculo propriis domi-

bus residerent. Ita beatissimi Germani fide in tuto degunt omnia; genusque miraculi est, res discrimini expositas secus periculum non perire.

94. Hoc ita comperto, animos angoribus relevant; locum alacres expetunt; peculiaris nomen Patris notis affectibus complectuntur; orationi devotius incumbentes, pro præteritis gratias referunt, pro futuris vota concipiunt. Sic se suaque omnia per gloriosi protectoris meritum Deo familiarius commendantes, littoris repetunt stationem; cum subito visibus circumquaque directis, prospectu cernunt, universam aeris inclementiam, ultra quam sperari poterat, precubuisse; ventos, elementaque omnia, perniciosam feritatem deposita, in priscam mansuevisse temperiem. Nec mora, alacres iter repetunt desperatum, expromptisque ad fortia viribus, secundos pelago exigunt cursus, semel hausta fiducia securi casuum, et quidquid emergentium obsistere poterat procellarum, respectu conciliati per Germanum Numinis, contemptores. Straverat ille quondam sinistram Oceano Britannico legionem, cum hunc ad pereuntium instaurationem populorum tendere virulenta antiqui hostis pervicacia invideret. Nunc quoque quis dubitet, ejus virtutis, ejus existisse meriti, quod post fluctuum repentina discrimina, conclamata serenitatis gaudia reluxerunt?

95. Miraculoproximum judico, quod, perductis ad locum destinatum marmoribus, quidquid columnarum devectum est, tanta universis fabricæ partibus habitudine convenerunt, ac si indiscrepanter, et, ut dicunt, in unguem eisdem ipsis deformatæ lineis, proposito responderint exemplari. In quarum collocatione quid inter cætera mirum vel evidens claruerit, æstimo non tacendum. Harum unam non contemnendæ magnitudinis basi impositam, aggregata robustorum manu, superne ducto fornici, collatis viribus, inserebant; cunctisque summa ope nitentibus, cum jam pene erecta consisteret, vicit molis immanitas impellentes, jamque elapsa manibus, suo ipsius in ruinam pondere ferebatur. Metu periculi cesserant universi, frustatim mox conterendi marmoris lapsum non absque doloris intimi scrupulo præstolantes. Præsente Deo, res contra opinatum cessit; quodpue humana manus exsequi nequiverat, divinæ virtutis occursum multo gratius, multoque facilius confectum est; quantoque prius impetu deorsum ruisse, tanto mox visa est, absque visibili præsidio, mole sua superna reposcere. Ita loco fixa, inconvulsam perennis miraculi memoriam ingerit speciosam.

CAPUT II.

S. Germani translationes miraculis illustratæ; scilicet colorum quoque Amatoris episcopi, et Urbani ac Tiburtii martyrum reliquiæ ad ejus ecclesiam delatæ.

96. Perfecto opere, cunctisque decorem prætentibus consummatis, sanctissimum et toto orbe venerandum corpus B. Germani in cryptam tanto condignam thesauro, magna ambitione apparatus,

ingenti obsequiorum genere translatum est *. Jam dudum quidem ante annos aliquot ^b jussu Cæsarum Caroli ac Ludovici ^a ab Heriboldo ^d, venerabili pontifice, fuerat transmutatum; cum a tempore sui transitus, ex quo Ravenna relatum est, per annos circiter cccc in eadem ecclesia, quo loco primaria sepulturæ traditum fuerat, quievisset. Adfuerunt tunc quoque meritorum ejus argumenta præcipua, non absque miraculorum privilegiis solemniter commendata. Pretiosi denique sepulcri intimis patefactis, ita demum corpus venerabile cum omni cultu vestium integrum, intemeratum, atque omni incorruptionis genere speciosum apparuit; ut cuilibet ignaro rerum facile persuaderi potuerit, recens defunctum, recens tumulo abditum, recentibus indumentorum apparatibus circumseptum. Accessit huc publici splendor miraculi, pro sui magnitudine non tacendi.

97. Infelicem quemdam, cui Heleno vocabulum fuit, adeo vis horrenda confecerat, ut præter linguæ et aurium infausta dispendia, atri quoque dæmonis violentia per diuturnum tempus misere torqueretur. Jamque ejus calamitatem Creatore propitio miserante, contigit, eum translationis supradictæ spectaculo interesse. Is referebat postea, quod ecclesiam ter conatus egredi, personæ cujusdam gravis et venerabilis occursum fuerit in ecclesiam revocatus. Verisimile est, inter malignum benignumque spiritum de salvando vel non salvando homine, iis egressus regressusque vicibus, aliquândiu concertatum; dum et huic vas olim possessum linquere, et illi superni facturam Artificis ab inimico teneri diutius inhumanissimum putabatur. Regressu tandem tertio, tanquam impulsu quodam adactus violentius, in pavementum ruit; moxque ore, auribus, ac naribus prævalida cruoris effusione perfluxit [*al.*, profluxit]. Ita per obtentum ejus, cujus sacra transferebantur pignora, sospitati redditus, et peste dæmonis caruit, et necessariorum sensuum rediviva ministeria in pristinos recepit usus.

98. Ad fidem miraculi, diebus postea superstes quamplurimis, beneficii percepti non immemorem conscientiam obsequiis suæ tenuitati competentibus apud beati Germani memoriam declaravit. Actum est hoc anno Dei hominis facti 841, regnante jam piissimo Carolo, Cæsaris Ludovici filio; postquam a civili prælio ^a regressus victor, extra omnes fratres suos regni apicem extulit potestatis. At anno ejusdem Verbi incarnati 859, qui est regis Caroli nonus et decimus, amplificata eadem basilica, cryptarum que, ut supra digestum est, pulchritudine decorata,

^a Anno scilicet Christi 859, ut mox dicitur.

^b Nempe anno Christi 841, ut sequetur.

^c Ludovici Germaniæ regis, qui Caroli Calvi frater erat, sed major natu, ut pote ex Ermengarde genitus: ambo autem Cæsares appellantur, quod imperatoris, Ludovici Pii scilicet, essent filii.

^d De S. Heriboldo, alias Heribaldo ep. Antissiod. actum est die 25 Aprilis, pag. 378, antequam historiam episcoporum istius ecclesiæ, ubi amplum habet elogium, majores nostri vidissent.

^e Fontanetico scilicet illo tam memorabili quam cruento: nam illud eodem anno gestum erat mense

sæpe dicti sæpiusque dicendi Patris nostri sanctissimum mausoleum a loco primaria translationis denuo submotum est, ad conditorium suprascriptum, nova operosaque præparatum diligentia, publicis cultibus transferendum. Ea res (ut cunctis pene notissimum est) hoc ordine decucurrit.

99. Ludovicus Germaniæ rex, a trans-Rhenanis partibus violentus emergens, fraternæ sortis regnum, sanctissimo jurisjurandi interventu, olim Francorum judicio confirmatum ^f absque ullo respectu icti fœderis, temerarius inhiavit ^g. Egerant hoc infidæ perduellium factiones, quibus mens quidem quietis impatiens, ferina vero rabies et inquietudo bestialis audiendi quidlibet, quamvis immanissimum, vires et animum suggerebant: quod genus hominum ad cædem et amentiam ultro proficiscens, impiam dexteram ad necem civium transtulerunt. Jamque universi pene regni proceres ab isto ad illum defece- rant; æquitate nihil, viribus universa constabant; cæde, rapinis, incendiis cuncta ferebantur; non illos a cœptis immanibus Christianitatis titulus revocabat, non humani contemplatio fœderis, non ubique locorum præsentia plenus et pleniter præsens ac per hoc omnia desuper inspectans Deus, non denique consideratio futuri, consummato orbe, judicii inter bene meritos et male conscios æquis lancibus expendendi.

100. Inter hæc mansuetissimus rex Carolus, belli pacisque artibus Davidicæ semper modestiæ comparandus, cum se fraternæ sævitæ, in dies pertinaciter crudescenti, humanis copiis ex æquo non posse resistere pervidisset; vicibus omnia volvi non inscius, ferendisque fortiter casibus, ac, Deo propitio, superandis a puero assuetus, cedendum tempori arbitratus est (potius), quam suo, ac reipublicæ dispendio, cæcis extraordinarie periculis incumbendum. Itaque salubriore, et quod tantum decebat principem, consilio animatus, posthabita spe temporalis adjutorii, ad divinum se præsidium contulit; satis perniciosum sciens, ut divinis diffidere, ita quoque humanis viribus inconsultius niti. Atque inter spem metumque confinis, expeditione memorata beati Germani cœnobium Deo tactus adiit.

101. Igitur loci ac temporis opportunitate captata sacri translationem corporis absque dilatione perficiendam decrevit; quod et suæ reversionis incertus existeret, et conceptæ in sanctum devotionis officii plurimum sibi roboris acquiri posse, non dubitaret. Sancto igitur Epiphaniarum die ^h solemniter omnibus Junio; cum hæc translatio acciderit Kalendis Septembris, juxta Hist. epp. Antissiod. cap. 36, et Robertum monachum Antissiodorensis in Chronologia ad an. Christi 851.

^f Anno 843, mense Augusto, quando de regnorum partitione inter Lotharium, Ludovicum et Carolum, Ludovici Pii filios, Veroduni convenerat.

^g Hoc factum anno 858, per rebellium factionem, quæ Carolum exosa, Ludovicum adversus fratrem in Gallias invitaverat.

^h Anni videlicet, ut paulo ante dicebatur: Verbi incarnati 859.

Præparatis, ad gloriosi corporis reverenter accessit A
 memoriam : pauci admodum circumstant; episcopi
 scilicet venerabiles, et probatissimi sacerdotes, re-
 gem intra sanctorum sanctissima comitati : cæteros
 quidem ab intimis arcuit. Hymnos vero et psalmo-
 diam infatigabiliter personantes, data opera in offi-
 cio perseverare mandavit. Hinc maturans negotium
 plenum reverentiæ, sepulcrum aperuit. Membra
 pretiosissima, perinde ut pridem, integra supplicibus
 oculis conspicatus, congruo honore veneratus est.
 Quid votorum ibi conceperit, quid affectionis impen-
 derit, quam pure se super aram ipsam spiritali con-
 tritione mataverit, Deo constitit et constat soli;
 quique sibi id fuisse gratissimum, e vestigio decla-
 ravit. Post hæc corpus venerabile solis pontificum
 passus manibus contrectari, operosis denuo palliis B
 decenter ambivit. Gratum præterea suæ odorem
 fidei multa balsami, multa thymiamatis impensa,
 per beatum Germanum, respicienti omnia porrigens
 Conditori, thesaurum incomparabilem adoranti cor-
 poris ejus eo loci, quo nunc veneratur et excoditur,
 larga ambitione, ingenti gloria, principali denique
 reverentia transpositum collocavit. Locum regia lar-
 gitate et donis magnifice cumulavit; diemque illam,
 festivis exactam apparatus, succiduis sæculis per-
 petuo celebrem indixit

102. Mox itaque peractis suæ devotionis salutari-
 bus, fortissimo Deo, qui dat salutem regibus inter-
 ventu Germani beatissimi, voto supplici se commit-
 tens, fidens animi, et tanquam de victoria jam obtenta
 securus, delectu facto, absque cunctamine hosti C
 obviam properat, fide (magis), quam armis rem bel-
 licam peracturus. Sicque duce Christo usus, hostiles
 copias sine sanguine pepulit, duplici donatus benefi-
 cio, quod et de hoste tropæum cepit, et homicidii,
 vel potius parricidii, reatum, Deo se in omnibus pro-
 tegente, declinavit, in reliquum, largitore Deo, ac
 protegente beato Germano, rerum potiturus, et feli-
 citer regnatus *.

103. Idoneum pietati, nobisque constabit salutife-
 rum, si ad beati honorem pontificis subjungantur, si
 qua post hæc seriem temporis illustravere miracula.
 Non multo dierum intermeante curriculo, adolescens
 quidam poplitum damno debilis pariter et deformis,
 templo beati Patris adito, sedulis per aliquot dies
 excubiis necessariam incessus recuperationem per
 sacri corporis merita precabatur. Ea tum nox erat D
 dici Dominicæ, quæ sacræ quadragesimalis obser-
 vantia dies mediare cognoscitur. Cumque circa gal-
 licinium nocturnæ functionis officiositas a fratribus
 ageretur, per merita præsulis genuinæ rectitudini
 potentissime reformatus, magnum astanti populo
 spectaculum præbuit, et divinæ laudi per ora cun-
 ctorum nobilem materiam ac memorabile incre-
 mentum.

Huic aliud eadem tempestate successit miraculum,
 et ipsum quoque publice multorum sub oculis cele-

bratum. Quidam loquelæ privatus usu, dum se ro-
 bustæ fidei patrocínio ad sanctum contulit, dam-
 nosi latebram silentii suffragio recepti sermonis
 excessit. Tabellæ tesserariæ, templi suspensæ vesti-
 bulo, monumentum ei rei fuere.

104. Sequentis declaratione miraculi octingentesi-
 mus sexagesimus nonus annus incarnati Domini
 volvebatur: Adalricus quidam, patria Senonicus,
 ipso suæ debilitatis genere usquequaque notissimus,
 ita toto reptilis corpore trahebatur; ut debilitas de-
 formitati addita, necessariora corporis officia ho-
 mini detraxisse videretur. Non illum talem natura
 produxerat; sed extemporaliter irruens calamitas,
 Deo tantum causæ conscio, anno jam duodecimo
 trahebatur. Infelicitatis suæ levamen frequenter
 [at., frequenter] ad sanctorum memorias, anxiequi-
 dem, sed ineffaciter quæritabat. Certissime emi-
 net, hunc beatissimi Patris nostri meritis reserva-
 tum. Igitur cum ad Kalendarum Octobrium solem-
 nitatem publicis orbis terrarum gaudiis celebra-
 dam numerosa populorum fluxisset ex more conge-
 ries, is quoque enisu, quo potuit, conventui inter-
 esse curavit; non tam receptandæ sospitatis, ut ipse
 post fatebatur, obtentu, quam ut collata coeuntium
 stipe juvaretur: verum artifex humanitatis Deus,
 cui familiare est non rogantibus quoque gratis multa
 præstare, unius expensa miraculi et diei gloriam, et
 misero, quam desperaverat, contulit medicinam.
 Emensa namque sacrarum vigiliarum parte fere me-
 dia, cum alternantis chori vicibus psalmus, qui in-
 scribitur: *Te decet hymnus, Deus, in Sion, decantari*
 C
 cœpisset, tantus miseri revalentis ecclesiam cla-
 mor implevit; ut non vulgi modo frequentiam, ve-
 rum et ipsos divini choros officii medullitus treme-
 bundus horror invaserit. Superventu salutis, nervo-
 rum labefactæ compages, membraque in priscos
 vigores remeantia, in clamores incompositos excita-
 verant infelicem. Ad vocem hinc inde certatim con-
 curritur; collapsusque, corpore et membris pœne
 emortuis, invenitur: paulo post resumptis viribus,
 usuque gressuum remeante, divinæ fermentum lau-
 dis præsentibus attulit, futuris transmisit. Ad hujus
 assertionem operis is ipse superstitem agit vitam,
 ac sacro corpori de se satis merito pro viribus debi-
 tum expendens obsequium, suæ secum circumfert
 indicia sospitatis.

105. Sacri transitus ejus nox officiosis vigiliis so-
 lito ducebatur; et quemdam fratrum adeo religiosum
 intimus dolor vitalium misere fatigabat; et erat viro
 mœror inconsolabilis, luctus immodicus, non tam
 infirmitatis urgeri violentia, quam quod defectus vi-
 ribus, debitis solemnitatis obsequiis non poterat in-
 teresse. Inter hæc fessis artubus sopor incumbit.
 Dormienti sanctus Germanus præsentem se exhibet;
 imperat, quid ageret, quidve pateretur, incunctanter
 edicat. Illo molestam ægritudinem profitente, dolo-
 ris loco placidam visus est admovisse manum. Vigo-

* Hæc fusius narrantur in Annalibus Francorum Fuldensibus ad annum 858 et sequentem apud Ches-
 nium, tom. II, pag. 555 et seq.

plenus surrexit continuo; et ingenti cunctorum aculo psallentium sese choris lætus inseruit. Dici potest, universorum animis in laudem Dei feris quantum accesserit.

106. Sanctissimi prædecessoris ejus Amatoris fides advenerat [sc. 1 Maii], et collectis episcopis venerabile corpus ejus principali transferebatur. Ei spectaculo beati quoque Germani colim absistere, non tam esset indecens quam nem. Reliquias sacri corporis accepturi nil comitius postulandum decreverunt, quam dextræ los manus, quibus quondam violentus Germano am decerpserat. Id impetratum, ambitiosa pomestivo gaudio referebant. Cumque basilicam inisi, remque divinam peracturi, sacrum pignus sepulcrum beati Germani deponerent, in aptu fuit agnoscere, duo præcellentis meriti luti piis gaudiis, nova gloria, concurrisse: nam lam mulier gestatorio delata, pro eo quod toto ibunda corpore, genitalibus artuum careret offi; decenti mox reformata staturæ, amborum meplenæ retulit gaudia sospitatis. Clerus laudibus, lares clamoribus extulere factum, quo et dies trata, et antiqua pontificum sanctorum inter se liaritas argumentis perspicuis comprobata vide-

r. cri quadragesimæ volvebantur dies; et surdam iago Senonico mulierem contigit advenisse. tio præmonita fuerat, ut chordam signi (i.e. ianæ) faceret, atque ad beati Germani basilideferret. Dicto paruit; funem attulit; signo ap- tus est. Id manu propria cum pulsasset, mo- o eodem æs sonum edidit, mulier auditum it.

7. Anno 873, Verbi inter homines humanati pu- fidelium religiositas populorum diem Kalenda- Octobrium votivis gaudiis exigebat. Adfuit inter os quidam pagi Andegavensis indigena ex vico, icas nuncupato, Adalsadus nomine, triginta et trium annorum curriculo contractorum am damna circumferens: inita igitur missarum ritate solemnium, ingressus ecclesiam, ut ipse immensis cœpit fervoribus æstuarere; quibus andis locum quærens, forans item egreditur. calore cedente, tanto frigoris horrore correptus ut pene se exanimandum crederet, nisi denuo siam introiret. Quo demum ingressus, priscis im caloribus inflammatur. Inter hæc genua distit; nervi laxantur; ecclesia clamore comple- Jamque in ambone responsorium cantabatur: unctum sepulcrum cominus admovetur; sub somnium compages rolim mortuæ distenduntur;

puta basilicæ, ingenti ædificio versus orientem arado protensæ.

Secretarium apud auctores ecclesiasticos accipi- uidem fere pro sacrario, seu, ut vulgus appel- sacristia; sed hic patet cryptas intelligi, quas novo ædificio idem Conradus, tanquam chorum erraneum, condiderat; ut ibi in posterum S. Ger- corpus asservaretur majori cum reverentia.

PATROL. CXXIV.

A nervorum siccitas animatur; genua in priscam habi- tudinem diriguntur; ad laudem Dei fidelium cœtus accenditur; duplicataque lætitia, ora vocibus, genæ lacrymis adimplentur; sermo ad populum de festivi- tatis splendore convertitur; beatus Germanus suo præsens adesse diei, evidenti beneficio comproba- tur. Adhuc, de quo loquimur, superest, memorem- que se accepti beneficii, qua potest, servitute fate- tur. Et magnæ et multiplices, Christe, tibi suppe- tunt medicinæ, cumque sis universitatis conditor, res perperam stantes modis complacitis et instau- rando ordinas et ordinando instauras.

108. Summi et incomparabilis Patris nostri præ- coniiis eximendum vereor, quod, ejus gratia merito- rum interveniente, sanctorum quoque pignoribus martyrum ab urbe Roma locus idem meruit cumu- lari. Jam id, credo, provida divinitas prætendebat, cum inter cætera supra memorati operis a instru- menta secretarium b quoque conditorii ejus, nec uni, nec soli tantummodo parabatur: venturos sci- licet propediem alios alicunde patronos, qui locum præsentia supplerent, meritis protegerent, virtutibus illustrarent. Quod quia silentio obducere immanissi- mum est, nusquam opportunius video vel inseren- dum, vel inseri potuisse.

109. Anno itaque incarnati Dei 862, fratrum qui- dam mandatis pariter et epistolis regiis instructi, urbem Romam expetunt, cum orationis gratia, tum etiam quarundam ecclesiasticarum studio causa- rum; quas, Deo negotium procurante, et allegarunt strenue, et efficaciter expleverunt. Prudentissimus et maxima venerationis reverentia suspiciendus Ni- colaus papa c, Romanæ tum cathedræ præsidens, vi- cem apostolici culminis et dignitate et studio præfe- rebat: qui, cum prænominatis legatariis ad cuncta quæ vellent per dies aliquot plenissime sui copiam fecisset, magna sui ministrorumque ejus gratia di- scessuris sanctorum martyrum Urbani et Tiburtii reliquias a tradidit, et virtute pretiosas, et quanti- tate præcipuas. Sic Dei favore et obtentu regis Caroli, quod alias vel laboriosissimum, vel impossi- bile fuerat, facili negotio confecerunt.

CAPUT III.

D *Prodigia facta in translatione SS. Urbani et Tiburtii MM. ; item SS. Mauricii et Innocentii MM. ; cata- logus sanctorum in cryptis S. Germani Antissiodori sepultorum.*

110. Quid pignoris, quid thesauri Romulea ferre- tur ab urbe, virtutum consequentium crebritate cœptum est e vestigio declarari: remotis superfluis, si qua referenda sunt, compendio fient gratiora.

Urbem egressi, mansione prima in sancti Alexan-

c Hujus nominis primus.

d At cujus Urbani, cujus Tiburtii? An Urbani papæ et martyris? Ita cum Herico censent Antissio- dorenses; sed vide quæ de hoc dicta sunt ad diem 23 Maii, præsertim pag. 9 et sequente. An etiam il- lius Tiburtii, de quo in Actis S. Cæcilie V. M. ? Ita quoque iisdem visum est; sed consule Acta nostra ad diem 14 Aprilis, max me pag. 210.

dri ecclesiam devenerunt. Ibi cum pernoctarent, candela prolixæ longitudinis, uno succensa capite, post paululum a parte alia flagrans, utriusque præluxisse visa est. Ingenti devotione complexi factum, duorum præcipuis sanctorum memoriis, geminis de cætero serviendum luminaribus, adverterunt. Exit illuster vir Lotharius, ejusdem comes expeditionis, febre correptus pervalida, candelam suo statui respondentem detulit, et ante sacras pernoctans reliquias, in crastinum se omnimoda languoris molestia levatum sensit. Actum Vulterris ^a.

Meginarius, ejusdem Lotharii presbyter, non multum post febre succensus violentissima, candela sanctis adhibita, quam excellenter, tam facile curatus est. Familiare deinceps omnibus effectum, irruentes sibi per totum iter imbecillitates, sanctorum constanter imploratis patrociniis, declinare.

111. Emensis Alpibus, ad sanctos Agaunenses martyres ^b diverterunt. Ibi ab Hucberto ^c, abbate famosissimo, excepti quam familiariter, tanti fatigationem itineris plena viri benevolentia, ingenti religiosorum affectu, larga denique totius liberalitatis indulgentia relevarunt. Dehinc oblatam sibi negotii opportunitatem intentatam relinquere non sibi integrum fore arbitantes, sanctorum Agaunensium reliquias a prænominato principe poscendas decreverunt. Is, volente Deo, quod postulabatur, excepit libentissime, quod et viris esset familiarissimus, et, utpote sæcularia meditans tantum, in sanctorum largiendis patrociniis non satis avarus. Quamobrem, sacrorum corporum accito custode, pretiosi martyris Mauricii complectendam reliquiarum partem cum venerando capite sancti Innocentii, legionarii quondam ejus, incunctanter largiri præcepit. Id quamquam omnes ferrent ægerrime, obtinuit tamen jussio principis indifferenter (i. e. statim) fieri, quod volebat. Votorum compotes, iter repetunt, justis semper faventem dispositionibus impendio glorificantes Deum.

Obsequiorum erga sanctos splendor, signorumque frequentia circumjectos passim populos spectaculo

^a *Vulterra*, alias *Volaterra*, vulgo *Volterra*, urbs est antiquissima in Hetruria et agro Pisano.

^b Id est ad cœnobium horum martyrum nomine celeberrimum in loco, ubi passi sunt ac sepulti, Agauno seu Acauno, in diœcesi Sedunensi ad Rhodanum fluvium, Sedunum inter et lacum Lemanium, sed huic propiore, vulgo *S. Morits*; de quo monasterio vide Sammarthanos in Abbatibus Galliarum, ubi de Agauno. Martyres autem hi sunt S. Mauritius et socii milites legionis Thebææ, de quibus agendum erit 22 Septembris.

^c Erat *Hucbertus* frater Theodebergæ reginæ, uxoris Lotharii Lotharingiæ regis, ejus qui nullare notior fuit, quam infami cum Waldrada pellice commercio, quod ausus Romæ perjurio ac sacrilegio tueri, terribiles cum suis Deo vindici pœnas dedit anno 869. *Hucbertus*, licet clericus aliquando, sæcularem deinceps vitam professus est; *abbas* interea multarum, quas partim acceperat, partim invaserat, alibatarum, famosissimus fuit non virtutibus, sed vitiis, ac decoctis direptisque præsertim cœnobiorum, quibus præerat, facultatibus. Periiit vero et ipse

aggregabat; cedentibus aliis, alii succedebant; dum et hos nova perceptorum beneficiorum gratia lætos in sua recedere, et illos percipiendorum spes alacriter impelleret properare.

112. Publice famosus et famose publicus locus est, Orbam ^d vulgo cognominant. Eo cum venissent, puella infantula ejus loci, Osanna nomine, quam nativitas et mutam produxerat et contractam, auditis psallentium populorum vocibus, miris perveniendi ad sanctos angebatur desiderio. Id quia verbis non poterat, gestu corporis et stridore faucium declarabat. Aridis tandem nervis reptilem extorquens gradum, enisu, quo potuit, pervenit. Mox tantæ fides remunerata fructu, ignotæ rectitudinis, universis mirantibus, recepit usum. Hinc sacris communicans, sacerdotis jussu respondit: Amen. Ex eo pleni compos eloquii, ad locum usque, qui Arlia dicitur, sanctos prosecuta est.

Dehinc in villam, cui Botgalia ^e nomen, cum venissent, quidem ejus loci, caducus a puero, adeo ut per dies singulos caducam non semel allisionem pateretur, raptim ad sanctos cucurrit; feretrum vexit; triduo prosecutus, nihil demum mali passus est.

113. Hinc ad Salinas ^f ventum. Pater parvulum filium, contractione artuum imbecillum, humeris vectitans, sub feretrum composuit. Paulo post cœpit erigi, et patrem anxie inclamare. Exciti omnes vocibus, hinc inde concurrunt; incolumem inveniunt: pater sub oculis omnium sanum recipiens filium sum, immensum lætus revexit ad propria. Actum in ecclesia sancti Joannis Baptistæ, vico publico.

Saltum Mortkaliæ ^g ingressos novæ hilaritatis afflavit accessus: namque inter ventorum impetum et pluvias vehementes, duo cerei sacrorum prævii pignorum, inextincto per diem totam lumine perdurarunt. Ita sanctorum gratia, quibus deferebantur, evidentius contutati, indefesso officio et imbres et flamina contempserunt.

In villam pagi Amausensis, quæ campus Vellii ^h dicitur, cum venissent, mulier ab ipso materni uteri muta progressu, fide plena concurrat; precem fundit; infeliciter anno, juxta Annales Francorum Bertinianos, 864. Plura de hoc Annales Benedictini tom. 3, locis variis.

^d *Orba* oppidum est Helvetiæ, qua ad Burgundiæ comitatum vergit, ejusdem nominis fluvio imposita, inter lacum Lemanium seu Gehennensem, et alium, illi a Septentrione proximum, Novoburgicum.

^e Vulgo *Bougeaille*, Orbam inter et Salinas, de quibus mox.

^f *Salinæ*, vernacule *Salins*, oppidum in Comitatu Burgundico, tredecim circiter leucis Orba dissitam ad occidentem.

^g *Mortkaliæ*. Ita cum codice nostro Lugdunensi legit etiam Chiffletius, addens, vulgo saltum hunc appellari *Bois de Mouchar*. Codex Valcellensis habet *Mortalis*; Labbeus *Montiskattæ*. Patet autem, situm illum esse in Comitatu Burgundico, Salinas inter et Ararim.

^h Vernacule *Chamblay*, ut ad marginem sui textus adnotavit Chiffletius. De pago *Amausensi* nihil reperi; apparet tamen ex hoc itinere, quo circiter loco fuerit.

effectum precis consecuta est. Illico intima faucium negatæ dudum vocis cepere canorem, promptaque verborum affluentia diuturni damna silentii compensarunt. Sic concessum beneficium exercitio sermonis exaggerans, Ararim^a usque prosecuta est, misertum sui plasmatis et affectu et vocibus collaudans Deum.

114. Hinc illis pagum Oscarensem^b permeantibus, puella infans, honesto loco nata, quæ et ipsa cognati patiebatur detrimenta silentii, de sinu nutricis exsiliens, cursu rapidissimo ad Sanctos venit; amplexoque feretro, suos adesse dominos, etiam atque etiam inexplebilis inclamabat. Sic linguæ vinculo resoluta, laudes aggerans laudibus, ad castrum usque Divionem^c comes individua perduravit. Pater ejus et mater iter agentibus postmodum competentia itineri munera destinarunt.

Alisiensem post hæc pertranseuntes pagum^d, in villa, quæ Fanum dicitur, noctem exigendam decreverunt. Ecclesia ejus loci beati Germani solemnitas constat nomine. In hac pretiosa sanctorum pignora collocarunt. Puella fere duodennis advenerat, quam deformitate damnabili colli cervicisque contractio humerum complexa turpabat. Hæc pervigilem in ecclesia noctem ducens, et præoptatæ salutis et absolutæ pulchritudini restituta, cælum ipsum votis et laudibus onerabat. Auctores beneficii Antissiodorum prosecuta, sautaribus obsequiis integrum exegi annum.

In villam, Pompeiacum dictam, venientes, in ecclesia sancti Christophori nocturnæ stationis excubias peregerunt. Puer bene natus, Herimbertus nomine, immani febrium torquebatur accessu: delatus a parentibus, incommodum exiit; robustæ sospitatis optantibus gaudium cumulavit.

115. Inde profectis solemnitas Antissiodori parabatur exceptio; quo tandem pridie Kalendarum Novembrium pervenerunt, multa gloria, ingenti pompa, inexplicabili rerum præstantia. Creverunt ex eo miracula visibiliter corporalia, invisibiliter spiritualia, quo magis subtilia, eo magis utilia, indesinenter assidua, indubitanter proficua, quantoque perennius duratura, tanto certius profutura.

Folcoldus [al. Fucaldus, al., Fulcoldus], ex cœnobio sancti Juliani^e clericus, quartano incommodo per anni fere spatium vexatus, ad sanctos se humiliter contulit. Mox fidei donatus præmio, sospitate reddita, languorem excessit.

Non post multos dies, colonus quidam familiæ sancti Germani, ex rure, cui Sorgiacus vocabulum

^a Arar seu Araris, vulgo *la Saône*, fluvius Galliæ notissimus est; de quo supra.

^b Pagus Oscarensis ab Oscara fluvio nomen habet: Oscara autem, vulgo *Ousche*, in Ducatu Burgundiæ in Ararim influit apud Laudonam S. Joannis, alias S. *Jean de Laune*: inde ergo usque ad pagum Divionensem extendi videtur. Valesius illum concludit Arari, Oscara, ac Tilla fluminibus.

^c Divio, seu Divionum, vulgo *Dijon*, urbs est percelebris ad Oscaram fluvium, Ducatus Burgundiæ caput.

A est, comperta virtutum fama, eo gressum tender animum induxit. Erat sane paralysis violenta totis artubus resolutus. Ea nocte, cujus postridie professionem parabat, dormienti ei vir, habitu pontificis, speciosa canitie spectatus, apparuit: seque Urbanum confessus: Ecce, inquit, sanus factus, incommodum excessisti; verumtamen recta perge, quo decreveras, ac pro salute recepta congrua memento vota persolvere. Jubentis edictum obedientia comes accepit, pergensque, ut imperatum erat, quod secum actum fuerat, palam explicuit.

116. Exin multis locum expetentibus innumera præstitere; cunctis postremo rite supplicantibus indubitata rerum evidentia sese exhibuere præsentissimos: quodque gratum habeant, honesta sibi in loco deferri servitia, plurimis expertum modis, una tantum, eademque perbrevis admodum relatione constabit. Beati martyris Tiburtii anniversarius passionis dies advenerat, et pia fratrum devotio nocturnis vigiliis officiosius insistebat. Inter hæc cuidam fratrum in oratione secretius procumbenti, atque in divinæ contemplationis fastigium aliquatenus raptus, se videndum exhibuit, ea formæ habitudine, ea pulchritudine juventæ, qua expressius *Lab.*, expressus] in suæ Passionis textu describitur. Visus est autem ante loculum reliquiarum suarum, libratis in aera gressibus, assistere, et expansis ad orientem, manibus, quarum una virgam ferebat auream, pro totius salute populi instantius supplicare. Is nobis hoc postmodum cum lacrymis referebat. Id mire gratum omnibus, et præsentis et futuræ devotioni conduxit.

Præterea anno Dominicæ Incarnationis 864 merito suæ religionis venerabilis Herchenraus, Catalaunorum episcopus, ad cœnobium sancti Germani veniens, largitione fratrum reliquias pretiosi papæ et martyris Urbani obtinuit; eisque susceptis, monasterium in pago Pertensi ejus honore construxit. Quo loco tanta tamque frequentia postmodum claruere miracula, ut, si litteris universa mandarentur, seu per se possent suppeditare volumini^f.

Sanctorum Roma delatorum commemorationi paucis, ut puto, morem gessimus: nunc res exigat, iis dilatis vel omissis, in reliqua proficisci.

117. Postquam longe superius comprehensum opus visum est et ecclesiastico decori congruum et sanctorum componendis pignoribus condignum, exercitata sapientium sententia optimum factu judicatum est, ut supra memoratæ martyrum reliquiæ, necnon et corpora beatorum pontificum Altissiodorensium,

^d De pago Alisiensi, seu Alesiensi dictum est supra. Situs est Divionem inter et Antissiodorum: sed Divioni propinquior.

^e Plura fuerunt hujus tituli cœobia, et unum quidem Antissiodori, ubi olim monachos et moniales, separatim tamen, habitasse docet Le Beuf in præfatione ad Captum et liberatum Antissiodorum.

^f De his ad Acta S. Urbani papæ, et M. 25 Maii. *Perstat etiam nunc hoc monasterium sub Benedictina congregatione S. Vitoni*, inquit Mabillonius *Annalium* tom. 3, lib. 86, num. 43.

olim in ipsa ecclesia tumulata, transferrentur in cryptas, et circa corpus beatissimi Germani præcipua officii diligentia conderentur: divina mente, probo consilio; ut quos eadem cœli regia continet, ejusdem quoque in terris habitaculi capacitas sociaret. Factum ita est; et dextro quidem latere, id est a plaga Australi, ossa beati Urbani papæ cum capite sancti Innocentii martyris eodem loculo composita sunt. Hinc corpus venerabilis Alodii, successoris quondam ejus^a, atrium deinde sanctorum pontificum, Ursi, Romani, et Theodosii. A parte pedum, id est plaga orientali, secus aram, pretiosi confessoris et præsulis Annarii membra sacratissima requiescunt. Sinistrum, id est septentrionale latus, gloriosi martyris Tiburtii pignora occuparunt, subjunctis quinque pontificum corporibus venerandis, hoc est sancti Fraternalis episcopi et martyris, Censurii, Gregorii, Desiderii ac Lupi; et extra hos, sancti Moderati pueri, quondam martyrio coronati. Horum quia nomina præmisimus, si qua ex eis ad nostram manavere notitiam, modesto compendio perstringamus.

118. Ac primum Alodius, cujus vel meriti vel dignitatis exstiterit, hinc colligi valet, quod, beato Germano adhuc superstite, in monasterio illius archimandrites præfuit, ipsoque post sublato ad cœlestia, in pontificatus sortem ei succedere meruit. Is imitator et hæres magistri, postquam Antissiodorensem per annos xxx, mensem i, dies xii, rexit Ecclesiam, optimorum locuples stipendiis meritorum in pace decessit; atque in eadem beati Germani basilica decenter sepultus est. Eo decedente, mansit civitas absque episcopo annis x, ut in proemio quoque opusculi prænotavimus, ob sævitiam scilicet vastantium Gallias barbarorum: quibus explicitis, sanctus Fraternalis pontificali cathedræ subrogatur. Is, qua die a fidelibus episcopus ordinatur, a barbaris est martyrio coronatus die iii Kalendarum Octobrium. Hinc Censurius pontificatui susseptus est. Is est cujus tempore Constantius orator, obtentu sancti Patientis Lugdunensis episcopi, Vitam beati Germani mirabili stylo edidit, omnique diligentia elaboratam ei postmodum habendam direxit. Hic, post administratum rite sacerdotium annis triginta et octo, mens. iii, diebus vi, obiit iv Idus Junii sanctitatis plenus, bonisque omnibus copiosus. Sepultus est in ecclesia beatissimi Germani.

^a Ejus, id est S. Germani. De S. Alodio agitur 28 Septembris; de S. Urso vide diem 30 Julii; de S. Theodosio 17 ejusdem mensis; de S. Romano agi poterit 6 Octobris; de S. Annario 25 Septembris; de S. Fraternali 29 ejusdem mensis; de S. Censurio dixi supra. S. Gregorius colitur 19 Decembris; Desiderius 27 Octobris. De Lupo ep. vide adnotata superius ad num. 38. S. Moderatum dedimus 1 Julii. Consule etiam, si placet, Historiam episcoporum Antissiodorensium.

^b Imo in pago Cadurcino, ut rectius legitur in Hist. epp. Antissiod. cap. 20. Vide Annales Benedictinos tom. I, lib. II, num. 34.

^c Vide adnotata superius ad lib. I, cap. 4, num. 39, litt. d.

A Beatus vero Annarius, quam excellentis privilegii fuerit, relatio Gestorum ejus satis superque declarat. Qui inter cetera suæ sanctitatis illustra, basilicam quoque beati Germani magnificis prædiis locupletavit; quod et natu splendidissimus, et possessionum amplitudine fuerat copiosus. Hic tam vivens quam mortuus signorum gloria coruscavit; functusque sacerdotio annis XLIII, mensibus x, diebus xx, vii Kalendarum Octobrium Sancto Spiritu plenus decessit; et in basilica beati Germani prope corpus ejus debita reverentia appositus est ad patres suos.

119. Quid beatum Desiderium memorem? Cujus etiam sæcularis dignitas tanta exstitit, ut ei nemo, quamvis potentissimus, ex æquo se conferre potuerit: fuit enim propinquus Brunehildi reginæ, filiisque ejus Francorum regibus: quorum et munificentia principali ingentem prædiorum amplitudinem consecutus est. Hujus genitrix, Nectaria nomine, in monasterio S. Amantii, quod situm est in pago Petragorico^b, sepulta requiescit; quod idem postea in matris memoriam honestis donariis et maxima fundorum dote perornavit; quemadmodum testamenti ejus pagina declarat. Quantum sane ex collatione temporum licuit perscrutari, beato papæ Gregorio contemporaneus fuit. Exstant ejus ad illum epistolæ, celebritatem viri litteris quoque apostolicis commendantes^c. Is adeo fundorum dives exstitit, ut nulla vel medianæ Burgundiæ^d, vel Aquitanicæ provinciæ principalis ecclesia inveniatur, quam non rebus auxerit peropimis. Ecclesiam sane beati Stephani, cui sedit, miro decore ampliavit, ingenti testudine a parte orientis applicita, auroque ac musivo splendidissime decorata, instar ejus, quam Siagrius, episcopus Augustoduni fecisse agnoscitur. Altare quoque antiquum eo transponens, sub die Kalendarum Maiarum XIII dedicavit. Eandem quoque ecclesiam multis et magnis patrimoniis solemniter extulit, cum in locis diversis, tum vel maxime in pago Sanctonico^e.

120. Beati præterea Germani basilicam, in qua post mortem requiescere disponebat, multis auxit rebus, viri liberalitatem pariter atque præstantiam hodieque contestantibus: vasa aurea atque argentea plurima contulit, quorum et operis speciem et ponderis per singula quantitatem, in talibus quoque diligentissimus, facto a se inseruit testamento. Basi-

^a Mediana Burgundia dicitur hic Burgundiæ Ducatus: medianus enim pro medius accipitur a declinantibus Latinitatis auctoribus apud Cangium. Burgundia vero olim fuit in tres partes divisa, ut docet Brietius in Parallelis geographiæ veteris et novæ, tom. I, lib. VII, cap. 5, quarum prima Burgundia Jurana, secunda Burgundia ducalis, tertia, quam appellant liberum comitatum seu comitatum Burgundiæ.

^b S. Siagrius sive Syagrius episc. Augustodunensis floruit usque ad annum Christi circiter 600: colitur autem 27 Augusti, quando agendum de illo erit.

^c Sanctonicus pagus, vulgo Saintonge, est provincia Galliæ ad Oceanum Aquitanicum.

licam sanctorum martyrum Gervasii et Protasii per manus Marini diaconi * sui construi jussit, suisque dotavit rebus. Idem Marinus in eadem ecclesia requiescit. Suorum hæredem honorum Christum et ecclesiam qualiter substituerit, antiquissimi et bis superius memorati testamenti ejus pandit auctoritas, quodque in nostris adhuc conservatum archivis, multam viri dignitatem, largitatem plurimam, dispositiones cauta semper diligentia circumspicias, copiosius contestatur. De quo, quia plura suppediant, quam suscepti operis brevitatis sufficiat explicare, his omissis, cætera prosequamur. Vitæ peracto cursu, sexto Kalendarum Novembrium supremam sortitus diem, in ecclesiam B. Germani debita veneratione translatus est.

121. Romanus cathedræ substituitur; de quo fertur quod, cum esset vir sanctissimus, decisione capitis martyrium consummarit, pridie Nonarum Octobrium, expleto functionis suæ tempore annis III, diebus xv.

De beato Urso fidei relatione vulgatur, quod juxta sancti Amatoris basilicam reclusus, anachoreticam duxerit vitam; ubi oratorium hodieque est, ejus nominis memoria sacrum. Contigit eo tempore, urbem repentino afflatam incendio conflagrasse. Ad virum Dei cum sublatus in altum clamor populi pervenisset, succurrendum periculo ratus, familiarum illuc baculum destinavit; ipse precibus obnixus, quam instanter incubuit. Eo inter minaces flammæ, et quæ adhuc integra supererant, constituto, dicto citius incendium omne deflagavit. Hac occasione sancti viri merito declarato, urbis decedente pontifice, vi extractum præsulatui suffecere. Cella ejus in ecclesiam cessit. Exegit sacerdotium annis VI, mensibus IV, moribusque et meritis pretiosus, tertio Kal. August. fragilitatis excessit molem.

Theodosius episcopus, post gubernatam sedem annis octo, diebus viginti quatuor, decimo sexto Kal. Aug. diem excepit ultimum, proque suæ merito sanctitatis nobilem in B. Germani ecclesia sortitus est sepulturam.

122. Gregorius, et ipse sanctus episcopus, præfuit ecclesiæ annis duodecim, mensibus sex; exactoque suæ vicis officio XIV Kalend. Januarias humana deponens, in ecclesia beati Germani supremum promeruit munus.

Lupus episcopus, ut in antiquissimo marmore epitaphii ejus animadversum est, utque superiore libello meminimus, cum Crotechilde, regina venerabili, illuc devenit, quo tempore B. Germani ædificabat basilicam; et suo præventus fine, ibidem sepultus est. Requiescit in eadem basilica sanctus Optatus episcopus cum duobus presbyteris, Sanctino et Memorio; cum quibus primo sepultus fuit in ecclesia sancti Christophori martyris, quam ipse extruxerat; postmodum, annis labentibus, translata sunt eorum corpora in ecclesiam S. Germani tam officiose, tam

* *Marinus* ille postea presbyter fuit, quo titulo apud Antissiodorenses colitur die 20 Julii.

A solemniter, ut in omnibus Martyrologiis, et maxime vetustis, dies translationis eorum insertus habeatur sexto Nonas tertii mensis (i. e. Maii): transitus autem vel depositio illorum pridie Kalend. Septemb. adnotatur. Eodem sane sarcophago omnes pariter requiescunt.

De puero Moderato hoc tantummodo compertum est quod puer, martyrio coronatus, in propria basilica diu requieverit. Post clarescentibus circa sepulcrum ejus miraculis, in ecclesiam beati Germani transpositus est, cultu Officiorum et impendiis luminum copiosius venerandus.

CAPUT IV.

Elogium ecclesiæ S. Germani Antissiodorensis, et pia S. Herici ad fratres exhortatio.

123. Talibus tamque magnificis locus illuster honoribus, mactus titulis privilegiis gloriosus, cui non videatur majestatis suæ merito venerandus? Sancta quondam sanctorum verebantur Hebræi, quod ibi arca Testamenti, intraque eam virga Aaron, et cæleste manna, ibi altare, quod dicebatur Thymiamatis, ibi cherubin aurea cum Propitiatorio, cæteraque symbola intellectualiter typica et typice intellectualia, ac per hoc futuræ olim veritatis conjecturam præferentia, tegebantur. Nonne tibi multo videtur impensius venerandum summæ sanctitatis habitaculum, tot sanctorum splendidum memoriis, sublime tropæis? Ea semel per annum et uni et soli pontifici pandebantur pro suis totiusque populi excessibus rogaturo; hæc nostra, et re et nomine sancta, patent singulis, patent omnibus, quotidie facilia, facile quotidiana; quantoque se peccator ingesserit, tanto religiosæ importunitatis pretium uberius reportabit. Ad ea si quis externorum accederet, temeritatem morte luebat: ad hæc externi etiam omnes accedimus, ut mortis meritum immortalitatis stipendio compensemus. Ibi brutorum cruor animalium inferbatur in sancta per pontificem: hic summe boni pontificis vitale corpus, sanguisque sanctissimus, cælestis usu mysterii, Christianis omnibus conficitur in salutem. Tanta inest loco dignitas, tanta principalis reverentiæ sanctitudo. Quem quotiescunque devotus intraveris, cernere est Christum apostolis consequentem, martyribus compugnantem, confessoribus colloquentem, virginibus collætantem, sanctis postremo omnibus conregnantem. Tanta præterea ibi sunt orationum loca, tam crebra sanctorum altaria, ut cum omnia peragraveris, singulis illacrymaveris, meliorem diei partem in lucrum tibi cessisse læteris.

124. Nec eos patienter accipiendos æstimo, qui sanctorum animas vel in sinu Abrahamæ, vel in loco refrigerii, vel super aram Dei consedissee delirant; nec posse suis tumulis, et ubi voluerint, adesse præsentem. Absurdum omnino est, ut sacræ testatur interpretis historiæ^b, sanctis injicere vincula, ut usque

^b S. Hieronymum intelligit in tractatu adversus Vigilantium, unde hic Hericus nonnulla exscribit

ad diem iudicii pœnali custodia teneantur, nec sint cum Domino suo, de quibus scriptum est : *Sequuntur Agnum quocunque ierit*. Si Agnus ubique, ergo et hi, qui cum agno sunt, ubique esse credendi sunt^a : quique Deo cernente omnia, penetrante omnia, cognoscente omnia perfruuntur, nihil in naturæ multiplicis varietate constat, quod non ipsi quoque cernant, penetrent, et absque morosæ difficultatis oppositione cognoscant^b. Itaque, quamvis sanctorum animas nusquam et nunquam a Deo abesse, ac per hoc, et semper et ubique jure se invocantibus adesse crediderim, nec facile dejici de sententia patiar^c : cineres tamen suos amare et circumvolitare, eisque præsentes semper assistere, cum incunctanter animo feram, tum constanter voce efferam, ore proloquar, privatimque et publice, securus præjudicii, profitebor.

125. Cumque ad Germani memoriam indignus accessero, hunc fidei oculis suspiciam; hujus angelicam faciem, ex consortio sermonis Dei frequentius illustratam, ipsisque regibus tremendam, aliquoties contemplabor; ejus animi gravitatem comitate conditam, propositi constantiam, senectutis reverentiam admirabor procumbensque sepulcro, ac sanctum deosculans lapidem, tanquam meo imminentem vertici venerabor submissius. Interdum vero, si copia conferatur, etiam vestigia stringere; at, si id non dignetur, locum certe, ubi steterunt pedes ejus, non cessabo fideliter adorare. Quemque absenti etiam multa præstitisse non ingratus memini, nunquam eo animum impulerim, ut diffidam, hunc quoque rite veneratum, præsentem et sedulo multo magis affuturum.

Ex propositi occasione negotii confectum quiddam est, quo et temerariis scrupulum injectum, et sinceris sanctorum cultoribus conducibile reor aliquid procuratum : quibus gratandum omnino percenseo, quod, ruant licet venti, procellæ sæviant, flumina intumescant, domus certe Dei, cujus et cultores et ministri sunt, intitubatam, immobilem, inviolatamque sui roboris æternum obtineat firmitatem, quæ non fluidis incumbens arenis, verum columnis cœlestibus subnixa, petræque unita perenni, architectante Deo, in solidum robur evaserit.

126. Agite itaque, spiritalis tirocinii professores, De hac autem Vigilantii aliorumque sententia super statu sanctorum post vitam usque ad iudicii diem plura card. Bellarminus de Beatitudine et Canonizatione sanctorum lib. 1, cap. 1.

^a Hæc etiam verba sunt S. Hieronymi, quibus non significat Agnum, id est Christum Deum hominem, esse in omni loco proprie secundum naturam humanam æque ac secundum divinam, quæ Ubiquistarum est hæresis; sed illum summa præditum esse libertate agilitateque, qua mox esse possit, ubicunque vult, talem vero libertatem etiam illis communicatam ait esse, qui sequuntur Agnum, quocunque ierit; ac proinde falsum esse (quod asserebat Vigilantius), eos vel in sinu Abrahæ, vel in loco refrigerii, vel subter aram Dei considerare detentos, nec posse suis tumultis, et ubi voluerint, adesse præsentes. Vides, non dici, illos ubique adesse præsentes, sed posse suis tumultis, et ubi voluerint, adesse præsentes.

A excellentis propositi complices, summæ philosophi sanctitatis, quos sacro ordini consuescere, in religione consensescere, virtutibus immori, præsaga rerum gratia præelegit, voluntas exercuit, pudica parentum devotio mancipavit : date operam, præstate diligentiam, librate cautelam, ne pectoris vestri domicilium spiritus malignus inficiat, ne sensibus admixtus intimis incestet animæ sanctitatem, splendidissimumque illum divini theorematis oculum illecebra subornatæ persuasionis obnubilet. Liceat in vos semel conceptam materiem non per omnia contemnendi auctoris^d et sententia et lineis explicare. Serpit antiqui malum hostis per omnes aditus sensuales; dat se figuris; accommodat coloribus; adhæret sonis; odoribus se subjicit; infundit saporibus; ac tenebrosis affectionibus, tanquam quibusdam nebulis, implet omnes meatus intelligentiæ, per quos pandere lumen rationis mentis radius solet. In hoc Deus, in hoc voluntas innoxia, in hoc recte facti meritum relucet. Deus ubique præsens est; tunc autem unicuique nostrum simul est, cum mentis nostræ illibata puritas in ejus præsentia patuerit. Ut enim visus oculorum si fuerit vitiatus, quidquid videre non potuerit, adesse non putat (frustra enim circumstat oculos præsens imago rerum, si oculis desit integritas) : ita etiam Deus, qui nusquam deest, frustra pollutis animis præsens est, quem videre mentis cæcitas non potest. Non meum est, quod dixi, non mihi assero, non ascribo (nec enim fortissimo cuique clavam de manu facile extorqueri posse præsumo) quod quidem de mente mundanda ad videndum Deum paganus scripsit. Verum eo ipso Christiano, et baptizato, et mortuo, quod semel probe dixerat, ineptum fuit obsolescere. Quorsum ista tam alto petita principio? Videlicet ut recolatis scriptum : Adversarius vester diabolus, tanquam leo rugiens, circuit, quærens quem devoret. Et : Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Quorum alterum cautelæ proficit, alterum divinæ contemplationi conducit.

127. Facite vicissim memineritis, propter vos Christum mortuum; ut qui vivitis, non jam vobis vivatis; sed ei, qui pro vobis mortuus est; neve adversus Deum ex ejus munere inflemini. Accipite item

^b De hac opinione videri potest S. Thomas 1 parte, qu. 12, art. 8, et alibi, ubi eam rejicit. Cognoscere tamen sanctos quæcunque in terris ad se pertinentia geruntur, atque imprimis sese invocantium vota, docet idem 2-2, qu. 83, art. 4; et par. III, qu. 10, art. 2. Qua vero ratione ea cognoscant, quatuor sunt doctorum sententiæ, inquit Bellarmin. lib. cit. cap. 20, ubi eas breviter propositas legere est.

^c Nimirum in ea sententia fuit Hericus, quam et Hieronymus videtur innuere, quod animæ sanctorum, sicut etiam angeli, mira quadam celeritate naturæ quodammodo sint ubique, et per se audiant preces supplicantium. Vide Bellarminum ibidem hanc refutantem.

^d In margine codicis Lugdunensis nostri antiquissima manu citatus legitur *Fontei*, nescio quis, *Carthaginensis* : apud Labbeum vero in ipso textu paulo inferius legitur : *Quod quidam de mente mundanda ad videndum Deum paganus Fontei* *Carthaginensibus scripsit*.

scriptum : Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem ; non quia eramus sancti et immaculati, aut quia futuri eramus sancti et immaculati (alioqui non tam prærogatio gratiæ, quam vicissitudo, vel relatio meriti putaretur) ; sed elegit nos ut essemus sancti et immaculati, id est eligendo præstitit ut essemus sancti et immaculati ; qui nisi vellet, ne ulli quidem esse possemus. Ei caput submittite ; nec de vestra, sed de ejus bonitate præsumite ; sub potentissima manu ejus humiliamini. Tutum capietis in ejus pietate perfugium, qui semper paratus est parcere subjectis et debellare superbos. Athletæ Dei estis, in stadio spiritali decernitis : legitime certandum est, ut ad bravium pertingatur. Spectaculum huic mundo facti estis ; in vos omnium oculi diriguntur ; conversatio vestra tanquam in speculo constituta, magistra est publicæ disciplinæ : quidquid egeritis, id sibi omnes faciendum putant. Cavete committere quod vel reprehensoribus pateat, vel imitatores in ruinam compellat. Propositi hujus principes æmula vobis pietate proponite, quorum veracem doctrinam et sancta opera imitantes, ad cœlestis regni pascua properate. Mortem horis omnibus impendentem indefecte meditamini ; scientes, nihil esse diuturnum, in quo potest esse aliquid extremum ; moriendum que omnibus, et id incertum, an eo ipso die. Cumque ad id ventum fuerit, tum illud quidquid præterit, effluit ; tantum remanet, quod virtute et recte factis consecutus sis. Voluntatibus renitimini ; voluptatibus repugnat, ne et vos eorum subjaceatis excidio, de quibus Propheta conquestus, quod transierint in affectum cordis, imaginem illorum in civitate Dei ad nihilum redigendam imprecatur.

128. Si quid Deo vovistis, incunctanter absolvite, memores ruinam esse homini post vota tractare *. Præstatque non vovere quam vota non reddere. Nec procul, nec extra sunt votorum nostrorum impendia ; sed, ut Psalmista fatetur : In me sunt, Deus, vota, quæ reddam, laudationes tibi. In his indefesse persistite ; has interdiu, has noctibus concinnate ; in

* *Tractare*, ea scilicet, quæ votis repugnant. Vel *tractare* forte accipitur pro differre seu in longum

A his, quidquid sobrie potestis, adjicite ; quoniam, cum laude nostra non egeat, grata tamen ei est suæ devotio creaturæ : vestra laude nec parum proficit ; pio tamen studio facitis, ut ea vos plurimum proficiatis. Aliis belligerantibus, agricolantibus aliis, tertius ordo estis, quos in partem privatæ sortis allegit, quanto rebus extrinsecis vacuos, tanto suæ servitutis functionibus occupandos. Utque alii pro vobis duras condiciones subeunt vel militiæ, vel laboris : itidem vos illis obnoxii persistitis, ut eos orationum et Officii instantia prosequamini. Atque ut aliud esse coguam, quod naturæ consortibus, aliud quod ipsi debetur Deo : illud ante omnia semper in oculis volvite, quod ipse vos fecerit, quod perditos reformarit, quod tam crebris, tam copiosis, tam denique proficuis provexerit beneficiis, ut hinc laudandi illum concepta materia, dum ei competentes gratias de perceptis et habetis et refertis muneribus, fiat ad accipienda deinceps et plura et plurima digniores. Jam vero, ut in summi præconio capitis membra quoque ejus incluta non nihil constet habere commune, accipite et illud celeuma Davidicum in hæc proloquentis verba : *Laudate Dominum in sanctis ejus* ; tanquam eandem sententiam modo diverso explicans, dicat : Non satis consulte agitis, si ab invicti imperatoris gloria fidissimorum ejus militum triumphos et merita eximenda judicatis ; summa igitur ope, summis viribus glorificate Deum, gratis vobis bona omnia tribuentem ; veneramini beatum Germanum, ea vobis potentissimæ intercessionis suffragio promerentem ; cæterosque, ei et templo consortes et merito, pia devotione prosequimini, anxii affectibus implorate ; ut quem locum eligere, suaque præsentia et sanctitate florentissimum esse voluerunt, hunc, universis hostium copiis terra marique superatis, ac truculenta dæmonum exclusa tyrannide, cladibus eximant, ruinis adbucent, meritis fulciant, precibus protegant, atque ab omni-faria præsentium futurorumque discriminum immanitate defendant.

trahere votorum executionem. Labbeus legit, *retractare*.

SERMO EJUSDEM HERICI

In solemnitate sancti GERMANI recitandur *.

129. Recolitis, dilectissimi, diem publicis ecclesiæ gaudiis dedicatum ; cujus splendorem etsi sermo taceat, religiosorum tamen conventus et devotio clamat : tam honestis enim studiis, tam conspirantibus votis, in hujus diei cultum et lætitiâ conjurastis, ut festivitatis magnificentia suis per se titulis satis emineat, tametsi ab ejus laude officiositas præconis absistat. Tantorum igitur causas, et fomitem gaudiorum crebris, imo continuis lectionibus didicistis : vosque

* Legitur hic titulus cum subjecto sermone in codice nostro Lugdunensi ; non tamen hoc loco, sed ante utrumque librum de Vita et Miraculis ; eundem

D ea intentis excepisse animis, non obscuro indicio declarastis, dum miraculorum cœlestium majestatem sacris paginis intonantem, internis suspiriis, et perspicuo ad singula honorastis affectu. Hodie enim pretiosus Germanus, ille quondam hujus ecclesiæ antistes præcipuus, nunc autem totius quoque orbis apud Deum protector eximius, glorioso transitu terras deserens, cœlos penetrans, præsentiae Domini redditus est. Quid dico, quod terras deseruit, cujus, quoque sermonem in suis mss. invenit ac nobis exscripsit Chiffletius.

juxta Apostolum, conversatio semper in cœlis fuit? Quid, quod præsentia Domini redditus est, qui cum Elia sanctissimo, conspectui Dei viventis perpetuo astitit indefessus? Dicam equidem de illo aliquid, etsi non satis proprie, at non nimis inepte; etsi minus audaciter, satis certe veraciter: dicam, inquam, hunc esse beatissimi Germani diem, non funebrem, sed celebrem; non lugubrem, sed salubrem; in quo longo finem imponens certamini, calcato mundo, prostrato diabolo, gloriosus victor emicuit, et tanquam alter Elias curru prævectus angelico, cœlesti Capitolium athleta triumphalis ascendit.

130. Jure enim huic, Eliæ triumphus ascribitur, cui omnibus sanctitatis, et virtutum insignibus æquo respondere probatur: nam, ut omittam cætera, in quibus se sancti Dei homines pia æmulatione, æmula pietate vicissim præveniunt, in illo certe singularis vel abstinentiæ, vel continentia privilegio, alterum præferre alteri non satis liberaliter audeo utrumque enim sanctissimum, utrumque abstinentissimum non contemnenda testatur auctoritas. Quanquam nec illud mente excidit, quod propheta famem panes mane, carnes vespere, corvis ministrantibus, temperabant^a; pontificis vero inedia post septimum plerumque diem panis tantum hordeaceus recreabat; in illo jejunii continuationem dies quadragesimus solvit: in isto abstinentiæ professionem annus tricesimus clausit; Elias subcinericii panis edulio confortatus, usque ad montem Dei Horeb jejunium traxit: Germanus omnipotentis Spiritus gratia roboratus, jejunando et orando arcem supernæ civitatis ascendit; in illo transacti laboris molestias, mulieris viduæ liberalitas revelavit: in isto familiares natalium nivitiarum opulentias crux quotidiana consumpsit; Elias furores persecutorum declinans, aliquandiu inter bestias solitarius vixit: Germanus, cujus hic hodie memoria pascimur, favores obsequentium fugiens (quod non tam rarum, quam mirabile est) in populis eremita permansit. Atque, ut a laboribus ad laborum præmia veniamus, Eliam curru raptum igneo, terrenus paradisi abduxit, suo tempore moriturum: Germanum angelico fultum cuneo, sidereus thronus excepit, ad judicandum quoque orbem cum apostolis in gloria surrecturum.

131. Non immerito itaque mater Ecclesia hujus exultat triumphis, cujus singularibus ornatur exemplis. Et universaliter quidem in omnium commemoratione sanctorum exultandum nobis, ratio persuadet, sed in hujus Patris excellentia copiosius merito gloriandum, qui nostra Pastor in urbe, toto Doctor in orbe, in corpore illo (cui caput Christus est) tantum dignitatis obtinuit, ut inter ejus membra præcipua et nomine et merito censeretur. Quanquam itaque ejus eximia sanctitas celerem toto terrarum orbe promeruit claritatem; apud nos tamen, et a nobis est propensius venerandus, quos sacri corporis præsentia magnificat, beneficiis gratificat, intercessione conservat. Iste enim, iste est vir, per quem tibi lumen Evangelii, Gallia, coruscavit: in quo, et per quem sanctitatis et miraculorum tibi jubar effulsit. Hic tuus Pater, his proprius pastor est; qui rudem tuæ religionis infantiam verbo aluit, exemplo formavit; protexit in adversis, provexit in prosperis; divina concilians, humana componens. Multa pro te pertulit: graves sibi terra marique expeditiones gratia summi in te amoris indixit: non cessit laboribus, non pepercit sudoribus, oblitus imbecillitatis corporeæ, oblitus longævitatæ annosæ. Pro salute tua principibus se opposuit; pro pace tua barbaris caput objecit; amoris tuo post Deum nihil prætulit; pro quo, et in quo extrema certe omnia pati concessit.

^a Sequitur auctor noster versionem septuaginta Interpretum: nam in Vulgata lib. III Regum cap. 17

132. Et quanquam illum singulæ orbis partes certatim vicibus raperent (quippe in quo, et ex quo maxime, per id temporis, salus omnium et vota pendebant), te tamen omnibus prætulit: utilitates tuas publicas et privatas paterno semper affectu curavit. Tu revertentem excipiebas, fessum fovebas; tu relevatio itineris, tu eras quies blanda laboris. Itaque etsi aliis non, tibi certe apostolus est: signa enim apostolatus ejus nos sumus omnes in Domino. Postremo, illud quale est, quam vehemens charitatis indicium, quam memorabile paterni, vel potius materni pectoris argumentum? Longa jam fessum militia vocatio cœlestis urgebat; vicinam mortem præsenserat; ad æternæ remunerationis stipendium animus cum fine tendebat; pro relevandis miseris, molestam sibi peregrinationem imposuit, non veritus senex juga Alpium, non obvias moles torrentium; non denique (quod maximum est) peregre mori metuens, imo quidquid esse potest in morte gravissimum, parvipendens.

133. Sic equidem, ut reor, sic rerum ordo poscebat, ut bellatorem, Christe, tuum, quem Gallia pugnantem aspexerat, Italia exciperet triumphantem. Alibi ergo præliatur, alibi coronatur. Diu præstolatum, tarde susceptum Italicus orbis amplectitur; et per oblectamenta imperiali, per sacerdotum obsequia blandas viro innectit moras. Interea Christus adest; præbet ituro viaticum; ad angelorum epulas invitat amicum. Mixta luctibus gaudia indiscrete per ampla feruntur palatia; dum et morituro lacrymas tribuunt, et (quanquam frustra) de hæreditando sacri funeris pignore plaudunt. Et illi quidem conflabant talia; verum immutabilis Arbitrator præordinaverat, meliora. Germanus enim cœlo spiritum refundebat, et charis civibus salubria providebat. Itaque pro tempore satisfactum utrisque est: Italiam moriens illustravit, Gallias mortuus visitavit. Sed post mortem non visitaret, nisi et mortuus viveret. Vivit, inquam, mortuus, qui mortuos suscitaverat vivus. Mortuus consecravit nobis diem hodiernum, qui (si rite a nobis veneratur) obtinebit æternum. Vide igitur quam optime de nobis est meritis, quibus tantopere voluit esse patronus. Cui cum vos debita venerationis cultum impenditis, usuram vobis multiplicem fructuoso fenore præparatis; quoniam per præsentiam sacri ejus corporis plus accipitis quam præstatis. De cujus gloria quia nihil diguum dicere possumus, jam nunc ad eum et voces, et vota vertamus: sanctitatem ejus, submissis animis, fecundis precibus ambiamus.

134. Memento, Pater splendidissime, memento tuorum per sæcula filiorum, nec obliviscatur gregis pervigil cura pastoris. Credimus te ad tribunal Altissimi incoquinatum assistere: ne ergo abnuas fragilitatem nostram immanium criminum squaloribus relevare. Potes equidem spatium nobis poenitentia a mansuetissimo Judice impetrare, qui dignus habitus es in conspectu Agni canticum novum cantare: tantum, qui illi meruisti esse pedisequus, nobis digneris esse patronus. Orationum, quas ad sepulcrum tuum fundimus, interpret ante Deum esto fidissimus: qui nobis exstitisti strenuissimus prædicator, esto nihilominus pro nostris calamitatibus clementissimus suffragator. Posce correctionem moribus, tranquillitatem temporibus, cunctorum veniam peccaminum, æternorum compendia gaudiorum. Facile quod poposceris, obtinebis, quandoquidem ita te tuo conjunctum credimus potentissimo imperatori, ut nec possis velle quod ille noluerit, nec velis quidpiam deprecari, quo illum non cognoveris delectari, qui vivit, et regnat, et dominatur in omni gente, loco et tempore, et per infinita sæcula sæculorum. Amen.

legitur: *Corvi quoque deferebant ei (Eliæ) panem et carnes mane; similiter panem et carnes vesperi.*